ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ప్రకాశితము. సంఖ్య—౨౮.

శ్రీరస్తు.

శాసనపద్యమంజరి.

ఇది

జయంతి రామయ్యపంతులు బి. ఏ., బి. ఎల్. గారిచే

సంపాదింపఁబడి

కాకినాడ

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచేఁ బ్రకటింపఁబడినది.

మొదటికూర్పు ౧౦౦౦ ప్రతులు.

కాకినాడముద్రాక్షరశాల.

1930.

వెల రు. 0—12—0.

ANDHRA SREE CO
BOOK SELLERS & STATIONERS
230 SULTAN BAZAR
HYDERABAD-DECCAN.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ప్రకాశితము. సంఖ్య—౩౪.

శ్రీరస్తు.

శాసనపద్యమంజరి.

ఇది

జయంతి రామయ్యపంతులు బి. ఏ., బి. ఎల్. గారిచే

సంపాదింపఁబడి

కాకినాడ

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచేఁ బ్రకటింపఁబడినది.

మొదటికూర్పు ౧౦౦౦ ప్రతులు.

కాకినాడముద్రాక్షరశాల.

1930.

వెల రు. 0—12—0.

ANDHRA SREE CO
BOOK SELLERS & STATIONERS
230 SULTAN BAZAR
HYDERABAD-DECCAN.

బట్టి కవిప్రయుక్తపాఠముల నిర్ణయించుట శ్రమసాధ్యము. ఈశాసన పద్యము లన్ననో కవులజీవితకాలములో నెట్లు లిఖింపఁబడినవో యట్లే మనకు లభించుటచేఁ గవిప్రయుక్తపాఠనిర్ణయమున కత్యంతప్రబలసాధనములుగా నున్నవి. ఈవిషయములో నేమి యితరవిషయములలో నేమి వీనిప్రామాణ్య మేమాత్రమును జెడకుండుటకై పద్యపాఠములు తూచాలు తప్పకుండ నున్నవి యున్నట్లే ముద్రింపఁబడినవి. ప్రమాదముచే నెక్కడనయిన నొక్కపాఠము తప్పి యుండిన నుండునేమో కాని తప్పకుండ నుండవలయునని యే సర్వప్రయత్నములు చేసినారము.

ఈపద్యములం దయినను గవ్యుద్దిష్టములు కానిపాఠములు కొన్ని ప్రవేశించి యుండఁగూడదా యన్నచోఁ బ్రవేశించి యున్న వని యొప్పుకొనక తప్పదు. లేఖకప్రమాదజనితదుష్టప్రయోగము లనేకము లచ్చటచ్చటఁ గన్పట్టుచున్నవి. ఆపాఠము లున్నవి యున్నట్లే మూలమం దుంచి వానిని సవరించువిధ మాయాపుటలయం దడుగున సూచింపఁబడినది.

ఇవి గాక కవిప్రయుక్తము లనఁదగిన పాఠములలోఁ గూడ వర్ణక్రమమునందును శబ్దలక్షణమందును నిప్పటి సదాచారమునకు విరుద్ధము లయిన ప్రయోగములు కొన్ని కనఁబడుచున్నవి. ఇవి కూడ లేఖకప్రమాదజనితములే కాఁగూడదా యన్న నట్లు కానేర దని చెప్పవలసియున్నది. వివిధకాలముల వివిధప్రదేశములందుఁ బుట్టిన వివిధ శాసనము లన్నింటిలో నొక్కవిధముగా నున్న ప్రయోగము లాయా కాలములందు జనసామాన్యసమ్మతము లయినవే గాని యాయా లేఖకులు కల్పించినవి కా వని చెప్పక తప్పదు. అట్టిప్రయోగములలో ముఖ్యమైన వీక్రింద వివరింపఁబడుచున్నవి. వీనిలో I, వర్ణక్రమమునకు సంబంధించినవి కొన్ని, II, శబ్దలక్షణమునకు సంబంధించినవి కొన్ని—

I. వర్ణక్రమసంబంధములు-

౧. అనుస్వారస్వరూపమును గుఱించి ముందుగా విచారింతము. అనుస్వారము తెనుఁగులోఁ బూర్ణమనియు నర్ధమనియు రెండువిధములు. నిండుసున్న పూర్ణానుస్వారరేఖ. అఱసున్న యర్ధానుస్వారరేఖ. శాసనములందుఁ గాని పూర్వపువ్రాఁతపుస్తకములందుఁ గాని యఱసున్న యెచ్చటను గానరాదు. అది యుండవలసినచోటఁ గూడ నిండుసున్నయే కనఁబడుచున్నది. ప్రాచీనశాసనములలో నిండుసున్నకు బదులు వర్గాంత్యానునాసికాక్షరములు కనఁబడుచున్నవి. అనఁగా- కట్టిఞ్చి, తమ్ముణ్డు, అన్త యేనియు, ఫలమ్బు, ఇత్యాది రూపంబులు కనఁబడుచున్నవి. దీనిని బట్టి చూడఁగాఁ దెలుఁగులో ననుస్వారమని వాడఁబడుచున్నది వర్గాంత్యానునాసికాపరరూపమనియు, అది తొలుత ననునాసికాక్షరముగానే వ్రాయఁబడుచుండి కొంతకాలమైన పిదప సౌకర్యార్థము బిందురూపముగా వ్రాయఁబడె ననియు, ఆబిందువు తొలుతఁ బూర్ణముగానే యుచ్చరింపఁబడి రాను రాను లాఘవార్థము దీర్ఘముమీఁద నిత్యముగాను హ్రస్వముమీఁద వైకల్పికముగాను దేల్చి పలుకఁబడసాగె ననియు దీనివలననే పూర్ణార్ధానుస్వారభేద మేర్పడియె ననియుఁ దేలుచున్నది.

౨. శాసనములలోఁ గొన్నిచోటుల వ్రాఁత యొకవిధముగాను బలుకుబడి యొకవిధముగాను గనఁబడుచున్నది. ఉదాహరణము:—

(క) రెండవశాసనములో "నెగి దీచ్చెఁ మఠంబు" (౨ వ పద్యము) "అశ్వమేధంబు ఫలంబు" (3 వ పద్యము) అనుచోటుల మఠము, ఫలము అని చదువవలయును. లేకున్న ఛందోభంగ మగును. మఠశబ్దమునకు మఠంబు, మఠమ్ము, మఠము నని మూఁడురూపములున్నవి. అందు మఠంబు అనునదియే మొదటిరూప మయినట్లును అది మాఱి మఠమ్ము, అయినట్లును, అది తేల్చి పలుకుటచేత మఠము

అయినట్లును గనఁబడుచున్నది. పలుకుబడి యీవిధముగా మాఱినను వ్రాఁతమాత్రము మఱంబు అనియే కొంతకాలమువఱకు నుండెను. మఱన్ము అనురూపము గ్రంథములందుఁ గానవచ్చుచున్నది, గాని, శాసనములం దంతగాఁ గనుపడుట లేదు. ప్రాసార్థము కవు లారూపము నంగీకరించియుందురు.

(చ) మూఁడవశాసనములో "బురుడించ్చునట్లు" అనుచోట "బురుడించునట్టుల"అనియు నాలుగవశాసనములో "శ్రీశకునేణ్డు" అనుచో "శ్రీశకునేణ్డులు" అనియుఁ దొమ్మిదవశాసనములో "ఇష్ట్లకు" అనుచోట "ఇష్టులకు" అనియు "గుడ్లకు" అన్నచోట "గుడులకు" అని యు, నిరువదియొకటవశాసనములో "చెఱ్వు" (౨ వ పద్యము) అనుచోట "చెఱువు" అనియుఁ జదువవలయును. ఈజంట రూపములం దసంయుక్తరూపములే పూర్వరూపములు. సంయుక్త రూపములు తరువాత వచ్చినవి. అయినను వాని క్లొకానొకప్పు డసంయుక్తోచ్చారణమే చెప్పవలసియున్నది. సంశ్లిష్టములుగా నుండవలసిన యక్షరములు కొన్నితావుల విడిగా వ్రాయఁబడినవి. ఉదా:—నిలిపె (39 వ శాసనము.)

(ట) ఋకారమునకు బదులుగా ఇకారసహిత రేఫమే ప్రాచీన శాసనములలోఁ గనఁబడుచున్నది. ఉదా:-బ్రింద, వ్రిక్షము, మ్రిగాంక (10 వ శాసనము) సమ్రిద్ధి (41-6). ఒకానొకప్పుడు "న్ఱ" అనుదానికి బదులుగా "ంద్రి"అనురూపము కనఁబడుచున్నది. ఉదా:- సూంద్రిత (41-2) సకంద్రిపావనీపాల (41-13).

(త) పాదాంతములందుఁ గేవలము హల్లుగా నుండవలసిన నకార లకారములు సాధారణముగా అజంతములుగానె కనఁబడుచున్నవి. అచ్చునకుఁ బలుకుబడి లేదు. ఒకానొకచోట నకారము పొల్లురూపమును గలదు. ఉదా:- అర్థిన్ (2-1) హేతిచేన్ (52-2) పదము

ధ్యమందుఁగూడ హల్లుమాత్రముగానె యుండవలసిన నకారలకారము లచ్చుతోఁ గూడి కనఁబడుచున్నవి. ఉదా:- శకాబ్దములు (55-5) దుర్వ్యవసాయులను (7-4) భంగదులు (12-4).

(ప) ఐ కి మాఱుగా, అయి, అయికి మాఱుగా, ఐ, తఱచుగా వ్రాయఁబడినవి.

(గ) అనుస్వారపూర్వకాక్షరము పెక్కుతావుల ద్విగుణీకరింపఁ బడినది. అట్లు కానిచోటులును గలవు.

(జ) సంయుక్తాక్షరములలో రేఫపరక మగునక్షరము తఱచుగ ద్విగుణీకరింపఁ బడినది. ఉదా:-కర్త్త (58-2) ధర్మ్మంబు (58-3).

(డ) క్రావడియుండవలసినచో శకటరేఫముండుట- ఉదా:- వణ్ఱెణ్ఱు (1) చేఱ్ఱోలనుణ్ఱి (2-4).

(ద) ఴన్ని, అఴెసిన (2-3) ఇత్యాది శబ్దములందు ఴ యను వింతయక్షరమొక్కటి కనఁబడుచున్నది. ఇది యఱవములోని ழ, కన్నడములోని ೞ యనునక్షరములకు సజాతీయమైనది. దీనియుచ్చారణ మిప్పుడు డకారోచ్చారణముగా మాఱినది. ఈయక్షరమును గూర్చిన విమర్శన మాంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రికలోఁ గననగు.

పైనుదాహరింపఁబడిన వర్ణక్రమదోషముల నన్నింటిని సవరించినచో గ్రంథవిస్తర మగునని విడిచిపెట్టినారము. పాఠకులు యథోచితముగ సవరించుకొనవలయును.

II. శబ్దలక్షణమునకు సంబంధించిన ప్రయోగవిశేషములు-

౧. సంస్కృతశబ్దములు కొన్నింటికి లక్షణవిరుద్ధములైన రూపములు కనఁబడుచున్నవి.

(క) కల్హారగంధి యనుటకు బదులుగా కలుహారగంధి యని (15-3).

(చ) కమలనేత్రి (3-1) వనజనేత్రి (4-1) విశాలనేత్రి (5-5) అంభోరుహనేత్రి (15-3) ఇత్యాదిస్థలములందు నేత్ర యనుటకు నేత్రి యని ప్రయోగించుట.

(ట) వల్లభ యనుటకు బదులుగా వల్లభి యనుట (4-1, 5-3)

(త) బాలిక యనుటకు బదులుగా బాలకి యనుట (5-5)

(ప) ఉదయించె ననుటకు బదులుగా ఉదియించె నని తఱచుగాఁ గన్పట్టుచున్నది.

(గ) అకారాంతశబ్దములకు డుప్రత్యయము పరమైనప్పుడు ప్రకృతిరూపమందలి చివరియకారమున ఉకారము రాకుండుట- బ్రహ్మదేవండు (40-3,5) శరణండు (46-14) భీమనిర్ణ (48-2) మల్లిదేవండు (58-12,13).

౨. డుప్రత్యయాంత శబ్దములు కొన్ని డుప్రత్యయము లేకయే కనఁబడుచున్నవి. చోడుఁడు అనుటకు బదులు చోడు (58-7) తమ్ముఁడు అనుటకు బదులు తమ్ము (58-15,16)

3. నన్నయభట్టారకుని కవిత్వమందుఁ గలప్రయోగవిశేషములు కొన్ని యీశాసనములందుఁ గనుపట్టుచున్నవి.

(క) "అందు" నకుఁ బ్రయోగవిశేషము.(16-6)

(చ) ప్రథమకు బదులుగా షష్ఠీవిభక్తి ప్రయోగము. సీపడసిన (9) వెలనాంటిచోడినృపునిచ్చిన (42-1)

(ట) అస్వమేధంబున ఫలంబు (1)

౪. కళలపైవచ్చు కచటతపలకు గసడదవాదేశము సాంస్కృతికములందుసైతము తఱచుగాఁ గనఁబడుచున్నది. ఈయాదేశము నిత్యమనియే పూర్వులు భావించినట్లు కనుపట్టుచున్నది.

ఛందోవిషయము.

1. రెండవశాసనములోనిమధ్యాక్కరలలో యతి ప్రతిపాదము నందు నైదవగణము మొదటఁ గనఁబడుచున్నది. నన్నయభట్టారకుని కవిత్వమందు నిట్లే యున్నది. కవిజనాశ్రయమునందుఁ గూడ నిట్లే విధింపఁబడియున్నది కాని యిటీవలి కవిత్వమందు నాలుగవగణము మొదటఁ గనఁబడుచున్నది. అప్పకవ్యాదు లగులాక్షణికులు నిట్లే నిబంధించినారు.

2. మొదటిశాసనములో "గొళల్చి" యనుచోటను, రెండవశాసనములో "గొరగల్గా కొరు లిందు" అనుచోటను లకారము విడిచి యుచ్చరింపవలయును. ఈసంప్రదాయము కన్నడములో నక్కడక్కడఁ గలదు.

ఇంతకంటె ఛందస్సులో విశేషము లగపడవు.

వర్ణక్రమమందుఁ దప్ప నితరవిషయములందు శాసనపద్యభాషకును నేఁటిపద్యభాషకును భేద మంతగాఁ గనఁబడదు. ఆనాఁటికే భాషాలక్షణము చాలవఱకు స్థిరపడి యున్నది.

పద్యసంజ్ఞలును పద్యసంఖ్యయు మేము చేర్చినవి గాని మాతృకలోనివి కా వని గ్రహింపవలయును. ఒక్కొక్కచో మాతృకలో కందం, వృత్తం అని యున్నచోటులు చూపింపఁబడినవి.

జ. రామయ్య.

సవరణపత్రము.

పుట.	శాసనము.	పద్యము.	తప్పు.	ఒప్పు.
12	9	అవతారిక	Collections	Collection
13	10	పుటయడుగున	3. గుడులకు	3. గుడుల
16	12	౫	పుట్టపుంబట్టను	పట్టపుసెట్టను (చూ॰ 25- 3)
17	13	అవతారిక	Collections	Collection
19	15	పుటయడుగున	9. ప్రస్తుతింప	9. ప్రస్తుతింప్పం
32	23	పుటయడుగున	3. తృతీయ్య	2. తృతీయ
43	35	౨	గొంకక్రనిపు	గొంకక్రన్రిపు
49	40	౩	ధితి	ధ్రితి
53	41	౧౩	డిటు	డిట్లు
		పుటయడుగున	16. నెట్టనిన	16. నెట్టనినం
57	45	౧	డిష్ట(జన)	డిష్ట(జన)?
66	51	అవతారిక	ద. శా. 6-183	South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 183.
68	53	౧	జగప్రఖ్యాతి	జగత్ప్రఖ్యాతి
71	56	అవతారిక	list	Collection
77		పుటయడుగున	24. మింద=మీద	24. మింద=మీఁద
83	62	అవతారిక	నెల్లూరు	గుంటూరు
91	69	అవతారిక	౧౮౫౦	౧౩౦౦
100	77	అవతారిక	ఈశాసనము	ఇద్ది

శాసన ప్రతిబింబములు.

1. పండరంగుని అద్దంకిశాసనము—మొదటిపుట కెదురుగా.

2. యుద్ధమల్లుని బెజవాడశాసనము—౨, 3, పుటలనడుమ.

3. చేబ్రోలుశాసనభాగము—౨౭ వ పుట కెదురుగా.

4. ఫిరంగిపురశాసనభాగము—౯౮ వ పుట కెదురుగా.

పండరంగుని అద్దంకిశాసనము.

(౧ వ పుట కెదురుగా)

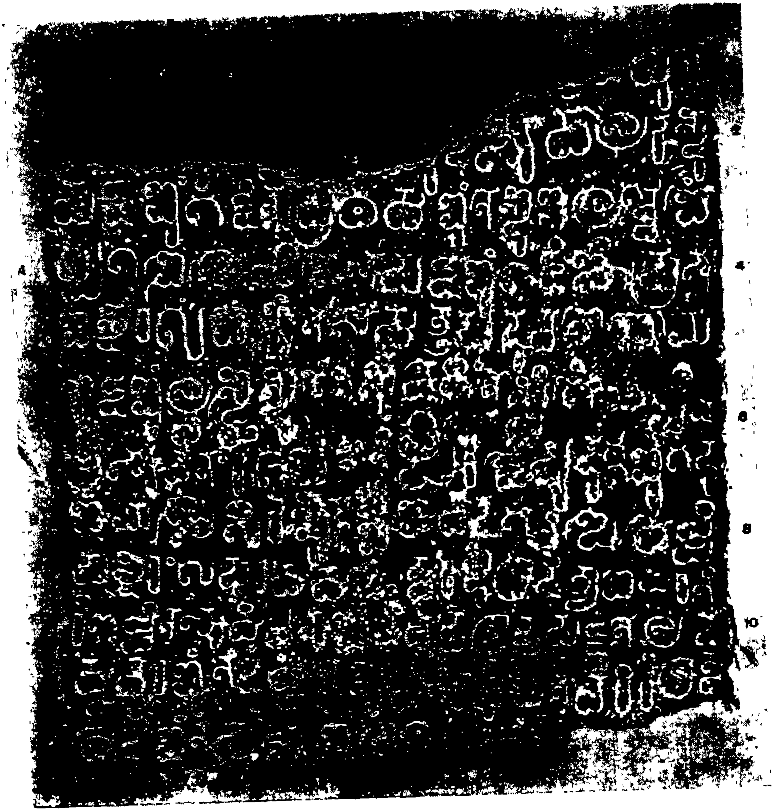

శాసనపద్యమంజరి.

1.

శ. స. ౨౨౦ ప్రాంతము.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలమునందు అద్దంకిగ్రామమున నొకపొలములో నున్నబాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. శాసనము పైభాగము కొంతయు నడుగుభాగము కొంతయు శిథిల మైపోయినది. Epigraphia Indica Vol. XIX)

తరువోజ. ॥

పట్టంబుగట్టిన ప్రథమంబునేణ్డు
బలగర్వఁబొప్పంగ బైలేచి[1] సేన
పట్టంబు గట్టెఞ్చి[2] ప్రభుబణ్డరంగు[3]
బఞ్చిన సమత్త[4] పడువతో బోయ
కొట్టంబు ల్వన్ఱెణ్డు గొణి[5] వేంగినాట్టిం
గొళల్చి[6] యా త్రిభువనాంకుశబణ[7] నిల్పి
కట్టెపుదుర్గంబు గడు బయల్సేసి
కణ్డుకూర్ బెజవాడ[8] గావిఞ్చె మెచ్చి.

పణ్డరంగు పరమమహేశ్వరుణ్డు ఆదిత్యభటారనికి[9] ఇచ్చినభూమి ఎనుబొదివుడ్ల ఆడ్లపట్టు[10] నేల దమ్మపురంబున దమ్మపులు వీని రక్షిఞ్చినవారికి అస్వమేధంబున పలంబు[11] అగు.

---

1. బొప్పంగం బైలేచి - అనిచదువునది.
2. గట్టెఞ్చి ,,
3. ప్రభుం బణ్డరంగుం ,,
4. సామంత ,,
5. కొట్టము ల్వన్ఱెణ్డు గొని ,,
6. గొళచి - అని యుండనోపు.
7. త్రిభువనాంకుశమున - అని చదువునది.
8. కందుకూర్ బెజవాడ ,,
9. భట్టారకునకు ,,
10. వుట్లఆళ్లపట్టు ,,
11. అశ్వమేధంబునఫలంబు ,,

2.

శ. స. ౮౨౦ ప్రాంతము.

(ఈ శాసనము బెజవాడ గ్రామమునందు మల్లేశ్వరస్వామియాలయములో నొకఱాతి మీఁద మూఁడుప్రక్కలను చెక్కఁబడియున్నది. Epigraphia Indica Vol. XV)

మధ్యాక్కర.

స్వస్తి నృపాంకుశాత్యన్తవత్సల సత్యత్రినేత్ర
విస్తర శ్రీయుద్ధమల్లు డనవద్యవిఖ్యాతకీర్తి
ప్రస్తుతరాజాశ్రయుణ్డు త్రిభువనాభరణుణ్డు సకల
వస్తుసమేతుణ్డు రాజసల్కిభూవల్లభుణ్డూర్జిత[1] ౧

పరగంగ బెజవాడ గొమరస్వామికి[2] భక్తుణ్డై గుడియు
నిరుపమమతి నృపధాము ణ్డెత్తించ్చె నెగి దీర్చె మఠంబు[3]
గొరగల్గా కొరు[4] లిన్దు విడిసి బృన్దంబు గొని యుణ్డువారు
...రిగాక యబ్బారణాసి వ్రచ్చినపాపంబు గొణ్డు. ౨

నెలయంగ నిమ్యోట్టు టన్సి మలిన్నుణ్డై విడిసిన బ్రోల[5]
గలతానపతులును రాజు పట్టంబు గట్టినపతియు
నలియం బయ్యాన్వరల[6] వెల్వటించిన నశ్వమేధంబు
ఫలం బు[7] పేక్షించిన లింగం బటెసిన[8] పాపంబు దమకు 3

---

1. వల్లభుణ్డక్కి- అని చదువునది.
2. గొమరసామికి ,,
3. మఠము ,,
4. ఇక్కడ "గొరగల్గాక" అనుచో లకారము తేల్చి పలుకవలయును.
5. విడిసినం బ్రోలం అనిచదువునది.
6. నలియం జైవాఁరల ,,
7. ఫలము ,,
8. మటిసిన ,,

5.

శ. స. ౧౦3౦.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో అమరావతీగ్రామమందు అమరేశ్వరస్వామియాలయమునందు పెద్దమండపము దక్షిణపుగోడలోఁ గట్టఁబడియున్న యొకరాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI, No. 240.)

ఉ. (శ్రీ)రమణీయుఁ డర్థిజనసేవ్యుఁడు భవ్యుఁడు దివ్యమూర్తి శౌ
ర్యారభ(టీధుతా?)తినిశితాశివిదారితశత్రువర్గుఁడా
ధారితబన్ధుమిత్ర(జ)నతామణి గొంకనరేంద్రమంత్రి(ప్రో)
త్సారితలోభమోహవ్రితసత్వ్యుఁడు(ప్రో)లఁడు ధన్యుఁ డున్నతిని. ౧

క. (శ్రీ)రాజప్రోలిశాసను
ఁడారాధితనీలకణ్ఠుఁ డ(భి)నవమదనా
కారుఁడు ప్రోలఁడు విబుధా
ధారుఁడనం బొన్నరాంబతనయుఁడు నెగడెను. ౨

క. ఆతనివల్లభి గొమ్మమ
మాతంగ్గమరాలయాన మనసిజురతివి
ఖ్యాతయశోనిధి గొంకను
పేంతలపతికరుణ లక్ష్మి నొంత్తయు వెలసెను. 3

ఉ. చారువిశుద్ధవంశదధిసాగ(ర)సంభవి తేంన్దులేఖ ల
క్ష్మీరుచితాంగ్గ(భాతి) నుపమింప్ప సతీత్వగుణప్రసిద్ధిమెయి[1]
నారయ సెజ్జప్రోలనికులాంగ్గన గొమ్మమ మేలు సీతకును
వారిజబన్ధుకాంత్తకును వాసవుకాంత్తకు లక్ష్మిదేవికిని. ౪

ఉ. అంబరమూర్త్తిఖేందుమితమై సక[2]వత్సరములు సనంగ్గ భూ
మ్యంబుదివాకరార్త్మకల యంత్తకు భక్తి నఖణ్డమైన దీ

1. మై అని చదువవలయును. 2. శక అని చదువవలయును.

5.

శ. స. ౧౦౩౦.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో అమరావతీగ్రామమందు అమరేశ్వరస్వామియాలయమునందు పెద్దమండపము దక్షిణపుగోడలోఁ గట్టబడియున్న యొక రాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI, No. 240.)

ఉ. శ్రీరమణీయు ణ్డర్థిజనసేవ్యుణ్డు భవ్యుణ్డు దివ్యమూర్త్తి శౌ
య్యార్రభ(టీఘటా?)తినిశితాశివిదారితశత్రువర్గుణ్డా
ధారితబన్ధుమిత్ర(జ)నతామణి గొంకనరేంద్రమంత్రి (ప్రో)
త్సారితలోభమోహవ్రితసత్వుణ్డు(ప్రో)లణ్డు ధన్యుణ్డున్నతిని. ౧

క. శ్రీరాజప్రోలిశాసను
ణ్డారాధితనీలకణ్ఠు ణ్డ(భి)నవమదనా
కారుణ్డు ప్రోలణ్డు విబుధా
ధారుణ్డనం బొన్నరాంబతనయుణ్డు నెగడెను. ౨

క. ఆతనివల్లభి గొమ్మమ
మాతంగ్గమరాలయాన మనసిజురతివి
ఖ్యాతయశోనిధి గొంకను
హీంతలపతికరుణ లక్ష్మి నొత్తయు వెలసెను. ౩

ఉ. చారువిశుద్ధవంశదధిసాగ(ర)సంభవితేంద్దులేఖ ల
క్ష్మీరుచితాంగ్గ(భాతి) నుపమింప్ప సతీత్వగుణప్రసిద్ధిమెయి[1]
నారయ సెజ్జప్రోలనికులాంగ్గన గొమ్మమ మేలు సీతకును
వారిజబన్ధుకాంత్తకును వాసవుకాంత్తకు లక్ష్మిదేవికిని. ౪

ఉ. అంబరమూర్త్తిఖేందుమితమై సక[2]వత్సరములు సనంగ్గ భూ
మ్యంబుదివాకరాత్మకల యంత్తకు భక్తి నఖణ్డమైన దీ

---

1. మై అని చదువవలయును. 2. శక అని చదువవలయును.

పం బమరేశ్వరార్ధముగ బాలకి లోలవిశాలనేత్రి గా
మ్మాంబిక నిల్పె భక్తిమతి యై మెఱియాంబతనూజ ప్రీతితోను. ౫

స్వస్తి సమస్తప్రశస్తిసహితం శ్రీమన్మహామణ్డలేశ్వరకులోత్తుంగ చోడగాంక్క రాజుల దివ్యశ్రీపాదపద్మోపజీవి యైన సెజ్జ ప్రోలెనాయకుని పెణ్డ్లము విణ్ణల కొమ్మాసాని శ్రీమదమరేశ్వరమహాదేవర కాచంద్రార్క్కతార మఖణ్డవర్త్తి దీపంబున కిచ్చిన గొఱియలు ౫౫॥ (ఇత్యాది)

6.

శ. స. ౧౦౪౬.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో బెజవాడగ్రామమందు ఇంద్రకీలపర్వతము క్రిందిభాగమున ఖిలమయి యున్న మండపములో నొకజాతి స్తంభముమీఁద చెక్కఁబడి యున్నది. మొదటి ౧౧ పంక్తులు వచనము. దానితరువాత నొకకందపద్యమును నొక వచనమును గలవు. అవి చాలవఱకు ఖిలమైనవి. తరువాత నీక్రిందిపద్యము లున్నవి- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 737.)

ఉ. ఆతనితమ్ము ణ్డన్వయవియత్తలమిత్త్రు ణ్డశేష[1]దిక్తట
ఖ్యాతయశోర్త్తి[2] భీ(మ)ణ్డు సుఖస్థితి రాజై[3] యబ్ధివేష్టిత
క్ష్మాతలనాథు లెల్ల నరిగాపులమాడ్కిన తీఱువెట్ట మాం
ధాతయయాతివేణునృగధర్మ్మజుల ట్లు[4]తిప్రగల్భుండై. ౧

---

1. శేష అని చదువవలయును.
2. యశోర్త్తి ,,
3. రాజయి అని చదువవలయును.
4. లట్లులతి ,,

5.

శ. స. ౧౦౩౦.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో అమరావతీగ్రామమందు అమరేశ్వర స్వామియాలయమునందు పెద్దమండపము దక్షిణపుగోడలోఁ గట్టఁబడియున్న యొక రాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 240.)

ఉ. (శ్రీ)రమణీయుఁ డర్థిజనసేవ్యుఁడు భవ్యుఁడు దివ్యమూర్తి శౌ
ర్యాకరభ(టీధుతా?)తినిశితాశివిదారితశత్రువర్గుఁ డా
ధారితబన్ధుమిత్ర(జ)నతామణి గొంకనరేంద్రమంత్రి(ప్రో)
త్సారితలోభమోహప్రితసత్వుఁడు(ప్రో)లఁడు ధన్యుఁడున్నతిని. ౧

క. (శ్రీ)రాజప్రోలిశాసను
డారాధితనీలకణ్ఠుఁ డ(భి)నవమదనా
కారుఁడు ప్రోలఁడు విబుధా
ధారుణ్డనం బొన్నరాంబతనయుఁడు నెగడెను. ౨

క. ఆతనివల్లభి గొమ్మమ
మాతంగ్గమరాలయాన మనసిజురతివి
ఖ్యాతయశోనిధి గొంకమ
హీతలపతికరుణ లక్ష్మి నెంత్తయు వెలసెను. 3

ఉ. చారువిశుద్ధవంశదధిసాగ(ర)సంభవితేంద్దులేఖ ల
క్ష్మీరుచితాంగ్గ(భాతి) నుపమింప్ప సతీత్వగుణప్రసిద్ధిమెయి[1]
నారయ నెజ్జప్రోలనికులాంగ్గన గొమ్మమ మేలు సీతకును
వారిజబన్ధుకాంత్తకును వాసవుకాంత్తకు లక్ష్మిదేవికిని. ౪

ఉ. అంబరమూర్తిఖేందుమితమై సక[2] వత్సరములు సనంగ్గ భూ
మ్యంబుదివాకరాత్మకల యంత్తకు భక్తి నఖణ్డమైన దీ

---

1. మై-అని చదువవలయును.
2. శక-అని చదువవలయును.

పం బమరేశ్వరార్థఁముగ బాలకి లోలవిశాలనేత్రి గొ
మ్మాంబిక నిల్పె భక్తిమతియై యెఱియాంబతనూజ ప్రీతితోను. ౫

స్వస్తిసమస్తప్రశస్తిసహితం శ్రీమన్మహామణ్డలేశ్వరకులోత్తుం
గ చోడగొంకరాజుల దివ్యశ్రీపాదపద్మోపజీవి యైన సెజ్జప్రోలెనాయ
కుని పెణ్లము విణ్ణల కొమ్మాసాని శ్రీమదమరేశ్వరమహాదేవర కాచం
ద్రార్కతార మఖణ్డవర్తిఁ దీపంబున కిచ్చిన గొఱియలు ౫౫॥
(ఇత్యాది)

6.

శ. స. ౧౦౮౦.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో చేబ్రోలుగ్రామమందు తురకవీథిలోఁ బడియున్న రాతిమీఁద చెక్కఁబడి యున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 117.)

సీ. శకమహీపాలకసంవ(త్స)రంబులు
గ)గనాబ్ధివి(య)దిందు(గణ)నం దనర
వడి......... న్వరంబున మహా
ద్వాద(శి)తిథి నుదితోదయుణ్డు
.... సూద్రకప్రభృతులతోడి
కులమువాడను కలితనమువాడు
మ(ణ్డ)భూపాలకు మహనీయ్య[1] సాంబ్రాజ్య[2]
రాజ్యాభివృద్ధిపరా(య)నుండు
సూరం డ(తులశౌర్యఁ)సారుణ్డు సేంబ్రోల
బహిఃవాహానునకు భక్తివెల(య)
.........నఖణ్డదీపంబు నిల్పె నా
చంద్రతారకముగ రుంద్రయశుణ్డు. ౧

1. మహనీయ. అనిచదువవలయును. 2 సామ్రాజ్య. అని చదువవలయును.

7.

శ. స. ౧౦౮౦.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో చేబ్రోలుగ్రామమందు తురకవీథిలోఁ బడియున్న రాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్న మతియొకశాసనము. ఇందు కాలము సూచింపఁబడలేదు గాని 6వ సంఖ్యశాసనము నిదియు నొక్కనివే. ఒక్కరాతిమీఁద నేచెక్కఁబడియున్నవి. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 117.)

క. (శ్రీ)రమ(ణీయు)ణ్డు గులని
స్తారకుణ్డున......వ్యచంద్ర(ణ్డు)సుజ(నా)
ధారుణ్డు గన్నయపుత్త్రుణ్డు
సూరణ్డు(సూ)...పత్రికొణ్డసూరక పేర్మిఁని. ౧

చ. జితరిపు(చే)తమణ్డలికసంఘము[1] జేగిరి[2] పశ్చిమ(౦బు)న
పతి యగు[3] (నె)ల్లమ్ణజనపాలకు లేశమహాప్రధానిక
స్థితియును నం(ద)లంబును విశేషవిభూతియుం (బే)ర్మిఁతోడప్ర[4]
స్తుత(మ)గుచుణ్డం గండ డనిసూర(ణ్డు)పౌరుషధర్మ్మసారుణ్డై. ౨

చ. తన......లోకవిదితంబుగా బ్రోచిన[5] పణ్డధరుణీ[6]
జనపతిమస్తవంబున[7] భ్రిశస్తిత[8] నబ్బెజవాడ నన్యసా
ధనసుభటావలిం దున్ని[9] తన్ములు దానునుం బోరిలోనం బే
క్కొఁని గెలిపించె నా(డు)నధికుణ్డగుసూరణ్డు శౌర్య్యసారుణ్డై.

---

1. సింహము- అని చదువవలయును.
2. శ్రీగిరి- అని యుండనోపు.
3. పశ్చిమంబునం బతియగు- అని చదువవలయును.
4. తోడంబ్ర- అనిచదువవలయును.
5. తంబుగంబ్రోచిన- అనిచదువవలయును.
6. ధారుణీ ,,
7. సంస్తవంబున- అనియుండనోపు.
8. భృశస్థితి- అని చదువవలయును.
9. దునిమి- ,,

ఉ. బిరుదుమాడలుం[10] జైనదేపెక్క(ను)నిం త్రియ కాని (త)మ్ములో
పారయలేనిపందల దురాత్ముల దువ్వ్యవ[11]సాయులను దురా
చారులం జెప్పనేట్టికి లసద్గుణధీరు.........వీరదు
వ్వార(ణ)విస్వకర్మ్మ[12]కులవల్లభు సూరనిం జెప్పు గ్గిమ్మహిని.౮

చ. అనుపమసాహసస్ఫురన[13] నర్మ్మమెయిం దలపోయ నా(ళిం?)చే
కొ్కని కడువీరులై నెగడుకున్నలు బొం(డ్ర)లతోడియాడనం
జనునసహాయసాహసరసప్రియు మణ్డమహీతలేశుక
ట్టనుంగు నుదగ్రశౌర్య్య సుభటాగ్రణిం బోలమపుత్రుసూరణిని.

ఉ. రాజవిభూషణుణ్డు సురరాజవిలాసు డ్డనన్తకీర్తి వి
భ్రాజితుం డెఱ్ఱమణ్డజనపాలకునచ్చినవజ్రదండగ
న్నోజుసుతుణ్డు సూరని మహోర్వ్వివసన్నిధిం జెక్కు రాజస
త్పోజితు విశ్వకర్మ్మకులభూషణు వైరినరేంద్రభీమణు. ౯

చ. గొడుగులు నందలంబును నగు(వ్వ)గుచున్న మహావిభూతియుం
బ్బడసెను[14] విశ్వకర్మ్మముని బావ్వతివల్లభుచేత విద్యమెయి[15]
గొడుగులు నన్దలంబును నగువ్వగుచున్న మహావిభూతియుం
బ్బడసెను[14] నెఱ్ఱమణ్డజనపాలకుచేతను సూరం డర్మ్మమైయి.[16]

క. శ్రీపర్వ్వతంబు చుట్టునుం
జేపొప్పు(ం)గ(ం) బహిడతీవసనుం[17]గీర్త్తి
శ్రీపతి యగురిపిమన్న
డ్డాపున.........స్వర.........డ్డనంగా. ౧౦

10. మొదట గణముతప్పినది.
11. దువ్వ్యవసాయు-అనిచదువవలయు.
12. విశ్వకర్మ- ,,
13. స్ఫురణ ,,
14. బడసెను- అని చదువవలయును.
15. మై- ,,
16. మై- ,,
17. ఇచ్చట ఛందోభంగము కలిగినది. అన్వయము కుదురుటలేదు.

౪.

శ. స. ౧౦౪౬.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో బెజవాడగ్రామమందు ఇంద్రకీలపర్వతము క్రిందిభాగమున శిథిలమయియున్న మండపములో నొకరాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడి యున్నది. మొదటి ౧౧ పంక్తులు వచనము. దానితరువాత నొకకందపద్యమును నొక వచనమును గలవు. అవి చాలవఱకు శిథిలమైనవి. తరువాత నీక్రిందిపద్యము లున్నవి- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 737.)

ఉ. ఆతనితమ్ముఁ డన్వయవియత్తలమిత్త్రుఁ డసేష[1]దిక్తట
ఖ్యాతయశోర్త్తి[2]నే(మ)న్ను సుఖస్థితి రాజ్[3]యబ్ధివేష్టిత
క్ష్మాతలనాథు లెల్ల నరిగాపులమాడ్కిఁ దీఱువెట్ట మాం
ధాతయయాతివేణుత్రిగధర్మజుల ట్ల[4]తిప్రగల్భుండై. ౧

గీ. పరమహీశులు భక్తులై బంప్పం బనులు
సేయు చుణ్డంగం దపనురస్మి[5]యును గాడ్పు
చొచ్చినచ్చోన తనయాజ్ఞ సొ(చ్చి) వెలుంగు[6]
భూమి యెల్లను బంగ్గెనభీము ణ్డలె. ౨

స్వస్తి సమస్తభువనాశ్రయ రాజాధిరాజ రాజపరమేస్వర పరమభట్టారక రవికులతిలక సత్యాశ్రయవం(స్య) చాళుక్యాభరణ శ్రీత్రిభువనచక్రవర్త్తి శ్రీమత్పెర్మ్మనడి దేవరదివ్యసహస్రవర్షంబులు ౪౬గు శ్రాహి శ్రీవేంగిదేశచాళుక్య ... ... కకాఱపరమణ్డల చూఱకారపతిదేవ(గురుద్విజభక్తులైన)కుఱుమఱజమణ్డైన మహామణ్డలిక భీమ.........లకు మెచ్చి బెజవాడ రణ్డికంబు దయసేసిన.

1. శేష-అని చదువవలయును.
2. యశోర్థి ,,
3. రాజయి ,,
4. లట్టులతి ,,
5. గర్మి- అని చదువవలయును.
6. వెలుంగ- అని యున్న నన్వయము సుకరముగా నుండును.

చ. (ఉరుశకవత్స)రంబులు రసోదధివాయుపథేందుసంఖ్యగా
.... న్భుజవాడరక్షికం
బరిపురభేది రాజపరమాత్ముని చేం బడసె న్నవీందులును
ధరణియును నంబురాసులు సదాగతిమార్గమును గల్గునంత్తకును. ౩

9.

శ. స. ౧౦౫౦.

(ఈపద్యము గుంటూరుమండలములో కొణిదెనగ్రామమందలి శంకరేశ్వరాలయములో నొకరాతిస్తంభముమీఁద నున్నది. ఆరాతిమీఁదనే గుండిమడ అన్నమంత్రి చేసినధర్మములను గుఱించిన పెద్దశాసనము కలదు. ఈపద్య మాయన్నమంత్రికే సంబంధించిన దయినట్లు కనఁబడుచున్నది. అన్నమంత్రితండ్రి గుండమంత్రి త్రిభువనమల్లదేవునికొడుకు నన్నిచోడుని మంత్రి యయిన ట్లున్నది. ఈనన్నిచోడుఁడే శ. స. ౧౦౦౨ లో కొణిదెనగ్రామమందలి త్రిభువనమల్లికార్జునమహాదేవరకు కొణిదెనకుఁ దూర్పున నున్న దేఁగఅమూఁడి యిచ్చినట్లు దేఁగఅమూఁడిలో నొకశాసన మున్నది. మఱియు నీపద్యమే శంకరేశ్వరస్వామిగుడిలయములో వేఱొక రాతిమీఁదఁ గూడ నున్నది. ఆరాతిమీఁద నీపద్యముక్రింద "కమ్మనాటిస్థలము అడ్డసుంకములు" శ. స. ౧౦౬౭ లో శంకరేశ్వరస్వామికి ధర్మము చేసిన ట్లొకశాసన మున్నది. ఈరెంటిలిపియు నొకరీతిగానే యున్నది. దీనినంతను బట్టి చూడ నీపద్యము శ. స. ౧౦౫౦ ప్రాంతమున చెక్కఁబడిన ట్లూహింపవచ్చును. Government Epigraphist's Collections No. 175 of 1899.)

చ. గడుసరిలోభి యక్కఁట మది గన్నపుంగానికి బంద్దికానికిం
బుడమికి నన్యకాంతలకు భూపతికిం జను మంత్రియన్న ని[1]

---

1. నీ యనియుండనోపు. మంత్రియన్న అనునది సంబోధన మగును.

పడిసినయర్థ మిష్టకు[2] బన్ధుజనాలికి దీనకోటికిని
గుష్ట[3] కవారిసత్రములకుం జను సుద్ధ[4]చరిత్రం బాత్రమై.[5]

10.

శ. స. ౧౦౫౨.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో నాదెళ్లగ్రామమందు మూలస్థానేశ్వరాలయములో నొకఱాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 677.)

* * * * *

శ్రీమన్మహామండలేశ్వరబుద్ధనరేంద్రునకు॥

ఉ. శ్రీరమణీలలాముండు వశీకృతవీరవిరోధి హారనీ
హారసరోజరాజహరహాసయశోనిధి వందిబృందమం
దారుం డపారవిభ్రమజితస్మరమూర్తి సతుర్త[1]వంశని
స్తారకుం డెఱ్ఱమండండు బుధప్రణతుం డుదియించ్చె[2] వానికిని. ౧

క. సూరికవిస్తుతుం డ్డానఘుండు
చారుచతుర్థాన్వయాబ్ధిచంద్రుణ్డు గులని
స్తారకుణ్డు సుజననిధి రిపు
వారణగజరిపుణ్డు బుద్ధవమ్మ జనించెను. ౨

---

2. మిష్టులకు- అని చదువవలయును.
3. గుడులకు ,,
4. శుద్ధ- ,,
5. శుద్ధచరిత్రపాత్రమై యని యున్నఁ గవిహృదయానుసారముగా నుండు నని తోఁచుచున్నది.

10 శా. 1. చతుర్థ-అని చదువవలయును.
10 శా. 2. ఉదయించ్చె- ,,

మ. అమ్రితాంశుండు వయఃపయోధి నుదయం బయ్నట్లు[3] మన్దార త్రి
క్షము హేమాద్రి జనించినట్లు రవిరాగంబొందం బూర్వాచలేం
ద్రమునం దుద్భవమయిన[4]య ట్లతని కుద్యత్తేజు డ్డాయి[5] మ స్మమ
ణ్డామహీపాలుణ్డు వుట్టె వైరిపురలుంటాకుణ్డు శౌర్యోన్నతిని. ౩

క. ఆస్థానగగనతరణి మ
నస్థగితమ్రిగాంకమాలి[6] నాదిండ్ల[7]మూ
లస్థానమ్మృడున కాసమ
రస్థలహాలి మ స్మమండెరా జతిభక్తిని. ౪

ఉ. అంబకసాయకాంబరమ్రిగాంక్క మితం బగుచుండంగా శకా
బ్దంబులు మేషమాసితపంచ్చమి నిర్జరనాథమంత్రివా
రంబున దేవదేవునకు రాగముతోడ నఖండదీపర
త్నం బొనరించ్చె నారవిసుధాకరతారకమై వెలుంగ్గంగాను. ౫

11.

శ. స. ౧౦౫౪.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో నిడుబ్రోలుగ్రామమందు శ్రీచోళేశ్వర స్వామిగుడియెదుట నున్నరాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 123.)

సీ. లాటవిలాసినీలాలాటతిలకునిం
గేరలికరలగ్నకేలిపద్మం
గర్ణాటసుందరీకర్ణావతంసునిం
గుంత్తలీకున్తలకుసుమదాము

---

3. బైనట్లు- అని చదువవలయును.
4. మైనయట్లు- ,,
5. తేజుణ్డై- ,,
6. మాలి- అని చదువవలయును.
7. నాదిండల- అని కవిపాఠ మని తోఁచుచున్నది.

గాడసతీనేత్రకాలాంజనుని నంగ
భామాకపోలాప్తపత్రరచను
నేపాలకామినీనీరంధ్రకుచహారు
నంధ్రీతనూకుంకుమాంగరాగు
రమణతో నాదిదానుల రాసికెక్కి
దీనజనముల యడఁ జెల్లం దీచ్చుఁచు(న్న)
యనఘచారిత్రు మారపండనిన తగిలి
పొగడ విందుము నెల్లభూభుజులసభల. ౧

శా. పెంచ్చెం జుట్టల నెల్ల(ం)బేర్మిఁ వెలయ న్బెట్టించె సత్రంబు గ
ట్టించ్చె న్భక్తి శివాలయంబు లిలం బ్రాఘింద్దాల్చి యొప్పంగ్గ(ం)గ్రొ
ప్పించ్చెం బూన్నఁతటాకములు జలధిగంభీరంబ్లుగాంచె న్నిధులు*
నించ్చె న్మారయపండ(ం)షర్థిఁ భవనానీకంబుల(ం)గ్గీత్యుఁర్థైం. ౨

స్వస్తి॥ శ్రీమత్త్రిభువనచక్రవర్త్తిఁ శ్రీవిక్రమచోడదేవరవిజయ
రాజ్యసంవత్సరంబుల పదియేడగు నేంఢ శకవర్షఁంబులు ౧౦౫౪ గు
నేంట్టి వైశాఖశుద్ధతృతీయ్యాయు గురువారమునాణ్డు- (ఇత్యాది)

12.

శ. స. ౧౦౫౪.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో గన్నవరముతాలూకా ఎనమలకుదురుగ్రామ
మందు శ్రీ కేశవస్వామిగుడియెదుట నొకరాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది.
ఈగుడిలోనే వేఱొకశాసనములో నీభీమరాజే ౧౦౫౪ సంవత్సరమున- శాకే యుగ
బాణఖేందుగణితే- మఱియొకధర్మము చేసినట్లున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 100.)

శా. శ్రీకాంత్తాప్రియు లిష్టసిష్ట[1]జనతాశీర్వ్వఁర్ద్ధఁనులు ధా(ర్మ్మిఁ) కు
ల్నాకీశోన్నతభోగభాగులు జనానందప్రదు ల్విద్విషా

---

*. గంభీరంబుగాంజెన్నిధుల్- అని యుండవలయును.

1. శిష్ట- అని చదువవలయును.

నీకారణ్యమరుత్సఖులు బహుకలానిష్ణాతు లుద్యత్కిత
శ్లోకులు గేతణ్ణుం దమ్ముబంగియు జగల్లుంఠాక[2] భంగప్రదులూ. ౧

ఉ. అందు గిరీ(శు)కంటె సుభటాగ్రని[3] అక్కజుకంటె దాని శ్రీ
నంద్దనుకంట్టె రూపి సురనాతుని[4]కంటె విలాసు డ్డాషగా
నంద్దనుకంటె శౌచి నలినప్రియుకంట్టెం బ్రతాపి దణ్ణాఖ్రి
న్నంద్దనుకంటె సూన్రితు డ్డానం దగు బంగ్గి ధరాతలంబునను. ౨

క. ఆతమ్ముబంగ్గికిని రా
మాతిలకం బైనబాదమకు నయవినయా
న్వీతుణ్ణు బొద్దణ్ణు బుధసం
ప్రీతికరుణ్డైన తమ్ముభీమణ్ణు ననంగ్గాను. 3

చ. అతులితపుణ్యమూర్త్తు లభియాతి నృపాలకభంగ్గదులు జగ
ద్ధితహితసచ్చరిత్రు లుదియించ్చిరి[5] అంద్దునుం దమ్ముభీమ ణ్డా
జ్జితుణ్డై[6] సప్తసంతతులుం జేకొని నిల్పి ధరామరోత్తమ
ప్రతతికి నగ్రహారము ల(పా)రము లిచ్చె దయానుభా(వ)నను. ౪

శా. ఆదిం జెప్పంగంబడ్డధర్మ్ములు ధర్మ్మారంభు ణ్డై చేసె వి
ద్యాదానంబు హిరణ్యదానమును భూదానంబు గోదానక
న్యాదానంబులు నాంగ్గం బూని మహిలోనను పుట్టపుంబట్టను
త్పాదించ్చె న్మతి తమ్ముభీమ ణ్డొగి సత్రంబులు ప్రపలు పెక్కులును.

---

2. లుంటాక-అని చదువవలయును.
3. సుభటాగ్రణి ,,
4. నాథుని- ,,
5. లుదయించ్చిరి- అని చదువవలయును.
6. జ్జితుణ్డయి ,,

13.

శ. స. ౧౦౫౯.

(ఈ శాసనము గుంటూరుమండలమందు కొణిదెనలో శ్రీశంకరేశ్వరస్వామిగా లయమం దున్న యొక శాతిస్తంభము మీఁద నున్నది. Government Ephigraphist's Collections No. 166 of 1899)

స్వస్తి॥

చ. త్రిభువనగీతకీర్తి నరదేవశిఖామణి గామధారుణీ
ప్రభుతనయుండు మండలికభర్గుండు[1] భర్గపదాబ్జషట్పదుం
డభినవరాముం డయ్యమకులాగ్రణి గుండియపూండి భక్తితోం
త్రిభువనమల్లదేవంను బ్రతీతిగ శంభున కిచ్చెం జేమ్మితోను.

స్వస్తి చరణసరోరుహ ... ... శ్రీమన్మహా మండలేశ్వర త్రిభువనమల్లదేవచోడమహారాజులు శకవర్షంబులు ౧౦౫౯ యగు నేంటి విషువుసంక్రాంతిని...

1 భర్గుఁడు- అని చదువవలయును.

14.

శ. స. ౧౦౬౧.

(ఈశాసనము గుంటూరిమండలములో నాదెళ్లగ్రామమందు మూలస్థానేశ్వరాలయములో నొకరాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 666.)

శా. శ్రీలోలుండు వడాలుకాటనికి రాజీవాక్షి సూరాంబనాం
గా లీలం జ్ఞనియించెం[1] దత్సుతికి విఖ్యాతప్రభాభాసి గో
త్రాలంకారుండు దారిబుద్ధనకునుం దత్పుత్రి నాదిండ్లను(౯)
మూలస్థానము శూలికి(న్సు)కృతమును మోదప్రసాదార్థి౯ యై. ౧

చ. అమర శకాబ్దములు హిమకరాంగవియత్శశి[2]సంఖ్యగాను బా
(హ్య)మున సితేతరార్క౯తిథి శౌరిదినంబున[3] భక్తి యేర్ప౯డం
గమలదళాక్షి వెన్నమ ప్రకాశముగాంగ నఖండదీపర
త్నము రచియించె నారవిసుధాకరతారక మై వెలుంగంగాను. ౨

స్వస్తి! శ్రీశకవర్షంబులు ౧౦౬౧ యగు నేంటి పౌష్యబహుల సప్తమి వడ్డవారమున వెన్నమ శ్రీనాది(ం)డ్లమూలస్థానమహాదేవరకు నఖండవర్తి౯ దీపమునకుం బెట్టిన గొఱియలు ౫౫॥

---

1. జనియించెఁ- అని చదువవలయును,
2. వియచ్ఛశి-
3. సౌరిదినంబున- అని చదువవలయును.

15.

శ. స. ౧౦౬౧.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో నాదెళ్లగ్రామమందు మూలస్థానేశ్వరాలయములో నొకఱాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. IV. No 672.)

ఉ. హారతుషారశంఖవిమలాభ్రమహోజ్జ్వలకీర్తిఁ జాలం బొ
ల్పారిన బ్రహ్మమండలికు నగ్రసుతుం డగుసూర్నమండడం డా
చారపరుండు నాదెండ్లం[1] జారుతరం బగు వెండికొండ నాం
గోరి శశాంకధరాలికి విగుర్వ్రణతో[2] గుడి నిల్పె భక్తిననుఁ[3], ౧

చ. గడియమదేవినర్తనుఁ డగన్య[4] గుణాకరధర్మశీలుం డి
ప్పుడమి వెలుంగు నొంచెల్లపూండి[5] మహేశున కిందుచూలికిం
గడు ననురాగ[6]చిత్తమునం గ్గి నిజం బగు మండ నిచ్చె నీ
జలనిధులుం దివాకరుఁడు జంద్రుఁడునుం గలయంతగాలమును. ౨

ఉ. మేరుగుణావతారుఁ డగుమేడనికిం గలుహారగంధి అం
భోరుహ[7]నేత్రి అన్వయ[8]విభూషణి నాఁదగు మేడమాంబకును
గారవలీలఁ బుట్టి గుణగౌరవసంపద కీర్తిల్లి గా
న్ధారికి సీతకు న్శచికిం దా నధికం బని ప్రస్తుతింప్పం[9]గాను. 3

---

1. నాదెడలం- అని చదువవలయును.
2. విగుర్వ్రణతో అను నది సాధువుగాఁ గాన్పింపదు. విగుర్వ్రణ శబ్దమైనచో నకారమునకుఁ బ్రసక్తిలేదు. విగుర్వణశబ్దమైనచో విగుర్వణముతో నని యుండవలయును.
3. భక్తినిఁ- అని చదువవలయును.
4. గణ్య- అని చదువవలయును.
5. నొంచెపలపూండి- అని చదువవలయును.
6. అనురాగ=అనురాగము. ఈశబ్దమును జరిత్రాదిగణములోఁ జేర్చినచో మువర్ణలోపము సిద్ధించును.
7. యంభోరుహ-అని చదువవలయును.
8. యన్వయ- ,,
9. ప్రస్తుతింప- అని యుండవలయును.

చ. వరశకవత్సరంబు లుడువల్లభతర్క్కనభేందుసంఖ్యగాం
బరగి వెలుంగు మాఘసితపంచ్చమియుం గవివాసరమునం[10]
దురుతరకీర్త్తిలోలుం డన నొప్పిన బుద్దంప్రిపాలు[11]కాంత్త దా
నరు దగుచుండ నాదింల్ల అందు ప్రసిద్ధిగ[12] శూలపాణికిని. ౪

క. వ్యాళేభచర్మ్మధారికి
మూలస్థానంబునాదిమూర్త్తికి శ్రీకా
పాలికి మృడునకు హరునకు
నీలగ్రీవునకు నీశునికి నుమపతికిని. ౫

క. స్త్తిరమతి[13] గడియమద్దేవులు
దిరమ్మైయుండంగ నఖండదీపము నిల్పెం
దరతర మొన్నతముగ నీ[14]
ఖరకరజలజారితారకముగ ధరిత్త్రిని. ౬

యీదీపంబున కిచ్చిన గొఱియలు ౫౫। వీనిం జేకొని మన్న
గొ(ఱ్ఱ)యకొల్ల ప్రోలబోయుండు ఆచంద్రార్క్కముం బుత్త్రానుపౌత్త్రి
కము నిత్యమూ నెండునెయి దివియకుం బోయంగలవాండు.

చ. చిరముగ దేవదేవునకు శ్రీబలిదేవరదేవి శంఖులా[15]
భరణము గీతవాద్యములుం (బ)ట్టిన చీరలు ధూపఘంటయుం
దిరమగునుంట వరియలము[16]దీపనికాయము ధేనుసంఘము
న్నరు(దు)గమనుము[17]మండంపు ప్రియంబొనరనురచియించ్చెభక్తితోను.

---

10. వాసరంబునం- అనియుండవలయును.
11. బుద్ధన్నపాలు- ,,
12. నాదిడలయందుం బ్రసిద్ధిగ ,,
13. స్థిరమతి- ,,
14. మున్నతముగనా-అనియుండవలయును.
15. సంకులా- ,,
16. వర్యలము- ,,
17. మన్న- ,,

చ. అతిసయ[18] మైన ఛత్రమును నద్దము నుల్లము నాలవట్టమును
జితమగుం జామరావలియుం జిందచయంబులుం గేతనంబులు
న్నతులమహోక్షవాహనున క(ద్రి)జ(నా)తున కింద్దుమైవులికా[19]
యతమణి మన్మమండందు(జ)యాస్పదుం డొప్పంగ నిచ్చెభక్తితోను.

నొంచినిపాడు గోరుకొన్న కొల్పు దేవరకు వీస వి(డువం)గలవారు.

16.

శ. స. ౧౦౬౨.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో నాదెళ్లగ్రామమందు మూలస్థానేశ్వరాలయములో నొకఱాతి స్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. మొదట ౫ సంస్కృతపద్యములును బిదపఁ దెనుఁగుపద్యములు నున్నవి. సంస్కృతభాగములో "కరరసవియదిందుమితే శకసమనిచయే" యని యున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 675.)

శా. శ్రీవేంగీవసుధాంగనాతిలక మై శిష్టక్షమాదేవ(బృ)ం
దావాసం బగునానరంబుపతి యుద్యత్కీర్తి యజ్ఞత్రయ
వ్యావర్ధిష్ణుమహిష్ఠుతప్రకటపుణ్యారంభుం డై[1] యొప్పె స
ద్భావిం[2] బోతనసోమయాజి నిచితబ్రహ్మాండతేజుం డిలన్. ౧

చ. అతనికి నాత్మజుండు సుజనాగ్రణి దొడ్డపనాయకుండు ద
త్సుతుం డనవద్యకీర్తి మతిసూర్యుఁ డందు వానితనూజుం డుజ్వల
వ్రతుం డగుమంత్రి శ్రీధరుండు వానికి సూరవసానికిని బృహ
స్పతినిభుం డుద్భవించె బుధబంధునిధానుండు గంటం డిమ్మహిని.

---

18. అతిశయ-అనియుండవలయును.

19. నాథున కింద్దుమౌలి కా- ,,

1. మహిష్ఠతాప్రకటపుణ్యారంభుం డై- అని చదువవలయును.

2. సద్భావముతో- అని కవియభిప్రాయ మైయుండును.

ఉ. శ్రీలలనా పరిగ్రహుండు శ్రీధరునగ్రతనూభవుండు వి
ద్యాలలనుండు గంటం డుదయస్థితి నొప్పటంజేసి పౌషణం[3]
బేలికి యిచ్చెం[4] బేమ్మిఁ నుతికెక్కె వదాన్యత ప్రస్ఫురించె భూ
పాలకనీతినిస్తరణ (వ)ట్టముగట్టె[5] ధరాతలంబునను. 3

అట్టి కంటనామాత్యకులస్వామి-

క. ధర సిద్ధిబేతచీ(ఱ్ఱ)లి
హరిణమృగేంద్రుండు బడిగొలాజ్జునుం డాజిని
శ్రీవచ్చె[6]లక్ష్మ గోయింద[7]-
గిరివరవజ్రము జగజ్జిగీషుండు వేమ్మిఁని. ४

ఉ. శ్రీలలనుండు దాయగజసింఘుము సో(డి)యగొంక్కధారి(ణీ)
పాలకశేఖరుం డతనిభక్తికి శక్తికి మెచ్చి యందలం
బాలలితాతపత్రనిచయంబునుం గాహళ్లును[8] దయారస
క్షాళితదోషపంకుం డగుకంటని కిచ్చె నమాత్యలక్ష్మితోఁ. ౫

క. చతురుపధాశుద్ధమహా
మతి గంటనితమ్ముం డుచితమాగ్గుఁడు గొంక
క్షితిపాలకునం దనిమిష
పతియందు గురుం(డు)పోలెం బరగుచు నుండెఁ. ౬

---

3. పారుషం- అని చదువవలయును.

4. ఏలిక కిచ్చెం- అని యుండనోపును.

5. గట్టె- ,,

6. సిరివచ్చ- ,,

7. గోయింద- ఇది గోవిందుఁ డనునొకరాజుపేరై యుండవచ్చును. గోవింద యన్నను గోయింద యన్నను నొకమాత్ర యధిక మయినది.

8. గాహళులుం- అని చదువవలయును.

క. మేలగు నాదిండ్లం ద
స్థ్సాలస్థానమున పుణ్యమూర్తికి భాస్వ
ద్భాలాక్షివహ్నిదగ్ధ
వ్యాలాంగభవాంగునకు మహాదేవునకున్. ౭

శా. ఇంద్రారాధ్యున కాదిదేవునకు బాలేందు... ...
చంద్రార్కాంబుగ దీపిక నిల్పెను[9] త్సాహంబుతో
............(మంత్రి)కుప్పండు శకాబ్దంబు ల్గరత్నుల...
............న్విషువునం(ద్రిష్టా)ర్థసిద్ధార్థి యై. ౮

17.

శ. స. ౧౦౬౮.

(ఈపద్యములు గుంటూరుమండలములో కొణిదెనగ్రామమందలి శంకరేశ్వరస్వామియాలయమం దొకఱాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడి యున్నవి—Government Epigraphist's Collection No. 179 of 1899.)

తరువోజ. శరధి గట్టించి రాక్షసుని జయించి
చనిన శ్రీరాఘవస్వామిమనుమండు
గరికాలవంశశేఖరుండు జగదొబ్బ[1]
గండండు పొత్తపికామభూపతికి
ధరజ సీతకు నరుంధతి కెన యనంగ
దగు శ్రియాదేవికిం దనయుండు ధర్మ

9. దీపిక న్నిలిపె- అని చదువవలయును.

1. ఇచ్చట నొకమాత్ర యెచ్చయినది. మూర్ఖ, వృద్ధు, అనునట్లు శేఖరు అని పఠించిన సరిపోవును, ఇదియే కవిహృదయ మై యుండును,

పరుండు ధీరుండు శత్రుభంజనుం డాది
పతి త్రిభువనమల్లపార్థివోత్తముండు. ౧

తరువోజ. జలనిధిరసవియత్శశిసంఖ్య దనర
శకునేండ్లు దుందుభిసంవత్సరము(న)
విలసిత మగుతులావిషువుసంక్రాంతి
వెలసిన కమ్మమెలు విన[2] బల్లికుఱువ
యలకాపురికి నెనయగు కొట్యదొన మ
హాదేవునకు నిచ్చె నాదిత్యవంశ
తిలకుండు డొంక్కనాదిత్యుం డూర్జితుండు
త్రిభువనమల్లధాత్రీనాథుం డుర్వి. ౨

భూమిదానాత్పరం దానం- ఇత్యాది.

18.

శ. స. ౧౦౬౬.

(ఈశాసనము గోదావరీమండలములో దాక్షారామగ్రామమందు భీమేశ్వరాలయమం దున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV, No. 1169.)

* * * * *

చ. తదవరజుండు బాన్ధవనిధానుణ్డు మానధనుణ్డు సూరిహృ
ద్వదనస(రోజభానుణ్డు) దివాకరు ణ్డుజ్వలకీర్త్తి చ(oద్ర)హా
సదమల[1]సర్వ్వదిగ్ముఖుణ్డు జంగమకల్పమహీరుహంబు భూ
విదితమహానుభావుణ్డు (ప)విత్రచరిత్రుణ్డు వాత్రు ణ్డొక్షితిని. ౧

---

2. కమ్మమెల్విన- అని యుండనోపును.

1. చంద్రహాసదమల- అని చదువవలయును.

క. (శ్రీ)మద్రాఘవనృపతికి
సౌమిత్రియు ధర్మ్మజునకు(శ)త్రాఘ్నుజుణ్డును
రామునకు హరియుం బోలుఁగ
......వత్రుణ్డగ్రజునకు నాప్తుణ్డయ్యెను. ౨

ఉ. వాసవసన్నిభుణ్డగు దివాకరరాజునకుం బులోమక
న్యాసమశీల యైనెగడు నాయమసానికి నుద్భవించె గం
గ్గాసలిలేశహాసశశికాశవికాసపయోజకీర్త్తికాం
త్తాసహితుండు దీప్రకరధామసుధాముణ్డు సోము ణ్డున్నతిని. 3

క. భీమబలుణ్డును నచ్చిత
భీమేస్వరు ణ్డైనవీరపెద్దాడినృప
గ్రామణిం గొల్చి దివాకరు
సోముణ్డు విశ్వాసి యయ్యె సూనృతమహిమను. ౪

క. విశ్వాసి సోమనాయ్యుణ్డు
విశ్వంభరయందు నెగడె విశ్రుతమహిమను
శాశ్వతకీర్త్తి దయామతి
నీశ్వరపదభక్తి నధిపహితనయశక్తిని. ౫

చ. సుచిరయశోవిలాసు ణ్డగు సోమనకుం కుల[3]పాలికాశిరో
విచకిల[4]పుష్పదామ మగువెన్నమకుం బ్రభవించె భారతీ
కుచతటతారహా(రు) ణ్డనఘు ణ్డలఘుణ్డు వినిర్గ్గలత్సుధా
వచనుణ్డు ధర్మ్మలోలుణ్డు దివాకరు ణ్డి...పై సుధాకరుణ్డిలను[5]. ౬

2. భీమేశ్వరు ణ్డైన- అని చదువవలయును.

3. గుల- ,,

4. విచికిల- ,,

5. దివాకరు ణ్డీవి సుధాకరు ణ్డిలను- అని యుండనోపు,

క. సారమతి నతులధృతి సువి
చారంబున నీతి నఖిలశకునజ్ఞ(ను)[6] నా
చారము నడవస... ... ...
వారాశి ప్రితావని(ని)దివాకరు నరియొణ్డిలను[7]. ౭

ఉ. (వారిజ)మిత్రతేజుణ్డు దివాకరరాజునకుం బతివ్రతాం
భోరుహవాస నాం బరగు ప్రోలమకుంజ.........మం[8]
ద్దారుణ్డు మేరు(ని)... ... ణ్డు సిత్తసంభవా
కారుణ్డుసూరి.....[9]సహకారుణ్డుదేకనమా(ధ)వణ్డున్నతిని.[10]

మ. సమదారాతినృపావనీధరపవి(ని)శత్రు)త్రుమా......
... ...పరపత్రుస్వాపరాజీమనః
కుముదాక్షుఁను వెలనాణ్డి గొంక విభు దిక్పూన్నఁ ప్రతాపో
... ... ౯

క. ... ... ,పంక్షజవనను ణ్డా[11]మాత్యపదవీ(స్థి)తుణ్డై. ౧౦

శా. శ్రీమత్తక్షఁరసాంబరేందుగణనశ్రీ... ...
... ...

(తరువాతశిథిలము)

---

6. శకునజ్ఞత- అని చదువవలయును.
7. ఈపాదము సరిగాలేదు. మూఁడునాలుగుపాదములు-
"చారమునం దపపున నొరలు, వారాశిప్రితావనిని దివాకరు నరియే"
అని యుండినఁ గవియభిప్రాయమునకు సరిపోవు నని తోఁచుచున్నది.
8. జనియించె దీన - అని యుండనోపు.
9. సూరిజన- అని యచ్చుపాఠము. ఇందు ఛందోభంగము కలదు. "సూరిజాత"
అని యుండనోపు.
10. మాధవ ణ్డున్నతిని- అని యచ్చుపాఠము. ఇందు ఛందోభంగము గలదు.
"మాపణ్డున్నతిని" అని యుండనోపు.
11. వచనుణ్డ- అని చదువవలయును.

ఫిరంగిపురము శాసనభాగము.

(౯౪ వ పుట కెదురుగా)

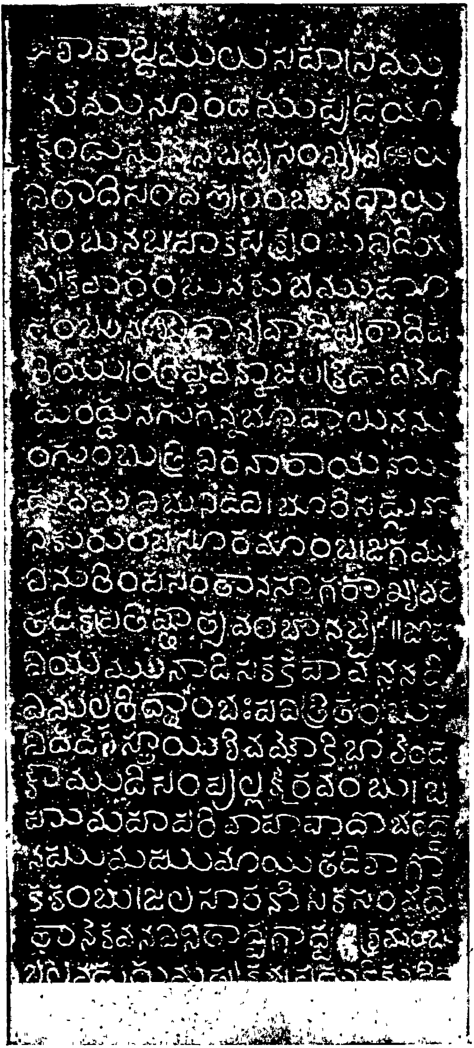

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ప్రకాశితము. సంఖ్య—౨౮.

శ్రీరస్తు.

శాసనపద్యమంజరి.

ఇది

జయంతి రామయ్యపంతులు బి. ఏ., బి. ఎల్. గారిచే

సంపాదింపఁబడి

కాకినాడ

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచేఁ బ్రకటింపఁబడినది.

మొదటికూర్పు ౧౦౦౦ ప్రతులు.

కాకినాడ ముద్రాక్షరశాల.

1930.

వెల రు. 0—12—0.

ANDHRA SREE CO
BOOK SELLERS & STATIONERS
230 SULTAN BAZAR
HYDERABAD-DECCAN.

19.

శ. స. ౧౦౬౭.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలమందు, చేబ్రోలుగ్రామములో నాగేశ్వర స్వామియాలయములో నొకశిలాస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది— South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 103.)

శా. శ్రీనారీపతినాభిపంకజభవశ్రీపాదజాతోత్తమ
క్ష్మానాథాంబుజభాస్కరుండు నిజవంశం బెల్ల దీపింపఁగా
దీనానాథకవీంద్రగాయకులు కీర్తింపంగ్గం గీర్తిశం బై
భూనాథాగ్రణి బుద్ధవర్మ ప్రభతోం బుట్టె న్నహాశౌర్యుండై.

స్రగ్ధర. శ్రీరమ్యక్ష్మావధూకాం
ఛ్చికి నెవయగు కాంచ్చీపురీనాథు నుగ్రా
కారును లాలాటనేత్రుం
గ్గరిజనహితు ముక్కంటికాడ్వెట్టిం బుణ్యా
చారుం ద్దద్బుద్ధవర్మే
శ్వరుండు గొలిచి మునుశాసనం బ్బొంద్దంగనో్నే
దారుం డ్డొంగేలుచుగ్ఙ్గే
త్రయమువడసె నాతారచంద్రార్కలీలను. ౨

ఈ ఆవిభునన్వయంబ్బున గుణాఢ్యుండు గండ్డండు పుట్టె వానికిని
దేవమహీంజదాని అగు[1] దేసటిపండ్డండు పుట్టి పట్నహా
స్రాని ఏలెం[2] తత్సుతుండుదగ్గండు విల్లమభీము డంధల
క్ష్మివని తేసుచేం బడసెం జెల్వగపంచ్చినికుట్టు విత్తిగాను. 3

ఉ. ఆతని కుద్భవించ్చె నధిపాగ్రణి గండ్డండు వానికిం గ్గుల
స్త్రీతిలకంబు మేడమకు ధీరుండు వండ్డండు పుట్టె వానికిని

1. యగు- అని చదువవలయును.

2. యేలెం ,,

శీతకరాస్య బూరమకు సింధురవైరిబలుండు రాజమా
న్ధాతుండుపుట్టె భీమండువదాన్యుండు ధన్యుండు పుణ్యమూర్త్తియై.

చ... ... ...
... ...దీధితిరేఖవరేణ్యపుణ్యదో
హాల అనం[3] బెంపుగన్న ఎఱియాంబకు[4] నుద్భవమయ్యె భారతీ
నిలయుం డనంగ్గం బండ్డధరణీపతి సర్వకలాప్రవీణుం డై. గీ

చ. తలంపు సదర్త్థభావమునం దద్గతసూక్తులం గూడ వర్న్నన(లు)
గొలసు[5] గొనంగ్గ ప్రావడ్లు[6] గోరినభంగ్గిక వచ్చి మ్రొట్టం గో
మలగతి దేశిమార్గ్గములు మట్టుపడం గ్గటనంబ్బులొప్ప నా
డ్యులక్రియం జెప్పనేర్చ్చె నృపధూర్జ్జటి భీమయపండ్డండిమ్మహిని.

మ. స్వరతర్క్కాంబరచంద్రసంఖ్యం జను తచ్ఛాకాబ్దచైత్రామలే
తరపంచ్చాదశి సౌరివాసరసముద్యన్మేషసంక్రాంత్తి సు
స్థిరతం బ్బొలుచు[7] మయూరవాహనునకుం జెంబ్రోలంబెట్టించ్చె భా
స్వరదీపం బ్బతిభక్తిం బండ్డనృపుం డాచంద్రార్క్కతారంబుగాను.

స్వస్తి శకవర్షంబులు ౧౦౬౭ గు నేంట్టి చైత్రబహుల పం
చ్చాదశియు శనైశ్చరవారమున శ్రీకుమారస్వామిదేవరకు మహామ
ణ్డలేశ్వర పండ్డయ దమతండ్రి భీమరాజునకు ధర్మ్మార్త్థముగా నఖండ్డ
దీపమున కిచ్చిన ఎక్లు ౫౫ పీనిం జేకొని నల్లంగాటయబోయుని కొడు
కు కొండబోయుణ్డు దనపుత్రానుపౌత్రిక మాచంద్రార్క్కము మహా
సేనమున నిత్యమానెండు నేయి వోయంగ్గలవాణ్డు శ్రీశ్రీశ్రీ.

---

3. యనం అని- చదువవలయును.
4. యొఱియాంబకు,,
5. గొలుసు ,,
6. ప్రౌఢలు- అని చదువవలయును
7. బొల్చు ,,

20.

శ. స. ౧౦౬౮.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో బెజవాడగ్రామమందు ఇంద్రకీలపర్వతము సమీపమున ఖిలమై యున్నమండపములో నొకటాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడి యున్నది—South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 749.

శ్రీస(క)వర్షఁములు ౧౦౬(౮)గు నేంటి కార్త్తిఁకబహు(లప)ంచ(మి)యు[1] నాదివారమున సూర్య్యఁగ్రహణనిమిత్తమున శ్రీవేంగ్గిదేశచాలుక్య నంకకాఱ పరమండలచూఱకాఱ పతిదేవగురుద్విజభక్తులుం గుఱుమఱజముండును నైన శ్రీమన్మహామండలికభీమన సన్ధివిగ్రహి సోమనపెగ్గడ బెజవాడమల్లేశ్వరమహాదేవరకు నఖండదీపమునకు నిత్త్యనై(వేద్యా)లకు తానిచ్చిన యిన్పమొత్తు ౫౫। వీనిం జేకొని కుమ్మరిగురికామనబోయుని కొడ్కు ప్రోలెబోయుని కొడ్కు ప్రోలయ(నంది) నిత్యమానెండు నెయి యాచంద్రార్కఁముం బుత్రానుపౌత్రికము నడపంగలవాండు.

సీ. భీమాపురము డాకరేమి వాల్గొలను ద్రా
    చ్ఛారామ[2]పురి శ్రీమదమరడాలు
యనుశి[3]నంధ్రధరణి పంచారామముల మహా
    దేవరలకు బుద్ధదేవరకునుం
జేంబ్రోల నమ్మహాసేనునకునుం బి(ద)
    పురము హుంకారశంకరికిం గరము

---

1. "బహుళపంచమి" అనునచ్చుపాఠము తప్పనుటసిద్ధము. గ్రహణము పంచమి నాఁడు కలుగదుగదా!

2. ద్రాక్షారామ- అని చదువవలయును.

3. నను- ,,

రూఢికెక్కిన బెజవాడ మల్లేశ్వర
దేవరకు నఖండదీపతతులు
వెట్టి గొంట్టా(ర)ం జెఱ్ఱువులం బెక్కు గుడ్లు[4]
నిల్పి [5]సప్తసంతతు లసంఖ్యలుగం జేసె
దత్తె(నా)మాత్యసోముండు ధర్మపరుం డ్డ
దారభానుజుం డాచంద్రతారక(ముఁగ). ౧

శా. (భార)ద్వాజపవిత్రగోత్రుండు జగత్ప్రఖ్యాతిగాం బెట్టెం బు
ణ్యారంభుం డొరగొండివల్లభుండు దత్తామాత్యసోమండు దా
క్షారా(మ) ప్రముఖోల్ల సత్ప్రకటపంచారామతీర్థంబులను
సారాఖండదశాప్తదీపకము లాచంద్రార్కతారంబుగాను. ౨

21.

శ. స. ౧౦౬౮.

(ఈశాసనము గోదావరిమండలమున దాక్షారామమునందు భీమేశ్వరాలయమున నున్నది. శాసనకాలము గలమొదటిభాగము ఖిలమై పోయినది. కాని, యీశాసనములో వర్ణింపఁబడిన సోమనప్రెగ్గడయు 20 సంఖ్యగల శాసనములోని సోమనప్రెగ్గడయు నొక్కఁడే యని స్పష్టపడుచున్నది. ఆశాసనము శ. స. ౧౦౬౮ లోఁ బుట్టినది. కాన నీశాసనము కూడ నాప్రాంతమునందే పుట్టియుండును- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 1180.)

శా. భారద్వాజపవిత్రగోత్రుణ్డు జగత్ప్రఖ్యాతిగాం బెట్టెం భూ
...భుం డ్డొర[1]గొండివల్లభుండు దత్తామాత్యసోముణ్డు దా

4. గుడులం- అని చదువవలయును.

5. నిలిపి- ,,

1. పుణ్యారంభుండ్డొర- అని యుండనోపు.

క్షారామ ప్రముఖోల్లసత్ప్రకటపంచారామతీర్థంబులను
సారాఖణ్డదశా ప్తదీపకము లా(చం)ద్రార్కతారంబుగాఁ. ౧

ఉ. దానదధీచి సోముం డవదాతయశః ప్రసారుణ్డు[2] పుత్రసం
తాన(స)మృద్ధుండై చెఱ్వు[3] ధర్మవివాహము దేవగేహము
......నము[4] సత్రప్రబంధము నిధాన మనం జనుచున్న సప్తసం
తానములుం బ్రసిద్ధముగ ధారుణిపై నిలిపెం గ్రమంబునన్. ౨

22.

శ. స. ౧౦౬౯.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో కొణిదెనగ్రామమందు శ్రీకేశవస్వామి గుడిగోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. పద్యములకు ముం దున్నవచనములో "కేతనపెగ్గడ శకవర్షములు ౧౦౬౯ జ్ఞి పౌష్యవివలపాడివమియు గురువారము నుత్తరాయనసంక్రాంతినాణ్డు కొట్యదొన శ్రీకేశవదేవరకు నఖణ్డదీపమునకు నిచ్చిన ఎడ్లు ౫౫" అని యున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 648.)

తరువోజ.

కమల............................
....
..........దివెలనుత్త
రాయనమునం గేతనామాత్యరత్న
మమర లక్ష్మీధరుఁ డైన కేశవున
కత్యంతభక్తితో నాచంద్రతార

---

2. ప్రసరుణ్డు- అని చదువవలయును.
3. చెఱువు- ,,
4. ద్యానము- ,,

5

కముగాఁగ నిలిపె నఖండ దీపంబు
గలియుగకాలంబు గలయంత్తకెల్ల. ౧

క. పతి.........

....

......వరుణ్డు
క్రితక్రిత్యుణ్డీయమాత్యకేతణ్డు ధరణిని. ౨

క. వినయనిధి దేచనామా
త్యునకును నెఱమాంబికకు సుతుణ్డు ధన్యుండు కే
తనపెగ్గడ కేశవదే
వనికి(౦)దీపంబు నిలిపె వసుమతిలోనన్. 3

23.

శ. స. ౧౦౭౦.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో కొణిదెనగ్రామమందు శ్రీకేశవస్వామి గుడిగోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 647.)

తరువోజ. ప్రభువరశకనృపాబ్దంబులు గగన[1]
పర్వతాంబరరాత్రిపతిసంఖ్యం దనరు
విభవాబ్దమునం జైత్రవిమలత్రితీయ్య[2]
విధుసుతుదినమున విషువుసంక్రాంత్తిం
త్రిభువనమల్లధాత్రీనాథుకులస
తీరత్న మగుకామిదేవి సద్భక్తిం

1. గగన అని చదువవలయును.
2. తృతీయ ,,

త్రిభువనాధిపున కెత్తించె నఖణ్డ
దీపంబు కేశవదేవర కొప్ప. ౧

చ. ఇల నమరాద్రినాథునకు నల్లిమహీపతి కి(ద్ధ)కీర్తికిం
బొలుపుగ వెన్నమాంబికకుఁ బుట్టిన లక్షణి గామిదేవి మి
క్కిలి సిరిసంతతిం బడసి కేశవదేవరకును ముదంబుతో
నిలిపె నఖణ్డదీప మొగి నింగి శశులు గలయంత్తగాలమును. ౨

24.

శ. స. ౧౦౭౦.

(ఇది గుంటూరుమండలములో కొణిదెనగ్రామమందలి శంకరేశ్వరస్వామి యాల యమందొకఱాతిస్తంభముమీఁద నున్న యొకశాసనములోని చివరభాగము— Government Epigraphist's Collection No. 169 of 1899.)

క. ఖమునివియత్శశిమితశక
సమములం దనరంగ్గ విషువుసంక్రాన్తినిమి
త్తమున సితకీర్తి భైరయ
గొమరుగ భీమేశ్వరునకు గుడి యెత్తించెను. ౧

శకవర్షములు ౧౦౭౦ గు నేణ్టి చైత్రబహుల ౧౫ యు మం గ్గళవారము సూర్య్యగ్రహణనిమిత్తమున సాదముభైరయ గొట్యదొ నభీమేశ్వరమహాదేవరకు అఖణ్డదీపములు రెణ్టికి నిచ్చిన ఎడ్లు ౧౦౦ వీనిం జేకొని భీమేశ్వరమహాదేవర దీవియకాంపు లైన కేతబోయుణ్డును నల్లబోయుణ్డును రెణ్డఖణ్డదీపములకు నిత్యఅడ్డెండు నెయి ఆచంద్రా ర్కముం బోయంగ్గలవారు॥

౭. యతిచెడినది- నెల్లుమహీపతి యని యుండనోపు.

క. (నిర)తము వేయిని డెబ్బది
(పరు)వడి శకునేం డ్లమర* శ్రైర(యు) భీమే
శ్వరునకు నిలిపె(ను)మహిసు
స్థిరమై యుం(డ)గ నఖండదీపము లొప్పను. ౨

క. (ఇ)హపరధనసంసిద్ధిగ-
(దీని తరువాతిఱాయి భూమిలోఁ బాఁతుపడియున్నది)

25.

శ. స. ౧౦౭౧.

(ఈశాసనము గోదావరీమండలములో దాక్షారామగ్రామమందు భీమేశ్వరాలయము గోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 1061.)

శా. ... ...
... ...
భారద్వాజపవిత్రగోత్రుణ్డు నా[1]శుంభద్యశఃకీర్త్తి సద్వర్త్తి వో
ల్వారంగ్గా నుదియించ్చెం[2] బ్రోలణ్డు ది......స్ఫూర్త్తి కీర్త్తి ర్వై[3]

ఉ. అర్జ్జునకీర్త్తిలోలుణ్డు సహస్రకరోపమ తేజుణ్డానహ
ప్రార్జ్జనపౌరుషుణ్డు శచివ్యాగ్రణి[4] సన్తతపుణ్యసంచ్చయో
పార్జ్జితు ణ్డింద్రధేనుదితిజాభవదాన్యుణ్డు దణ్డనాథనా
గార్జ్జును తమ్ముంబ్రోలణ్డు[5] ధరామరవంశలలాము ణ్డుర్వ్వరను. ౨

---

* నేండు లమర- అని చదువవలయును.

1. గోత్రుణ్డును- ,,
2. నుదయించ్చెం- ,,
3. దిశావారస్ఫురత్కీర్త్తిర్వై- అని యుండనోపు.
4. సచివాగ్రణి- అని చదువవలయును.
5. తమ్ముంబ్రోలణ్డు- ఇది ప్రయోగవిశేషమని గ్రహించునది.

ఉ. అంబుజగర్భ్బవంశమణి యై దయఁ బట్టపుమెట్ట యగ్రహా
రంబుగ నిచ్చి యాంధ్ర యుదురాజశిఖామణికి న్సరున్నివా
సంబెసగంగ నిల్పి విలసన్మతి నొప్పిన దండనాథర
త్నం బగు నాగదేవవిబుధస్తుతు తమ్ముఁడు ప్రోల ణ్ణున్నతిని. 3

శకవర్ష ౧౦౭౧ నెంటి విషువుసంక్రాన్తినిమిత్తమున శ్రీమన్మ
హామణ్డలిక బొద్దనభీమనమంత్రి గోరణ్ణప్రభువు మ్రానయకొడ్కు దణ్ణ
నాయకనాగదేవయ్య తమ్ముంబ్రోలయ[5] శ్రీభీమేశ్వరమహాదేవరకుం
బెట్టిన అఖణ్డవర్తిక లోహదణ్ణుదివియ ౧ణ్టికి......

క. శ్రీమహితం బగుదాక్షా
రామపురాధిపునకు(ను) సురస్తవనునకును
భీమేశ్వరునకు నతులను
ధీమాణిక్య...   4

26.

శ, స. ౧౦౭౧.

(ఈశాసనము గోదావరీమండలములో దాక్షారామగ్రామమందు భీమేశ్వరాల
యము గోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది- South Indian Inscriptions Vol.
IV. No 1073.)

...   .

చ. అన(ఘుఁ)... ...కున కాతనికిం గులకాన్త యైన యం
గ్గన ఎఱియాంబకును మదనకల్పుఁడు పుట్టెం జతుర్థవంశవ
ర్ధను డ్ణానవద్య ణ్ణుత్తమవదాన్యుణ్ణు(మాన్యు)ణ్ణు వీరలక్ష్మికిని
గనియగు దణ్ణనాయకశిఖామణి గామన సుప్రసిద్ధుం డై. ౧

శా. ధీరోదాత్తుణ్ణు గామినాయకుణ్ణు భక్తిం జేసి నిత్యస్థితిని
భూరిఖ్యాతి శకక్షితీశసమములు భూశైలదిక్సంఖ్యయఁ

5. తమ్ముంబ్రోలయ ఇది ప్రయోగవిశేషము.

దారామంబుల కెల్ల నాయకమునా నత్యుణ్ణతిం* బొల్చుదా
క్షారామంబున నిల్పె దీపము సధాఖణ్డప్రభాభాసిగాను. ౨

27.

శ. స. ౧౦౭౧.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో కొణిదెనగ్రామమందు శ్రీకేశవస్వామి గుడిగోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. ఈశాసనములో మొదట మూఁడుపద్యములును దరువాత నొకవచనమును బిదప నొకపద్యమును గలవు. మొదటిమూఁడుపద్యములును 84 సంఖ్య శాసనములోని పద్యములు నొక్కటే. మూఁడవపద్యము మొదటిపాదములో "ముద్దమాంబకు" అనుటకు బదులుగా "ముదువమాంబకు" అని యున్నది. ఇదియే సరియైనపాఠము. నాల్గవపద్యముమాత్ర మిచట వ్రాయఁబడుచున్నది- South Indian Inscriptions Vol. VI. No 643.)

క. ధర గిరి ది గ్గితశకవ
  త్సరములు ... ...
  (శ్వరునకు) నఖండదీపము
  మురుదధిపనిభుం డమాత్యమల్లండు నిలిపెను.

28.

శ. స. ౧౦౭౧.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో బాపట్లగ్రామమందు శ్రీభావనారాయణస్వామి గుడిగోడమీఁద చెక్కఁబడినది- South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 128.)

చ. అరుదాల[1]ధర్మ్యనర్తి యగునం ధన రేశ్వరు సర్వ.. (వా
  రికి)ం బ్రభవించ్చె నావయ .....శౌరివా

* నత్యున్నతిం- అని చదువవలయును.

1. గణమును వ్రాసయుఁ జెడినవి. "అరుతల్ల" అని యుండనోపు.

నికి జనియించ్చె గుండెన మనీషిజనప్రభు(తు)ండు వానికిం
జకితకురంగలోచనకుం జందనగంధికి గుప్పమాంబకును. ౧

క. ధీరుండు గశ్యపగోత్రో
ద్ధారుండు గుండిమడవిభుం డుదారుండు మదనా
కారుండు గవలియ యన్నండు
గారవమునం బుట్టి వంశకరుం డై పేర్మిన్. ౨

స్వస్తి శకవర్షంబులు ౧౦౭౧ గు. నేంటి ఉత్తరాయనసం
క్రాంతినిమిత్తమున—ఇత్యాది.

29.

శ. స. ౧౦౭౨.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో బెజవాడగ్రామమందు ఇంద్రకీలపర్వతము నడుగున ఖిల మయిన యొకమండపములో నొకఱాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడి యున్నది. South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 731.)

తరువోజ. కరగిరివియదిందుగణనమై పరగం
గాశకునేండ్లు అక్షత్రి[1] తీయయు మి
హిరవాసరమున బాలేందుధరుండ
యిన బెజవాడ మల్లీశ్వరగారి
వల్లభునకుం గొ(ను)[2] వరవీరచోడ
వల్లభుండు అఖండవర్తిక[3] దీపంబు

1. కేండు లక్షత్రి - అని చదువవలయును.

2. ఈపాదమందు ప్రాస చెడినది. "వరునకుం గాంగను" అని యున్న సరి పోవును.

3. ఇచటఁ గవి విసంధి చేసినాఁడు.

సురుచిరంబుగ నాత్మసుత ఎఱకమకును

.............సుభముగాని(చ్చె)[4]

యిద్దివియకుం చెరియబోయిని కొడ్కు గాటయబోయినివసము నం బెట్టిన యినుపఎడ్లు ౨౫౹ వీనిం జేకొని నిత్యమానెందు నెయ్యి యాచంద్రార్క్కముం బోయంగ్గలవాండు.

30.

శ. స. ౧౦౭౨.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో కొణిదెనగ్రామమందు చెన్నకేశవస్వామి యాలయములో నొకఱాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 644.)

సీ. దినకరకులుండైన త్రిభువనమల్లండు

కమ్మనాండును గుండికల్లు మొట్ట

వాడియుం జేకొని రూఢిగా నేలంగ్గం

గొట్టియదొన యనుపట్టనమున

నభినవరైవతకాద్రిణి[1] నొప్పిన

గిరిమింది[2]విహాగేంద్రకేతనునకు

ధనదవంశేశుండు పెనుగొండభైరవ

నాయకుకాపయనందనుండు

ఘనుండు బయ్యనసెట్టి సంక్రాంతితిథిని

మిత్తమున నేత్రశైలవియత్తలేందు

---

4. ఈపాద మసంపూర్తిగా నున్నది.

1. రైవతకాద్రిని- అని చదువవలయును.

2. మిందిౘ మీఁది. ఈరూప మిప్పుడును పడమటిదేశమందు వాడుకలో నున్నది.

సంఖ్య సక[3] ధారుణీపాలు సమము లమరం
బ్రబలుచుండ నఖండదీపంబు నిలిపె. ౧

31.

శ. స. ౧౦౭౨.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో నాదెళ్లగ్రామమందు గోవర్ధనస్వామి యాలయములో నొకటాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 806.)

స్వస్తి.

శా. శ్రీమన్మార్త్రిక వడాలుకాటయకు రాజీవాక్షి సూరాంబ భూ
భామాసన్నిభ(నా) జనించ్చె వినుతప్రా(ధా)న్య దత్తాంత్త కు
ద్దామశ్రీ జనిమించె[1] వెన్నమ మహాధర్మ్మైకషి నాదింఢ్ల(ను)
న్గ్రామారత్నము నిలిపె[2] దీపము జగద్రమ్యంబుగా శౌరికిని.

క. కరగిరిదిగ్గితశకవ
త్సరముల శుక్లసితపక్షదశమియు విధువా
సరమున శ్రీకేశవదే
వరకును దీపంబు నిలిపె వసుమతీపెలయును. ౨

---

3. శక- అని చదువవలయును.

1. జనియించె- ,,

2. నిల్పె- ,,

32.

శ. స. ౧౦౭౩.

(ఈశాసనము గోదావరీమండలములో దాక్షారామగ్రామమందు భీమేశ్వరాలయములో నున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 1108.)

ఉ. (శ్రీ)రమణుణ్డు మణ్డలిక శేఖరుండ ... ...
... ...
శూరగుం డాహవార్జునుండ భణ్డనభీము
... ... ౧

చ. ... ...
... ...నాంబరగు గుండియబోయుని కంబుజాస్య గో
మలి కులదీపకంబు గుణమండ... ...
... ... అక్షత్రరాశుల
గ్గలముగ నిచ్చి ప్రోచె నురుఖండితవిద్విషుం డెఱియం డిద్ధరను.[1]

చ. శకవర్ష...ల[2] సంఖ్యగుణశైలవియెత్త్రిత[3]రశ్మింబవ్వఁగాం
బ్రతి[4] ... ...మం బయిన పంచమితో విషుసంక్రవేల న
ష్టకరిపుండైన ఈశునకు[5] దక్షవిరో(ధి)కి డాకరేమి దీ
పక(మొ)నరించ్చె శౌర్యా[6](వ)రభాగను ణిద్ధవిలాసుండై[7].

1. డెఱ్ఱిం డిద్ధరను- అని చదువవలయును.
2. శకవరుషాల- అని కవి ప్రయోగింపనోపు.
3. వియత్త్రిత- అని చదువవలయును.
4. "బ్రతి" అనినఁ బ్రాసచెడును. 'బ్రకట' అని యుండనోపు.
5. యీశునకు- అని చదువవలయును.
6. శౌర్యా- ,,
7. విల్లాసుండై ధరను- అని యుండనోపు.

33.

శ. స. ౧౦౭౩.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో నరసారావుపేట తాలూకాలోని చెన్నుపల్లి అగ్రహారమందు పశ్చిమపుదిక్కున పానసవేశ్వరస్వామి యాలయమం దొక శిలాస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది.)

స్వస్తి శ్రీ.

సీ. శ్రీకుబేరాన్వయశఖురుం[1] డనఘుండు
వాసయసెట్టికి వనజపత్ర
నేత్రి దండ్యమకు సుపుత్త్రుండు గొసనయ
సెట్టి గొట్టియదొనం జెఱువు గుడియుం
గట్టించి పరివారగణసహితముగ సో
మేశ్వరదేవర సాశ్వతముగ[2]
నిలిపి తటాకంబు మలపించి వ్రిత్తులు
మానులకును గుడిసానులకును
నట్టువోజులకునుం బెట్టుచ హావిబలి[3]
యచ్చనలకు మేలియమదునకును
దేవభోగముగను దేవర కాచంద్ర
తారకముగం జెఱువు నూరు నిచ్చె. ౧

క. శ్రీవైశ్యవంశవర్ద్ధనుం
డీవసుమతిం గొసనిసెట్టి యాశ్వరునకు గా
రీవరునకు సోమేశ్వర
దేవర కొప్పంగ నఖండదీపము నిలిపెను. ౨

1. శేఖరుం- అని చదువవలయును.
2. శాశ్వతముగ- ,,
3. బెట్టిహవిర్బలి- అని యుండనోపు.

క. పురగిరిదిక్కతిశకవ
త్సరములం బుణ్యతిథి విషువుసంక్రమమున ని
ద్ధర గొసనయసెట్టి సుధా
కరమౌళికి నిలిపె నావగంబును ప్రీతిని. 3

(ఈపద్యము పిదపఁ బైయర్థమే విపులముగా గద్యరూపమున వ్రాయఁబడియున్నది.)

34.

శ. స. ౧౦౭౩.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో బాపట్లగ్రామమందు శ్రీభావనారాయణస్వామి గుడిగోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 132.)

క. (శ్రీ)రమణు(ం)డ త్రిజ[1] (పికసహ
కారు)ండు వొఱండూరివిభుండు గశ్యపగోత్రో
ద్ధారు(ం)డనం బరగె నిల సర
సీరుహసంభవకులుం(డు) శివదేవు(ం)డనను. ౧

క. (ఆ)తనికిం బుణ్యమూర్తికి
నాతతగుణనిధికి గుండమాంబకు ధన్యా
పేతుండు సత్యనిత్యని
కేతనుం(డై) పుట్టె మంత్రికేత(ం)ము వేర్మిగని. ౨

చ. అతనికి(ం) బ్రీతు(ం)డై ముద్దమాంబకు[2] (ం)బుట్టెనమాత్యవిద్ద(ం)డూ
ర్జితతనయశాలి యాతనికి సింధురగామిని దోనమాంబకును

1. ధర్త్రిజ- అని యుండవలయును.
2. ముమ్మమాంబకు- అని యుండవలయును. చూ. శా. 27

హితమితభాషి గేత(ం) డుదియించ్చె[3] సమస్తజనానురాగు(ం) డై
శతమఖభోగి వాని అనుజన్ముండు[4] విద్దనమల్ల(ం) డున్నతిని. 3

స్వస్తి శ్రీశకవర్షఁబులు ౧౦౭3 గు నేంటి ఉత్తరాయన సంక్రాంతినిమిత్తమున శ్రీమన్మహామండలేశ్వర త్రిభువనమల్లదేవ పౌత్రపి(చోడ)మహారాజుల(రాజా)ధ్యక్షువిద్దనపెగ్గడకొడుకు మల్లయపెగ్గడ తమ్మనాంటిలోని ప్రేంతల్లి భావనారాయణదేవర కాచంద్రార్కఁ మఖండవర్తిఁదీపమునకుం బెట్టిన బిరుదుమాడలు (౧౨)-ఇత్యాది.

35.

శ. స. ౧౦౭౪.

(ఈశాసనము కృష్ణాకుండలములో అవనిగడ్డగ్రామమందు లక్ష్మీనారాయణ స్వామి యాలయములో నొకజాతి స్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 945. See No. 943)

క. శ్రీరమణియు రణవిజయ
శ్రీరమణియు నిందుకుందసితవిపులయశ(ః)
శ్రీరమణియు వరియింతురు
(గో)రి కులోత్తుంగచోడగొంకనరేంద్రుఁ. ౧

ఉ. ఆరయ నట్టిగొంకనృపునన్వయ భిత్తుఁ‌డిడు వి(శ్వ)శాసన
శ్రీరమణీయమై తనరం జింతమనాయకు డుద్ధరించె గొ
ల్లారివిభుండు వంశమహిమోన్నతు లన్నియు సెప్పఁడం బ్రతీ
హారిపదార్థఁపూర్వఁముగ నారవితారకశాసనంబుగాఁ. ౨

క. అతనికి నగణ్యపుణ్యా
వ్రతయగుగుండమకుం బుట్టె వసుమతి వీర

3. డుదయించ్చె- అని చదువవలయును.

4. వానియనుజన్ముండు- "

వ్రతుండు వడిహారిముత్తన
హతశత్రుచయుండు నాయకాభరణుం డై. 3

చ. మురహరవిక్రముం డైన[1]ముత్తనకు న్నరలోకరంభ నాం
బరగిన మేడమాంబకు శుభస్థితిం బుట్టె మనుష్యలోకసుం
దరి యన నొప్పు నూంకమ లతాలలితాంగ్గి సుమధ్య మల్లికా
(పరిమ)లగన్ధి మత్తపికభాషిణి గోత్రపవి(త్ర)మై[2] మహిని. ౪

ఉ. శ్రీయుతపుణ్యకీర్తనలు సేకొని నూంకమ భక్తిం జోడనా
రాయణ దివ్యసన్నిధిం జిరస్థిరదీపము నిల్పె నాశకా
బ్దాయతి వేదశైలగగనాబ్జమితంబుగ ఫాల్గునామల
శ్రీయువతీశసత్తిథిని జెల్వుగ నారవితారకంబుగానూ. ౫

36.

శ. స. ౧౦౭౫.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో కొణిదెన గ్రామమందు చెన్నకేశవస్వామిగుడిలో నొకరాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. రాతిమొదటిభాగము గుడిగోడలోఁ జేరినందునఁ గొన్ని యక్షరములు కనఁబడుటలేదు- South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 634.)

సీ. ... ...
... ...

---

1. డయిన- అని చదువవలయును.
2. మై- ,,

మఱి తల్లి జడచోడమన్మకులారవి
కులతిలకాంకయగు[1] తొండిళవియట్ట
యంధ్రాధిపతి విజయాదిత్యదేవండు
మహిమమెయిం[2]దన మేనమామ యట్ట
కరికాలకులరవి వరకామచోడధా
శ్రీవిభు ... ...
... ...
... ... వృద్ధినెసగినదియు
లలితలక్షణోపలక్షితశ్రీదేవి
కీర్తిమహిమ వొగడం గేవలంబె. ౧

క. చోడనిమఱందలు విజయుతు[3]
కోడలు కామక్షితీశుకులసతి నిఖిలా
మ్రేడితచరిత్రం ద్రిపసతు
లీడే శ్రీదేవికిని మహీదేవి కిలను. ౨

.. ... వత్సరములు ౮ గు శ్రాహిని శకవర్షములు౧౦౭౯ గు నేంట్టి విషువుసంక్రాంతినిమిత్యమున- ఇత్యాది.

---

1. యగు అను నక్షరములు తీసివైచిన గణములు సరిపోవును.
2. మహిమమై- అని చదువవలయును.
3. విజయుని- అని యుండనోపు.

37.

శ. స. ౧౦౭౬.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో అవనిగడ్డ గ్రామమందు లక్ష్మీనారాయణ స్వామి యాలయమునం దొకఱాతి స్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 943.)

క. శ్రీకమనియ్యుండు పుణ్య
శ్లోకుం (డ)ధఃకృతవిలాససురవిభుండు జితా
మిత్రానీకుండు[1] యశ
శ్శ్రీకరుణ్డు[2] వెలనాంటి గొంకనృపసింహుం డిలను. ౧

ఉ. ధారుణి నట్టి గొంకవసుధావిభు నన్వయభృత్యుం డైనకొ
ల్లారివిభుండు శౌర్యగుణమొప్పంగం జింతమనాయకుండు దే
జోర(మ)ణియ్యుం(డై) పడసె సుస్థిరలీల వెలుంగంగాం బ్రతీ
హారిపదా(ర్థ)మాద్యమున నారవితారకశాసనంబుగాన్. ౨

క. ఆతనికి వికసితాంభో
జాతానన గుండమకును జన్మించె జగ
త్ఖ్యాతుండు ముత్తమనాయకుం
డాతతతేజుండు నాయకాభరణుం డై. 3

చ. క(లి)యు(గ)శూద్రకుం డన జగంబున వీరగుణప్రసి(ద్ధుం)డై
వెలసినయట్టి ముత్తనకు...మద(నా)ంగ్గి సుమధ్య పుణ్యదో
హాళి యనంనొప్పు(మే)డమకు నభ్యుదయంబుగం బుట్టె నంబుజో
(జ్వ)లదలలోలనేత్రి మదసామజయాన లతా(సుమ)ల్లికా
మిలితసుగన్ధి గొమ్మమన మేరు(వదాన్య) మహీతలంబునన్. ౪

---

1. జితానేకామిత్రుండు- అని చదువవలయును.
2. శ్రీకరుణ్డు- ,,

శకవర్షంబులు ౧౦౭౬ అగు నేంటి శ్రావణశుద్ధైకాదశి యుగురువారము(న) శ్రీధనదప్రోలిచోడనారాయణదేవరకుం బడిహారి ముత్తియనాయకుని కూ(ం)తుఱు కొమ్మమ దనకు ధర్మ్మువుగా(న)ఖండదీపమునకుం బెట్టిన బిరుదుగద్యలు ౧(౬) వీనిం జేకొని కండ్ల బ్రహ్మానకొష్టు (ముత్తయ) దనపుత్రానుపౌత్రికము నిత్యమానెండు నెయి ఆచంద్రార్కము నడపంగలవాండు॥

38.

శ. స. ౧౦౭౬.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో పెదకళ్ళేపల్లిగ్రామమందు శ్రీ నాగేశ్వర స్వామిగుడిలో నొకరాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది- South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 88)

స్వస్తి.

సీ. శ్రీసోమవంశవిశేషకుణ్డగు బల్ల
భూపాత్మజుణ్డు దిలీపనిభుణ్డు
చాలుక్యభీమభూపాలుణ్డన్నరపతి
కబ్బలదేవికి నగ్రసుతుణ్డు
బల్లాధినాథుణ్డు భరథ[1]భగీరథ
ప్రస్తుతచారిత్రం బరగుచున్న
యాతనివల్లభి సీతాసమాన సో
మలదేవి సుభ[2](గు)ణలలిత కడలు

1. భరత- అని చదువవలయును.
2. శుభ- ,,

పల్లి నాగేస్వరునకు[3] దీపం బఖణ్డ
వర్తియాచంద్రతారకవర్తిగాంగ
నిలిపె రసగిరివ్యోమేందువిలసితంబు
లైశకాబ్దంబు లుర్వర నభిమతముగ. ౧

39.

శ. స. ౧౧౭౬.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో పెద్దకల్లేపల్లి గ్రామమం దున్న శ్రీనాగేశ్వరస్వామిగుడిలో నొకఱాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 87.)

స్వస్తిశ్రీ॥

ఉ. బల్లనరేంద్రువల్లభి (శు)భస్థితిం గామపరాణి శ్రీకడ
(ల్పల్లిభు)జంగమేశునకు భక్తి న(ఖం)డితదీప మాశశాం
కోల్లసితా(భ) మై వెలుంగుచుండంగ నిలిపె[1]ర(సా)ద్రిఖేందులను
సల్లలితంబుగాంగ .... శారదములు ధరణీతల(ంబు)నను. ౧

40.

శ. స. ౧౦౮౦.

(ఈపద్యములు గుంటూరుమండలములో కొణిదెన గ్రామమందు శంకరేశ్వరస్వామి యాలయమునం దొకఱాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నవి. వీనికి ముందు కొంత వచనభాగము కలదు. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 625.)

క. శ్రీరమణుం డత్రిసూరిచ
కోరసుధాకరుండు హారితగోత్రుండు గుణని

3. నాగేశ్వరునకు- అనిచదువవలయును.
1. నిల్పె- ,,

స్తారుండు వాముదిండి[1] విభుండు
సారగుణుండు పుట్టె నయితశౌరి ధరిత్రిని. ౧

క. ఆతనికిం బుణ్యాధన్యున
కాతతగుణమణికి మేడమాంబకు ధర్మో
పేతుండు వారిజభవసం
జాతకులోత్తముండు పుట్టెం జామెన యనంగాను. ౨

క. సితకీర్తి సామిరాజున
కతులితచారిత్ర గుండమాంబకు లక్ష్మీ
పతిసముండు పుణ్యచరితుండు
ధితిసురగిరినిభుండు బ్రహ్మదేవండు పుట్టెను. ౩

క. మతిగురుండా బ్రహ్మన శ్రీ
యుతుం డనఘుండు భూసురాన్వయోత్తముండు దయా
న్వితుండై ధర్మాచు... ...
మతిప్రియ వేదవిహితమార్గంబు ధాత్రిని. ౪

సీ. అంబరవసువియదబ్రితాంశుమితశక
ధాత్రిపాబ్దములు[2] బహుధాన్యవర్ష
వైశాఖసితపక్షవారిజోదరతిథి
గురువాసరమున నగుపూర్వగాంగం
గడుభక్తి విషువసంక్రాంతిం గొట్టియదూన
శంకరునకు భ్తశంకరునకుం
బరమధర్మాత్ముండు బ్రహ్మదేవండు దన
తల్లిదండ్రులకును దాతలకును

1. ఇచ్చట నొకమాత్ర యధికమైనది-వాద్దిండి-అని చదువందగును.
2. ఇచ్చట నొకమాత్ర యధికమైనది. లువర్ణము వదలి పలుకవలయును.

బ్మ్మిఁ తోడం గరము ధర్మ్మఁవుగాంగ న
ఖండదీప మఖిలమండనముగ
నిలిపె వంశమెల్ల వెలుగంగ నాచంద్ర
తారకంబుగాంగ ధాత్రిమింద.* ౯

41.

శ. స. ౧౦౮౦.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో అమరావతిగ్రామమందు అమరేశ్వర స్వామియాలయమునం దుత్తరద్వారమునొద్ద నున్నచిన్నమండపములో నొక స్తంభము మీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. Nos. 233, 234 and 235.)

శా. శ్రీకాంతానిలయంబు శిష్టజనతాసేవ్యంబు శాలీవనా
నీకసాంద్రజలాశయోన్నతలసన్నీరేజశోభాన్వితం
బాకీర్న్నఁ ద్విజసంగ్గనంబు రమణియ్యా[1] స్థానమై కన్నులో
నాకాధీశపురంబుకంటె నిది మేలునా నొప్పు రాయూరిలను. ౧

ఉ. రాజితకీర్త్తిఁ ల్క్ష్మి యకరంబునం[2] గన్నకులోద్భవులు భర
ద్వాజమునీంద్రగోత్రజులు వలువురు[3] వారలలోన సద్గుణ
భ్రాజితకీర్త్తిఁ గంట్టైన స్వభావసమన్వితుం డుద్భవించె దే
జోజయశాలి సూంత్రితవచోనిధి బంధుజనాశ్రయుం డనన్. ౨

క. కందం॥ సాధులకంద్దవ్వఁ డనను
సాధుజనానంద్దకరుండు సనవతనికి నం
భోధిగభీరుం డన నా
రాధితశంక్కరుండు దేవరాజుదయించ్చెను.[4] 3

* మింద = మీఁద.

1. రమణీయా - అని చదువవలయును.

2. అకరమన - కరరహితమైన యగ్రహారమా?

3. వల్వురు- అని చదువవలయును.

4. రాజుదయించ్చెను- ,,

ఉ. వృత్తం॥ వానికి జన్నమాంబకును వంశకరుం డుదయించె[5] బ్రహ్మతే
జోనిధి బాంధవాబ్జవనశూర్య్యుఁడు[6] గొమ్మయ పూర్ణచంద్రబిం
బానన సర్వలక్షణగుణాన్విత సూరమ(ం బె)ండ్లి యయ్యె సం
తానవివృద్ధిపొంది నుచితస్థితిం జారుచరిత్ర నిల్వంగాను. ౪

చ. జననుతకీర్తిఁ గొమ్మయకు సామజగామిని సూరమాంబకును
మనుచరితుఁడు సత్పురుషమాన్యుండు భూసురవంశశేఖరుం
డన నుదియించెం[7] బెన్నయ గుణాగ్రణి వారిజపత్రలోలలో
చన యగు ప్రోలమాంబ విలసస్థితిం బెండ్లి[8] యయ్యెం బ్రీతితోను.

ఉ. లాలితసర్వలక్షణవిలాససమృద్ధికి నాస్పదంబు నాం
జాలి పతివ్రతావిమలచారుచరిత్రకు నాలవాలమై
శీలమునను సమానమగు శీతకు[9] ధాత్రికి నద్రిజాతకుం
బ్రోలమ నన్యకామినులు వోలుదురే గుణగౌరవంబునను. ౬

ఉ. ప్రీతివిశుద్ధసత్త్వుఁడగు పెన్నయకును దళితాంబుజాస్య భూ
జాతసమాన ప్రోలమకు సత్పనిసజ్జనబంధుమిత్రసం
ఘాత(సు)పోషకల్పతరుకల్పు లనం బ్రభవించి రెల్లఁ డు
ద్యోతసరత్స[10]మాగమవిధుద్యుతి సర్వజనానురాగులై. ౭

మ. పదుమూర్ణ్లెండ్లె[11] నా డమాత్యపదవిం బ్రాపించి తత్సంప్పదా
స్పదులై సత్రనిబంధుమిత్రజనసంహర్తారి నై సాధుస
మ్మదశుద్ధప్రతిభాప్రపంచితలసన్మార్గస్థితిని సంతతా
భ్యుదయులై విలసిల్లి రెల్లను జగత్పూర్ణార్చకీర్తిచ్ఛవిని. ౮

5. కరుం డుదయించె- అని చదువవలయును.

6. సూర్య్యుఁడు- ,,

7. నుదయించెం- ,,

8. బెండిలి- ,,

9. సీతకు- అని చదువవలయును.

10. శరత్స- ,,

11. పదుమూర్డ్లేణ్డల- ,,

ఉ. మానితసచ్చరిత్ర(కు)పమాన మమానుషమానవంబు సం
తానకతుల్య మర్థిజనతాప్రణుతాభిమతార్థ మీఁగి మెయి[12]
మానవనాథమాన్యతకు మన్యుపమంత్రి సమానుఁ డొంచ్చు ల
క్ష్మీనిధి నెల్లనిని విబుధమిత్రు నుతింత్తురు సత్కవీశ్వరులు. ౯

ఉ. మన్యుపవైభవుఁ డభిగమశ్రుతిచోదిత ధర్మవర్తి సౌ
జన్యనిధానుఁ డర్థిజలజాతహితప్రియనందనుండు వా
గ్జన్యవిశేషనిష్టపదసత్యయుధిష్ఠిరుఁడై వెలింగ్గె భూ
మన్యకులోత్తముఁ డతిసమగ్రత నెల్లఁడు ధన్యుఁ డున్నతిని. ౧౦

ఉ. పాలితధర్మమార్గుఁ డనుపాలితసత్యవచోవిలాసుఁ డు
త్క్షాలితపాపకల్మషనికాయ విశుద్ధపవిత్రగోత్రుఁ డా
మ్నేలిత సర్వశాస్త్రమతి మిత్రజనాంబుజమిత్రమూర్తి ది
గ్గాలితకీర్తి నిశ్చలితలక్ష్మిసమన్వితుఁ డొల్లఁ డుర్వరను. ౧౧

శ్రీయమకేశ్వరదేవరశ్రీపాదారాధకుఁడైననల్లపాచార్యనిలిఖితము

(ఆ స్తంభముమీఁదనే వేఱొకప్రక్కను)

చ. క్రితకనియోగలబ్ధ మగు కేవలలక్ష్మికి నీవంగి గర్వప
ర్వతశిఖరాధిరూఢు లగువారల నవ్వ ననింద్యమూర్తి ని
ర్గతకలికాలకల్మషుండు గావున నెల్లంకు ని(ర్మళాతిని)
శ్చితమిత వాణి గావున విశుద్ధయశోనిధి (దా)న కావునను.[13] ౧౨

సీ. శకంబ్రి పావనీపాల[14] నికర మంబరగజ
వియదిందుసంఖ్యం దద్వ్యషువదమల
సంక్రాన్తివేల నిశ్చలభక్తితో దీప
(మా)చంద్రతారార్కమై వెలుంగ్గ

---

12. మై- అనిచదువవలయును.

13. ఈపాదమందు యతి తప్పినది.

14. శకనృపవత్సర-అనియుండవలయును.

నె త్రించ్చెం బరమేశు నిందుశేఖరుం డమ
రేశ్వరదేవర కిల ప్రా(భూ?) ప
కొలము ప్రీతితోడ నివేద్య మిన(ని
ఘూ?) ని (చిమా?) నులకర్థ మిచ్చె[15]
సరసిజాసనవంశ శేఖరుండు పురుష
కారగుప్తుండు వంశవిస్తారకుండు
గరణయెల్లండు సుచరితాభరణుం డిటు
భాసురంబుగా ధర్మవు సేసి వెలసె. ౧3

(పై శాసనపుం బండ్తులనడుమ నీక్రిందిపద్యము చెక్కంబడియున్నది. ఇటీవల చెక్కంబడినట్లు కనంబడుచున్నది.)

ఉ. దిట్టకవిప్రసిద్ధిగల తిప్పనసత్త్వవి సార్వభౌముం డా
మెట్టనినం[16]గవిత్వమున నెవ్వరు వానికి నీడుగామిం దాం
గట్టినగోచి దక్క నొకకాని యుడాంప్పక యత్రి[17]కోటికిం
బెట్టుట బాపురే బిరుదువెట్టిన వానిక చెల్లు నుర్వరను. ౧౪

15. ఈపాద మనన్వయముగానున్నది.

16. నెట్టనిన- అని చదువవలయును.

17. యథి- ,,

42.

శ. స. ౧౦౮౦ (ప్రాంతము.)

(ఇది గుంటూరుమండలములో సిరిపురముగ్రామమందు రామేశ్వరాలయమున నొకఱాతిమీఁద నున్నశాసనము చివరభాగము. శాసనకాలమును దెలుపు మొదటి భాగము పోయినది. Government Epigraphist's Collection No. 49 of 1909.)

చ. ఇల వెలనాంట్టిచోడినృపు నిచ్చినదత్తము దీని కన్యథా
దలంచినదుర్వినీతుండు మ(దం)బ్బుఱి దుర్దశం జెంద్ది వంద్దియా
కులుండై[1] కాలుప్రోలు సొరం గొట్టిన విడ్డఱ గాన కంద్ద తా
నెలకొని ఘోరవాంబుధి మునింగ్గి యడంగ్గు ననేకకాలములు. ౧

చ. చెఱువులు నూఱు వేన్నస లచింత్యము సత్రము లగ్రహారములు
గుఱుకొని లక్షగంగు లోకకోటిశివాలయములు సహస్రకం
బఱువది వేలు వావులు సతాధ్వరములు[2] వది వేలు బ్రహ్మముం
జెఱిచిన(య)ంతపాతకము సిద్ధము దీనికి హింససేసినన్. ౨

క. తనదత్తమన్యదత్తం
బనంజనము స్వదత్త మెట్లట్ల[3] రక్షిం
పనియతం డఱువదివేలేం
డ్లనవరత మమేధ్యక్రిమి[4]యై జనియించ్చును. ౩

---

1. కులుండయి– అని చదువవలయును.
2. వావులు శతాధ్వరములు– ,,
3. మెట్టులట్టుల– ,,
4. మమేధ్యముక్రిమి– అని చదువనొప్పు.

43.

శ. స. ౧౦౮౧.

(ఇది గుంటూరుమండలములో కంచెఱ్ఱగ్రామమందు భీమేశ్వరాలయమునం దలి ఱాతిస్తంభముమీఁది శాసనము.)

క. శ్రీయువతీప్రియు నాభీ
తోయజమునం బుట్టె బ్రహ్మ దురితేతరుం డా
తోయజభవునకు శాలం
కాయన(ఋషి) వుట్టె ధర్మ్మకర్మ్మఠుం డ(నంగా)ను. ౧

సీ. తద్గోత్రమునం బుట్టె ధన్యుండు వెగ్గడ
దే(చి)దేచికిం బురంధ్రీలలామ
కామవాంబకుం బుట్టెం గాంతియుక్తుండు గోం
కండతనికినాచమ కతిముదమునం
బుట్టె మేడండు జగత్పూజ్యుం డాతనికి దా
మవకు జన్మించ్చిరి మహితకీర్త్తి
ధనుండు నల్లండు గోంకండును దే(చి)యును వీరి
లోన నల్లయ బుధలోకనుతుండు
చోడకన్నరవిభుచేత సూర్య్యవంశ
వర్య్యుచే మంత్రిపదవియు వసుమతీశ
చిహ్నములుం బెక్కు వ్రిత్తులుం జిరతరముగం
బడసి పురుషార్త్థ[1]గౌరవప్ర(వు)డుం డగుచు[2]. ౨

చ. ఒఱపగు శాకహాయనము లువ్విఁ గజాంబరచంద్రసంఖ్యగా
వఱలిన కన్యసంక్రమణవాసరనాథుదినంబునందుం గ(ం)

1. పురుషార్థ- అని చదువవలయును.
2. ప్రౌఢుండగుచు- ,,

(చె)ఱ్ఱువ్వల[3] భీమనాథునకుం జెలువుగ[4] నిల్పె నఖండదీపకం
బె(ఱుకు)వమంత్రి నల్లండు ది(నే)శసుధాకరకతారకంబుగాను. 3

స్వస్తిసక[5]వర్షంబులు ౧౦౮౧ గు నేంటి కన్యసంక్రాంత్రినిమిత్తమున శ్రీమన్మహామండలేశ్వర కన్నరదేవచోడ(మ)హారాజుల పెగ్గడ నల్లపెగ్గడ కంచెఱ్ఱువ్వలభీమేశ్వరదేవరకు నఖండదీపమునకు నిచ్చిన మొదవులు పండ్రెండు వీనిం బయింబెట్టికొని యొడయరి యాచంద్ర తారకముగాం దనపుత్రానుపవుత్రికమున[6] నిత్యమానెండు నెయి వోయంగ్గలవారు.

44.

శ. స. ౧౦౮౨.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో బాపట్లగ్రామమందు శ్రీభావనారాయణస్వామిగుడి గోడమీఁద చెక్కఁబడి యున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 181.)

క. అనుపమ మగుబండారము
నవఘుం బగు సన్ధివిగ్రహి......చె
క్కు ని(యోగ)ంబులుం దేజము
గానకొని వడసిన యమాత్యకొమ్మండు ప్రీతిని. ౧

చ. కరగజకేందు[1]సంఖ్య శకకాలము వొల్పుగ భావపట్ట(దే
వరని) నఖండదీప మతిభాసురలీల వెలుంగ్గ నిల్పె వి
స్తరమతిం దల్లిదండ్రులకు ధర్మ్మఁవుగా శశితారకంబుగా
గురుభుజుం డిద్ధవిక్రముండుం గొమ్మనపెగ్గఁడ ధన్యుం డున్నతిని. ౨

3. చెఱువుల- అని చదువవలయును.
4. జెలుగ- ,,
5. శక- ,,
6. పౌత్రికమున- ,,
1. కేందు- ,,

45.

శ. స. ౧౦౮౨.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో బాపట్లగ్రామమందు శ్రీభావనారాయణస్వామిగుడి గోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. ఇదియు 44 వ సఖ్యశాసనము నొక్కటియె. South Indian Inscriptions Vol. VI. No 184.)

ఉ. శ్రీరమణీయ్య[1]వత్సుండు వశీకృతలోకుండు విప్రవంశని
స్తారణకారణుండు విలసద్గుణభూషణుం డిష్ట(జన)[2]ర
క్షారతుం డుత్తమోత్తముండు గౌశికగోత్రుండు గొమ్మశౌరి ధ
మ్మోదారుచరిత్రుం డప్పెరువంగూరిపురీశుండు ధన్యుం డు(న్నతిని).౧

ఉ. ఆవసుధామరేశ్వరున కన్వయరత్న(ము కొ)మ్మమాంబకును
భూవినుతుండు విప్రకులభూషణుం డుద్భవమయ్యె (గొంక్క) ధా
త్రీవిభుసంధివిగ్రహి(య)తిస్థిరచి(త్తుం డ) మాత్యరత్న మా
గోవిందన[3]వంశవర్ధనుండు గోత్రపవిత్రుండు ధాత్రిం జిత్రయని. ౨

చ. గురునిభుం డయ్యమాత్యనిధి (గొ)ద్దునపెగ్గడ కంబుజాస్యయం
బురుహాదళాక్షి గేతమకుం బుత్రుండు గౌశికగోత్రుం డంబుజో
దరపదభక్తియుక్తుండు వ్రతాపది(నే)శుండు గొంక్కధారుణీ
శ్వరునకు సన్ధివిగ్రహి ప్రసన్నమనస్కుండు గొమ్మం డిమ్మహిని. 3

క. రమణీయ్య[?]ధనదపురవర
మనురంగ నిజరాజధాని యయ్యుంఙ్గంగ నక[4]
రము నెల్లూరును లోపుగం
గ్రమ మొనరంగ్గ నేలె బాహుగవ్వణము వెలయను. ౪

1. రమణీయ- అని చదువవలయును.
2. (బంధు) అని యుండనోపు.
3. ఇచట ఛందోభంగమైనది. గోవిద అనికాని గోవన అనికాని యుండనోపు.
4. ఇక్కడ ఛందోభంగము గలిగినది- సరియైనపాఠము చింత్యము.

క. వననిధిపరివ్రిత మాదిం గలశ
యనఘశివాలయము లెన్ని......(కాం)
చనకలశంబులు వెట్టిన
యినవిభుం డగు గొంక్క_ధారుణీశ్వరు చేతను. ౫

(అసంపూర్తి)

46.

శ. స. ౧౦౮౩.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో నరసారావుపేటతాలూకా తిమ్మాపుర గ్రామమున కుత్తరముగా నున్న తాటిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది.)

శ్లో. శ్రీజయలక్ష్మీ......ఃపరమణ్డలికాన్వయాబ్జదే...మధామః
వైభవజితమహేంద్రో(జ)యతికులోత్తుంగచోడగొంకన(రే)౦ద్రః.

వ. ఇట్టి శ్రీ గొంకరాజుల కిష్టభృత్యుణ్డైన (స)రణయ నామావలి
యెట్టిదె. ౨

ఉ. శ్రీవిలసద్విలాసజి(త)జిష్ణునిచే నహీసీమ క్రిష్ణుచే
దేవసమానుచేత నరదేవశిఖామణిచేత ధాన్యవా
టీవరవృత్తిశాసనపటీయశి నాంటగ్గి మేలు నాయక
శ్రీవిభుం డొప్పెం బోతయ వశీక్రితసజ్జనలోకుం డై భువిని. ౩

క. జితకాశి దూబవాడకుం
బతి పోతయనాయకునకు భావజరాజ్యా
న్వితలక్ష్మి యుద్భయమయ్యెను
సుతను శ్రీవిజితరంభ సౌక్కమ ధరణిని. ౪

---

౧. మహింగల- అని చదువనగుయును.

చ. మితగుణశీలరూపములె[1] మేనక నూర్వశి రంభం బోలి సం
స్తుతి కెఱవట్టమై వెలయు సాక్షను శీలమునందు మానవీ
వితతి నధఃకరించి సుకవిద్విజబాన్ధవ(వంది)బృంద్దస
మ్మతవిపులార్థ-దాన[2] మహిమం బ్రభదాల్చినధన్య వెంపునను.

క. ధర సనదవోలిపట్టీ
శ్వరదేవ(ర) నర్త-కియ త్రివర్గ-ఫల(శ్రీ)
కర సాక్షమ మాహేశ్వర
పరివార(స్త్రీ)లలోనం బ్రస్తు(తిం) దనరెను. ౬

చ. సురవనితావిలాస య(గుసా)క్షమ కుద్భవమైరి దేవతా
వరము(నం జేసి) వీరభటవంశవిరాముడు(కా)ముడును మహీ
నరనుతశౌర్య-మూర్తి- సరసణ్ణుమ గోకమహీశుదేవియై
పరగిన ల(క్ష్మి)దేవియనం బ్రస్తుతికెక్కిన కామదేవియును. ౭

క. నరనుతరాజకలాగమ
గురుడు గులోత్తుంగ్గచోడగాంకధరిత్రీ
శ్వరుం డీశ్వరాంశ మగుటం
బరగిన(శ్రీ)కామిదేవి పార్వ-తిం బోలుచు, ౮

క. కామాంబిక నిజాగ్రజుఃగ
గామని పరభటవారని... మస ... బుధచి[3]
న్తామణి నన్వయవనజన
భోమణి......ం దగు నభోమణితేజును. ౯

---

1. రూపముల- అని యుండనోపు.

2. విపులార్థ-దాన- అని చదువవలయును.

3. ఈపద్యము మొదటిరెండుపాదములకు సరియైనపాఠము దొరకలేదు.

క. అనిం గం(చె)ులలు[4]కోటను
గణపతి సైన్యంబు నోడిచి ఘనుగొంకమహీ
(మనసిజు) మెచ్చిచ్చి సురాం
గ్గనలకుం గాముణ్డొ[5] సనియె గాముణ్డు మహిమను. ౧౦

క. వీరుణ్డు సరనయచోడిను
హీరాజేంద్రుణ్డు మెచ్చ (నే?) ఊరి యనిని
శూ(రా?) రిం జెండరాయని
వారిధిసార నెగిచి వైరి(వర్గ)ముం జంప్పను. ౧౧

క. సరణయశౌ...మంత్రిపనయ
గురుణ్డు గు(లోత్తు)ంగ్గ(చోడ)గొంకధరిత్రీ
శ్వరుణ్డును......చ్చి యిచ్చెం
బరగిన జేవరము గొణ్డపడుమటిగోనను. ౧౨

క. పరగుశకాబ్దములు జక
త్తరివియవిందుమితినో(న)రంగా నిస్సీగా వి
స్ఫురదుత్తరాయనం(బున)
గిరిపశ్చిమ జేవరమునం గీర్త్తనం దనరెను. ౧౩

మ. వరగోకేశ్వరనామధేయమున సర్వజ్ఞుం బ్రతిష్టించ్చి సు
స్థిరత న్నిత్యనివేద్యభూసురభు(జ)[6]ద్దీపార్త్థమై యొప్పంగా
శరణ్ణీటు దటాకమును ధరయు శశ్వత్తైలయంత్రంబు నా
స్ఫురదిందుమ్యదిశాంబరామరకు భిదుచ్చతారకంబై చనను. ౧౪

వసంతతిలకము-(శ్రీ) రామరామ క్రిపశేఖరవిష్ణుమూర్త్తి
వీరాగ్రగన్య భుజవిక్రమ పార్త్థివేంద్ర

---

4. చెబ్బొల- అని చదువవలయును.

5. గాముణ్డయి- ,,

6. భువన్గము తరువాతియక్షరము సందేహాస్పదము.

మారారియంఘ్రియుగమానసరాజహంస
కారుణ్య(దా)నసహకారమహీజరా(జ)[7] ౧౫

సీ. అద్రిపశ్చిమభూమియందు ప్రసిద్ధమై
జీవపోషన[8] సేయు దేవరంబు
భండపభీ...... బడిగొలాజ్ఞానుమీరాలం
బెన్నగయ్యాము...... వేరుకొనినం
బతి మెచ్చి శాసన...... యుడు
నందుగోకేశ్వరదేవరనిలిపి
వరకా......నిలత్ర్రీవల్లభువల్లభి
గామిదేవుల పేర గట్టిచెఱువు[9]
వాగ్నకు నిచ్చి ధర్మార్థివృద్ధిగాంగ[10]
దీ(ప)వర్తికిగాను వృద్ధిథము సేసి
భూసురోత్తమవరులకు భూమిదాన
మిచ్చి నల్లింట్ల నిలిపి తానిన్నవట్టు. ౧౬

... ...

సోదరీపతులదానంబు శాశ్వతముగ
...మనుగాను వాత్రిమై ధర్మ్యము
(దీనితరువాతిభాగము ఖిలమైనది.)

---

7. నాలుగుపాదములందును చివరియక్షరము దీర్ఘముగా నుచ్చరింపవలెను.

8. పోషణ యని కవిహృదయము కాని యీరూపము సాధువు కాదు.

9. రెండు, మూడు నాలుగు పాదములకు సరియయిన పాఠము తెలియకున్నది.

10. ఈపాదమందు యతి తప్పినది.

47.

శ. స. ౧౦౮౫.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో నరసారావుపేఁటతాలూకా చేజెర్లగ్రామమందు శ్రీకపోతేశ్వరస్వామిగుడిలో నొకఱాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 598.)

సీ. స్వస్తి శకాబ్దములు శరగజదిక్సంఖ్య
విదితసుభాను[1]సంవత్సరమున
పౌష్యమాసంబున బహులపంచాదశి
సమరేంద్రగురువాసరమునం బరగి
యతిశయం బగునుత్తరాయనసంక్రాన్తి
నఖిలలోకేశ్వరుం డనంగనొప్పి
నాలుగువేలును నన్నూటనలువది
నాల్గులింగంబులనడుమ నెలసి
సిద్ధవంద్యుం డైనచేంజెఱువులకపో
తేశ్వరునకు భక్తి శాశ్వతముగ
మనుమకులుం డైన తొండూరిఘనుండు మార
మాంబకేతం డఖణ్డదీపంబు నిలిపె[2].

---

1. వఁలంస్వభాను- అని యుండవలయును.
2. ఈయెత్తుగీతిలో మొదటివి రెండు నాటవెలఁదిపాదములు, చివరవి రెండును తేటగీతపాదములు.

48.

శ. స. ౧౦౮౭.

(ఇవి గుంటూరుమండలములో సత్తెనపల్లితాలూకాలోని సిరిపురగ్రామమందు మూలస్థానరామేశ్వరాలయములో నొకరాతిమీఁది శాసనములోని పద్యములు. కొన్ని సంస్కృతపద్యములపిదప నీ తెనుఁగుపద్యము లున్నవి. నాయొద్ద నున్న ప్రతిబింబపుఁగాగితము కొంచెము శిథిలమైనది- Government Epigraphist's Collection No. 49 of 1909.)

మ. సకలోర్వీజనరక్షణక్షము దశాశాపూర్ణకీర్తిలతా
ప్రకటుఁ డ......దుర్జయకులప్రాకారు సత్యవ్రతు
న్నకవీంద్రాసురభూజమున్ (బ)డిగులార్జునను వీరరాజేంద్రచో
డికుమారుం బ్రణుతింపరే శుభటకంటీరు[1] న్నుదారుం బ్రభున్.

చ. ఇల వె(ల)నాంటిగోంక వసుధేశుతనూ(భవు)ండైన ...భూ
తలపతి సోడపట్ట...దంబునం(గ) భుజాబలంబు(నం)
(గొలను జ)యించి యుద్ధ (రి)పుకుంజరు భీమనింజంపి ఆంధ్రభూ[2]
తలము వదాఱువేలు సతత.........లీలన్. ౨

49.

శ. స. ౧౧౯౦.

(ఈశాసనము గోదావరీమండలములో దాక్షారామగ్రామమందు భీమేశ్వరాలయము గోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. ఇది మిక్కిలి పెద్దపద్యశాసనము కాని, చాల భాగము శిథిలమై పోయినది- Suth Indian Inscriptions Vol. IV. No. 1039.)

ఉ. ... ... సత్త్వపీంద్రసం
తానము వైరివారిదసదాగతి బంధునిధానుం డన్వయాం

1. శుభటకంఠీరవుఁడు- అని భావము కావచ్చును.
2. యాంధ్ర- అని చదువవలయును.

భోనిధిచంద్రముండు నృపపుంగవుండు......వీరల
క్ష్మీనిలయుండు వానీరుహ[1]మిత్రసుతేజుండు గ్రిడివారులను[2]. ౧

చ. గుణనిధి వానినందనుండు గొమ్మనిపాలుం డరాతిరాజవా
రణవరకుంజర[3]మృగరాజు వివేకచతుర్ముఖుండు ధీ
మణి విహగేంద్రవిక్రముం డమానుషపౌరుషశాలి వంశభూ
షణుండుసుసన్నిధానుండునిశాకరతుల్యుండుగాన్ని(నెంతయును).

ఉ. మండితకీర్తిలోలుండు రమాప్రియుం డాతనియగ్రపుత్రుం డా
ఖండలవైభవాస్పదుండు గండవిభుండు విరోధిబ...(వే)
దండకిశోరకేసరి వదాన్యదధీచి పరాంగనామనో
జుండు మురారివిక్రముండు శుద్ధచరిత్రుండు సన్నుతుం డిలను. 3

చ. తదవరజుం(డు న)ంబి[4]హిమధామయశోనిధి వైరిభూపనీ
రదపవనుండు బాంధవసురద్రుమ మబ్ధిగభీరుం డంగనా
మదనుండు వంశవర్ధనుండు మ ...

... ... ౪

(చిట్టచివరిభాగము)

శకవర్షంబులు ౧౦౯౦ నేణ్టి రాజరాజసం.........రాయ
ణసంక్రాంతియు సోమవారమునాండు శ్రీభీమేశ్వరమహాదేవరకు ఓం
గ్గే(అనూర్గ్గ)మున త్రైలోక్యమల్ల.........జిక్కభీమరాజుధర్మార్
త్థముగాను పెట్టిన (అ)ఖండ్డవర్త్తిలోహదండ్డుదివియ యొక్కట్టికి
కిలరమున బోలున(లు)వురుం బూ(ట్ట)గాను మూ(డ్డ)వు నడపున
కాంబోలసూరె వసమునం బెట్టిన ఇనుపయెడ్లు ౧౧౧......గొని
నిత్యపడి గొలావంగల త్రిభువనాంకుశ నేతిమాన(౧)- లిఖితం పెద్ద
నాచార్య్యేణ.

---

1. వారిరుహ-అని చదువవలయును. 3. కుంజరాళి- అని చదువవయును.
2. గ్రిడి వోతులను " 4. నంబి యనునది శాఖాపేరు.

50.

శ. ష. ౧౦౯౩.

(ఇది గుంటూరుమండలమందు సిరిపురములో రామేశ్వరాలయమం దున్న యొక తాటిమీఁది శాసనములోని భాగము- మిగిలిన భాగము చక్కఁగాఁ దెలియుట లేదు. Government Epigraphist's Collection No. 48 of 1909.)

మ. ... ... మం
బరమదుగ్ధాబ్ధిసురాపగాంబురజతప్రఖ్యాతకీర్తిఁ బ్రభం
గరమొప్పను సహకా(ర)వల్లభు నిపౌషుశ్రేష్టు గోంకక్షితీ
శ్వరసూనును వెలనాంటిచోడి(జ)నపునుసామాన్యమే పేర్కొ(ఁనను).

* * * * *

సీ. రామనిధివ్యోమరాజవత్సరములు
వర్తిఁల్లంగా ఖరవత్సరమునం
బరగిన(యట్టి యా) గిరిపశ్చిమంబులోం
బూంస్లు[1]వంద్రెం డ(పూ)వ్వఁభా(తి)
శ్రీకరంబై యొప్పు సిరిపురంబున నుత్త
రాయణంబునయందు రమణతోడ
వఱలంగ్గ నెఱియన వరతనూజుం డగు
బొల్లన బాలేందుభూషణునకు
పరమభక్తిం దాండిపాలగోత్రుణ్డు మ
నోజనిభుండు గడుమహోత్సవముగ
మణ్డితంబుగా నఖణ్డదీపము వెట్టె
వారిజాప్తచంద్రతారకముగ. ౧

1. బూండులు- అని చదువవలయును.

51.

శ. స. ౧౦౯౭.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో కొణిదెనగ్రామమందు శ్రీశంకరేశ్వర స్వామిగుడిలో నొకఱాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. ఈపద్యము చివరను "(స్వ)స్తిశ్రీ మత్రిభువనచక్రవర్తి శ్రీరా(జరా)జదేవర విజయరాజ్యసంవత్స(రం)బులు ౩౩ శ్రాహి శకవర్షంబులు......" అని యున్నది. వర్షసంఖ్య ఖిలమైపోయినది. ద. శా. 6–168 సంఖ్యగలశాసనములో "స్వస్తి శ్రీమత్త్రిభువనచక్రవర్తి శ్రీరాజరాజదేవ(ర) విజయరాజ్యసంవత్సరంబులు ౧౧ ణ్డగు శ్రాహి శకవర్షంబులు ౧౦౭౫ ది యగునేంటి ఫాల్గుణబహుళ యేకాదశియు శనివారము నాండు"—ఇత్యాదిగా నున్నది. దీనిని బట్టి రాజరాజదేవరరాజ్యము ౧౦౬౪ వ సంవత్సరమునఁ బ్రారంభమైనట్లు కనఁబడుచున్నది కావున నాతనిరాజ్యకాలములో ౩౩ వ సంవత్సరము ౧౦౯౭ శకసంవత్సర మగును. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 626.)

చ. ... ...

...త మగుచుండం (గ)...వరకాం(త్తి)దీపమా
యతిశరకాండ[1]శకాబ్దముల న్వెలసిల్లుచుండం(గా)
నతిసయ[2]లీలతో విషు(వున)ంద్దు వినిర్మ్మలధర్మ్మమూర్త్తియై.
(మొదటిపాదమును రెండవపాదములోఁ గొంతభాగమును ఖిలమై పోయినవి.)

---

1. శరకాండదిగ్గిత- అని యుండనోపు.
2. నతిశయలీల- అని యుండవలయును.

52.

శ. స. ౧౧౦౦ ప్రాంతము.

(ఈశాసనము గోలకొండదేశములో వెలిగందల యనుప్రాచీననామముగల కరీం నగరముపట్టణమునందు అవ్వల్ తాలూకాదారు (కలెక్టరు) కచ్చేరీలో నున్న యొకఱాతి మీఁద చెక్కఁబడియున్నది. అక్షరముల యాకారమును బట్టి ౧౨ వ శతాబ్దములోని దని తోఁచుచున్నది.)

స్రగ్ధర. శ్రీకాన్తాకాన్తుచే (నా)శ్రితవిబుధజనాశీస్థిరప్రాజ్యరాజ్య
శ్రీకాన్తాకాన్తుచే విస్ఫ్రితనిజభుజనిస్త్రింశనీతాన్యరాజ
శ్రీకాన్తాకాన్తుచే దిక్షితిగగనసమాశ్లిష్టవిస్పష్టకీర్తిఁ
శ్రీకాన్తాకాన్తుచే నూర్జితరిపునృగరాజీమృగారాతిచేతఁ. ౧

చ. వి॥ పరనరపాలమౌలిమణిభాసురదీప్తిలతావితాన వి
స్ఫురితపదాబ్జుచే నహితభూతలనాథవరూథినీసరో
వరమథనప్ర(భూ)తమదవద్విరదాధిపుచే విరోధిభూ
ధరశిఖరప్రభిన్నవిదితత్రిదశేంద్రనిశాతహేతిచేఁ. ౨

క. సురకరిపరిమృగపతి ... తి
సుర(స)తి(క)మలసరసిరుహ- ౩

(అసంపూర్ణము.)

53.

శ. స. ౧౧౧౦.

(ఈశాసనము దాక్షారామమునందు భీమేశ్వరాలయమం దున్నది. శాసనకాలము గలమొదటిభాగము ఖిలమైపోయినది. "శ్రీమన్మహామణ్డలిక దోరపనాయకుల ప్రధాని సోమనపెగ్గడ కొడ్కు దత్తెనపెగడ" శ.స. ౧౦౭౦ మున శ్రీభీమేశ్వరదేవర కఖండ వర్తిదీపము నిలిపినట్లు ౧౧౭౯ సంఖ్యగల శాసనమువలనఁ దెలియుచున్నది గానఁ బ్రస్తు

ఈశాసనకర్త యగుసోమన ప్రెగ్గడ యాదత్తామాత్యునికొడుకని తలంచినచో నీశాసనకాలము ౧౧౧౦ (౧౦౮౫+౨౫) అని యూహింపవచ్చును. South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 1180.)

శా. భారద్వాజపవిత్రగోత్రుణ్డు జగత్ప్రఖ్యాతిగాం బెట్టెం భూ
(హారా)భుం డ్డొరగాండివల్లభుఁడు దత్తామాత్యసోముణ్డు దా
క్షారామ ప్రముఖోల్లసత్ప్రకటపంచారామతీర్థంబులను
సారాఖణ్డదశాప్తదీపకము లాచంద్రార్కతారంబుగాన్. ౧

ఉ. దానదధీచి సోముం డవదాతయశః ప్రసారుణ్డు[1] పుత్రసం
తాన(స)మృద్ధుండై చెఱ్వు[2] ధర్మవివాహము దేవగేహ(ము)
...వనము[3] సత్ప్రబంధము నిధాన మనంజనుచున్న సప్తసం
తానములుం బ్రసిద్ధముగ ధారుణిపై నిలిపెం గ్రమంబునన్. ౨

54.

శ. స. ౧౧౨౨.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలమునం దమరావతిగ్రామములో అమరేశ్వరుని యాలయమునకు వెలుపల తూర్పుదిక్కునం బాఁతియున్న యొకఱాతిపలకమీఁద నున్నది- South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 216.)

— మొదటివైపు —

ఉ. శ్రీపరమేష్ఠిపాదసరసీరుహయుగ్మమునందు సంభవం
బై పరగెం జతుర్థకుల మందులంబుట్టిరి భూరికీర్తు లు
(ద్దీపిత)ధర్మచిత్తు లిన తేజు లనేకులు సద్గ(ణ)...ం
దీపుడమిం బ్రసిద్ధముగ నెజ్జమనాయకుం డున్నతస్థితిన్. ౧

1. ప్రసరుణ్డు- అని చదువునది.
2. చెఱువు ,,
3. ముద్యానము ,,

చ. ఘనుండు దుదియించ్చె[1] నాతనికిం గంజదళేక్షణ రేకమాంబకుం
దనయులు వుట్టి రిద్ధగుణధాములు సోమన వెన్ననలు యశో
ధనులన నందు సోమయకుం దమ్ము ... ... పనాయకుండ్డు స
జ్జన(రవి)జన్మ డాతనికిం జం ... ... కసానికిఁ. ౨

(దీనిపిదప నీవైపునఁ గొన్నిపంక్తు లున్నవి. అవి సీసపద్యభాగములుగాఁ దోఁచుచున్నవి. పాదవిభాగము చేయుటకుఁ గూడ ననుకూలముగ లేవు గావున విడువంబడినవి. ఎఱ్ఱమనాయకుం డొకానొక పూండిలో తటాకము త్రవ్వించిన ట్లున్నది.)

—(రెండవవైపు)—

క. కరనయనశశిధరిత్రీ
పరిగణనం బొంది శకనృపాలాబ్దంబు
ల్వరగంగ నక్షతదియయు
ధరణీసుతదినమునందు దాత్పయ్యఁముతోను. 3

స్వస్తి శ్రీమతు గొట్టిపత్తి ఎఱ్ఱమనాయకుండు శకవర్షములు ౧౧౨౨ గు నేంటి వైశాఖశుక్ల త్రితియ్య భౌమవారమునాండు దనతల్లి (తరువాతిభాగము ఖిలమైనది.)

55.

శ. స. ౧౧౨౨.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలమందు అమరావతీగ్రామమందు అమరేశ్వరస్వామియాలయము వెలుపల తూర్పుదిక్కున పాఁతియున్న యొకఱాతిఫలకమీఁద నున్నది- South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 215.)

శా. శ్రీరమ్యంబగు వారిజాసన.....మట్ట్మఁధ
మ్మాఁరంభుం డిల నప్పనా... ..ద్యన్మూర్తిఁగా వానికిం

1. దుఁదయించె- అని చదువవలయును.

దారాకల్పవధూ...... గువిద్వాసానికిం బుత్రకుం
డారంగా......బైబుధు లత్యంత్తంబు వన్నిఁౙంపంగాఁ. ౧

చ. గుణ(నిధి స)జ్జనప్రభుండు గొం టెనపెద్దికి సత్పతివ్రతా
(మణియ)గు మాంకమాంబికకు మానుషపౌరుషగౌరవ ద్వి(జా
గ్రణి) నిజభక్తితోషితవిరాజితచంద్రధరుండు సత్య(భా
వ)ణుం డుదయించె నూర్జితలసన్మతి యప్పనపెద్ది యిద్ధ(రన్)౨

శా. ప్రస్తుత్యంబుగ నిట్లు దా నుదయమఇ[1]భాస్వద్దశా...ండై
స్వస్తిశ్రీవిభుం గేతభూవిభు నిజస్వామిని సదాసు......
తస్తోత్రశ్రవణియ్యం[2]జేయుచును మిత్రశ్రేణి రక్షించుచో
న(స్తోకు)ండై యప్పదేవండు సముద్యత్కీర్తిఁ వర్వెఁ న్మహిని.

క. విద్వత్సభం (జె)ప్పందగును
సద్విజు రాయూరిపూర్వఁశాసను శ్రీభా
రద్వా(జ)గోత్రు శివుచర
ణద్వయపూజితుని నప్పనం బ్రథిత(య)శుఁ. ౪

చ. అమలశకాబ్దములు గరసహస్రకరక్షితిసంఖ్య(గా)ంగం బౌ
ష్యము సితపక్షశై వతిథి నారు దినంబున నుత్తరాయనం
బమరిన సంక్రమాణమున నప్పన వెట్టె నఖండదీప ము
త్తముం డమరేశుమ్రోల శశితారక మొప్పి వెలుంగుచుండంగాఁ.

---

1. మై- అని చదువవలయును.
2. శ్రవణీయుం- ,,

56.

శ. స. ౧౧౩౧.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలమందు సత్తెనపల్లి తాలూకాలో వేల్పూరి గ్రామమందు శ్రీరామలింగేశ్వరస్వామియాలయము వెలుపలిమండపములో నొకస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది- Government Epigraphist's list No 554 of 1925)

చ. శకసమములు మహీగుణవృషధ్వజసంఖ్యగం జైత్రకృష్ణప
క్షకతిథిం జంద్రజాహనజసంక్రమణంబున వేల్పునూరితే
నికి వరరామనామునకు నెమ్మిం బ్రదీపము గేతవల్లభో
త్సుకమతిం బెట్టె దాం గసది సూరమదేవు లఖండ్డ మున్నతిని.

శ్రీమన్మహామండలేశ్వర కోటకేతరాజులు భోగస్త్రీ కసది సూరమదేవులు శకవర్షంబులు ౧౧౩౧ ణ్డగు నేంట్టి చైత్ర బ౨ బుధవారమున విషువుసంక్రాంతియందు దమతల్లి యమరసానికి ధర్మార్థముగా వేల్పు- (అసంపూర్తి.)

57.

శ. స. ౧౧౮౦ ప్రాంతము.

(ఇది కృష్ణామండలము నందిగామతాలూకాలోని మోగల్లుగ్రామమందు వేణుగోపాలస్వామిగుడియెదుట నున్నరాతిమీఁది శాసనభాగము. శాసనసంవత్సరమున్నభాగము ఖిలమైపోయినది. కాని గద్యభాగములో నీదానము కాకతీయగణపతిదేవుని పుణ్యమునిమిత్తము చేయఁబడినట్లున్నది. కావున, శాసనము శ. స. ౧౧౮౦ ప్రాంతమునాఁటి దనవచ్చును- Government Epigraphist's Collection Nos. 265-67 of 1924.)

శా. శ్రీమంతుం డగుబచ్చునామయుం బ్రభాశ్రీరమ్యు శ్రీరాముందే
జోమిత్రుం డగునన్నపోతి దయంగాచుం గాత నిత్యంబు సు
త్రామారాధితపాదపంకజసముద్యత్సుందరుం డైనశ్రీ
భామాధీశుం డభీష్టసత్ఫలము లొప్పం బ్రీతితో నిచ్చుచున్. ౧

దీనితరువాత సీసపద్య మున్నది, గాని, శిలమైనది. దానియంత
మొదలి యెత్తుగీతి—

ప్రస్తుతంబుగా విలిచి గోపాలదేవు
నకు హితముగ నాచంద్రతారకముగాంగ
దేవభోగంబుగా నిచ్చె ధీరనుతుండు
బచ్చుసూయ్యణ్ణండు సుజనైకబాంధవుండు. ౨

58.

శ. స. ౧౧౭౬.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో కొణిదెనగ్రామమందు శంకరేశ్వరస్వామి యాలయములో నొకశాతికంబముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది- South Indian Inscriptions Vol. VI. No 628)

శా. శ్రీమత్కౌస్తుభరత్నభూషణరుచిశ్రీరమ్యవక్షస్థలుం
డామందారలతాంతదామనవదివ్యామోదపాదాబ్జజా
తామేయామరసింధువారిక్రితపూతాసేవ[1]లోకుండు నాం
గా ముల్లోకవిభుండు సక్రిగలం డైక్యవ్యాప్తి దానాన్యుండై.

ఉ. ఆతరిదాల్చునాభిదళితాబ్జమునం దుదియించె బ్రహ్మ సం
ప్రీతిగ నావిరించికి మరీచి జనించె మరీచి కన్వయ
ఖ్యాతుండుపుట్టెం గస్యపుండు[2] గస్యపుం[2] డనుమునికుద్భవించెలో
కాతతరమ్యమూర్తిగమలాప్తుండుసూయ్యణ్ణండువంశకర్తయై.

మ. ఘనుఁడాసూయ్యణ్ణనకన్వయాదిజుండనంగ్గారాజధర్మ్మణంబతా(ం)
దనువై శాశ్వతరాజయోగమున నొంద్దం బుట్టె వైవశ్వతుం[3]

1. శేవ- అని యుండవలయును.
2. గశ్యపుండు- „
3. వైవస్వతుం- „

డనఘుం డాతని కుద్భవించె మను వుద్యద్వేదశాస్త్రార్థత
త్త్వనిజాచారసమస్తధర్మనయశాస్త్రప్రౌఢి కాచార్యుఁడై. 3

గద్య. ఇట్టి మనువంశంబున నిక్ష్వాకు వుట్టె నిక్ష్వాకువంశంబునం గకుత్స్థుండు వుట్టె నాతనికిం బ్రిథివి దనపేరం జేసినం బ్రిథుండు[4] వుట్టెం బ్రిథువంశంబున మాంధాతృండు వుట్టె మాంధాతవంశంబునంబురుకుత్సుండు వుట్టెం బురుకుత్సువంశంబున సాగరంబు దనపేరం జేసిన సగరుండు వుట్టె సగరవంశంబున దిలీపుండు వుట్టె దిలీపవంశంబున భాగీరథి దనపేరుగాం దెచ్చిన భగీరథుండు వుట్టె భగీరథవంశంబున నతీతానాగతవంశకర్త యైనరఘువు వుట్టె రఘువంశంబున నారాయణావతారుండైన శ్రీరాముండు వుట్టె శ్రీరామవంశంబున నలుచక్రవర్తి[5] వుట్టె నలునికిం బుండరీకుండు వుట్టె పుండరీకవంశానుక్రమంబున నాదిరాజులకంట్టెం బ్రసిద్ధుండై కరికాలచోడచక్రవర్తి వుట్టి భానువంశంబు గరికాలవంశంబునాం బేరుకొని చతుస్సాగరపరియంత[6]మహీచక్రంబు నిర్వక్రంబుగా వాలివాతం బాలించ్చి-

క. కరికాలచోడనరపతి
వరగంగ నిజలాంఛనములు బలువిడి హిమవ
ద్గిరితటముల సేతుమహీ
ధరతటముల నిలిపెం జక్రధరతుల్యుం డై. ౪

క. కావేరిదరులు గట్టంగ
వేవేపల్లవుండు దనదు వెట్టికి రామిని[7]
దావాని నుదిటికను వోం
గావడిం గరికాలవిభుండు గాలం దుడిచెను. ౫

---

4. జేసినప్రిథుండు- అని యుండవలయును.
5. నలచక్రవర్తి ,,
6. పర్యంత అని యుండవలయును.
7. రామిణి- ,,

క. ఇనుపాదము లర్చింపంగం
జనుచోఁ(ం)జని అర్ఘ్యమంత్రజలపాత్రలు దా
వినువీధి నాంగం బంచ్చెను
ఘనముగం దనయాన వొడిచి కరికాలుం డిలను. ౬

క. అట్టి కరికాలన్రిపతికిం
బుట్టెను మహిమానచోడు భువినతనికిం దాం
బుట్టిరి గరికాలుండు సిరి
కట్ట ననుంగులుం దొండమా(నఘ)నదశవర్మ్మలు. ౭

క. ఆకరికాలనరేంద్ర
ప్రాకటవంశమునం బుట్టె భాస్కరకులర
త్నాకరచంద్రుండు రిపున్రిప
భీకరుం డధికుండు చోడబిజ్జన బిరుదై. ౮

క. చూడంగ బిజ్జన దనురెం
డాడినభూపతుల శిరము లసిముఖమునం జెం
డాడుచుం గయ్యము లిరువది
ఏడెన్నంగం బొడిచె జయమహీవల్లభుం డై. ౯

క. బల్లహుతోఁ ఘనబిజ్జన
వ్రల్లాటమున[౮]వచ్చుపాముం బట్టినం గని యా
బల్లహుం డిచ్చె గుణాంగ్కము
గొల్లభిగొని జనులు గండ్డగోపాలుం డనను. ౧౦

క. దండ్డి (జగ)దొబ్బగండ్డండు
గండ్డరగండ్డండు వీరఖణి బిజ్జన యు

౮. వ్రల్లటమున- అని యుండవలయును,

ద్దండుండు డాం బనుముప్పుర
గండ్డం డనుధార నిలిపెం గటకములోనను. ౧౧

చ. వ్రి॥ బిరుదనం జన్నయా తెలుంగుబిజ్జననునుమండు[9] మల్లిదేవం డ
చ్చెరు వగుచున్నపొత్తపియ చెన్నగుపీడుగ వాలి పాకనాం
డిమవడియొక్కవేయిం జననేలుచు బల్లహుదండ్లు గెల్చి త
త్కరివరకుంభమౌక్తికలతాతతిం బూచె నిజాసిపుత్రికను. ౧౨

చ. అతనికిం బుట్టి రొప్ప మధురాంతకపొత్తపిచోడసిద్ధిభూ
పతియును మల్లిదేవండును బాహుపరాక్రమవిక్రమక్రములు
నతనరనాథఫాల[10]కషణస్థిరపాదసరోజవైభవులు
వితతసముద్రకాంచ్చి పరివేష్టితభూపరిరక్షణాక్షములు. ౧౩

క. క॥ ధరం బొత్రపి[11]సిద్ధినరే
శ్వరునికి నుదియించ్చి భూమి నన నేలిరి స
చ్చరితులు పొత్తప్పిసోమీ
శ్వర[12]దేవండు మల్లిదేవవసుధాధిపుండును. ౧౪

ఉ. వ్రి॥ భూపదిలీపుండై పరగుపొత్తపిసిద్ధని తమ్ము మల్లధా
త్రీపతికిని సమస్తజగతీపతికిని సుతు లుద్భవించ్చి రా
శాపరిపూన్న[13]కీర్త్తులు భుజాబలవత్తులు నైన తొంట్టియ
య్యోపిలిసిద్ధియుం గులసముద్ధరణుం డగుమల్లిదేవండును. ౧౫

క. క॥ ఆపొత్తపిసోమీశ్వర[14]
భూపతికిం దమ్ము మల్లభూపాలున క
య్యోపిలిసిద్ధికిం దమ్ముండు
దీపితసితకీర్త్తి మల్లిదేవండు వరగెను. ౧౬

---

9. మన్మండు- అని యుండవలయును.
10. ఫాల- ,,
11. బొత్తపి. ,,
12. సోమేశ్వర అని యుండవలయును.
13. పూర్ణ ,,
14. సోమేశ్వర ,,

చ. వ్రి॥ పరగిన మల్లిదేవజనపాలుండు పొత్తపిచోడవంశశే
ఖరుం డినవంశకర్త యనంగాం గడు వాలి విరోధిరాజసం
హరణుండు దొంటితాతలక్రియం దగుపొత్తపిరాజధానిగా
ధర సకలంబునేలె విదితంబగుబాహుపరాక్రమంబునను. ౧౭

క. ఆమల్లిదేవనికిం గుల
భామాతిలకంబు పుణ్యభాగిని గౌరీ
శ్రీమహాదేవికిం బుట్టెం ద
పోమహిమ ఫలమ్ము దాన పొడవైనగతిని. ౧౮

క. ఇనుం డుదయమైన యట్ల
మ్మను వుదయంబైనయట్లు మఱి రఘురాములు
జనియించ్చినట్లు గులవ
ర్ధనుం డోపిలిసిద్ధివిభుండు దానుదియించ్చెను. ౧౯

మ. వ్రి॥ కరికాలోత్తమరాజవంశమునం దా గౌరీమహాదేవికిని
సురభులు గల్పకుజాతములు రసనదీతో(యంబు)[15] సింత్తామణులు
ధరనేకాక్రితిం బుట్టెనో యన జగదాంగ్కుండై[16] యిచ్చు దీ
నుర కిర్యోపిలిసిద్ధివల్లభుండు గర్ణుందన్ను వర్ణింపంగా[17] ను

ఉ. ఓపిలిసిద్ధివల్లభు జయోన్నతుం డేంకణచక్రవర్తి నా
జ్ఞాపరిరక్షితాఖిలదిశావలయును ఘనదానకర్ణ లీ
లాపరిపూర్ణ[18] రమ్యశుభలక్షణమూర్తి జయంతు నశ్వసి
తా[19] పురుహూతుం బేరుకొనంగాం జనుంజోడకులైకభూషణును.

---

15. సురనదీస్తోమంబు- అనియుండనోపు.
16. జగద్దానాంకుండై ,,
17. గర్ణుందన్నవర్ణింపంగా ,,
18. కర్ణలీలాపరిపూర్ణ-అనియుం ధవలయును.
19. శిక్షా- ,,

మ. సకలాధీశనతోత్తమాంగ్గమణిభూషారమ్యపాదాంబుజుం[20]దా
టకనారాయణు భానువంశనృపచూడారత్ను స్టిష్టేష్టబం[21]
ధ్ధుకవీంద్రద్విజరక్షుం గాస్యప[22]సుగోత్రుం బాటక[23]ప్రావ్యాతపు
త్రకు మాయోపిలిసిద్ధిం జెప్పందగు నుద్యద్గండగోపాలునిని. ౨౨

చ. త(న)నిజవృత్తి మింద[24]విదితంబుగ నోపిలిసిద్ధి విన్నసి
ద్ధనకు నన్గుందమ్ముండు[25] ప్రతాపమునం జని కమ్మనాండు సే
కొని గణపతీశు[26]దయం గూడి తదాజ్ఞ వహించ్చి యేలెం బా
వనమగు నాఱువేలును నవక్రపరాక్రమవిక్రమంబునను. ౨౩

వ. ఇ శ్లోలి సప్తసంతానంబులు దేవబ్రాహ్మణదత్తులు సమస్త ధర్మ్మం
బులుం బ్రతిపాలించ్చి॥ స్వస్తి చరణసరోరుహావిహితవిలోచన
త్రిలోచనప్రము ఖాఖిలప్రిథ్వీశ్వర కారితకావేరీతీర కరికాలకుల
రత్నప్రదీపాహితకుమారగజాంకుశ యొఱయూరిపురవరాధీశ్వర
సూర్య్యవంశోద్భవ కాస్యపగోత్ర[27] తేంక్కణాదిత్య జగదొబ్బ
గండ్ల కీర్త్తినారాయణ సమస్తప్రశస్తి సహితంబు శ్రీమనుమహా
మండలేశ్వర యోపిలి సిద్ధనదేవచోడమహారాజులు స్వస్తి శ్రీశక
వర్షంబులు ౧౧౪౬ గు తారణసంవత్సర కార్త్తికశుద్ధ శ్రీ
యేకాదసిశుక్రవారమునం గమ్మనాంటిలోన నిజరాజధానియైన
కొట్టియదొన శ్రీశంకరేశ్వర శ్రీమహాదేవరకు గణపతిదేవమహా
రాజునకు ధర్మ్మ(వు)గా హావిబర్లి యచ్చ్రనలకు[28]నంగ
భోగరంగభోగాలకు నందుల మొగడచెఱువు దేవభోగ మాచం

---

20. పాదాబ్జు- అని యుండవలయును.
21. శ్లిష్టేష్ట- ,,
22. గాశ్యప- ,,
23. బాఠక- ,,
24. మింద = మీద
25. ననుంగుందమ్ముండు-అనియుండవలయును.
26. గణపావనీశు- అని యుండనోపు.
27. కాశ్యపగోత్ర- అని చదువునది.
28. హావిబర్ల్యచ్చ్రనలకు- ,,

ద్రార్క తారకము సర్వకారపరిహారము[29]గా నిచ్చితిమి మంగళ
మహా శ్రీ శ్రీ.

59.

శ. స. ౧౧౫౭.

(ఇది హైదరాబాదురాష్ట్రమునందు కరీంనగరముమండలములో ఉప్పరపల్లె గ్రామమున నొకదేవాలయములో రాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడినశాసనభాగము. Hyderabad Archæological Series No. 3. అనుపత్రికనుండి గ్రహింపఁబడినది.)

ఉ. శ్రీమదనూనదానజలసేవకుం బాయక మ్రోయుషట్పద
స్తోమనినాదము న్వినుచు సూరెల నెప్పుడుం బ్రస్తుతించు సి
ద్ధామరకోటికి న్వరదుండైన గణేశుండు సుస్థిరస్థితిం
గామసమానమూర్తి యగుకాటయ కీవుత మిష్టసంపదల్. ౧

క. చరణసరోరుహరాగ
స్ఫురణ స్మహిషునిశిరంబు వోలుపుగ సంధ్యా
భ్రరుచి నెనయ మెట్టిన స
త్తరుణాన్విత దుర్గ వరము గాటయ కొస(ం)గుఁ౯. ౨

క. ఉరగేంద్రదిగ్గజములకుం
బరమోత్సాహముగ నాతపత్రమువోలె
న్ధర యెత్తిన కిరివరుం డగు
హరి గాటయ కీవుతము దయామతి శుభముల్. ౩

క. దేవాదిదేవుం డమిత
స్థావరజంగమమయుండు సర్వేశుండు గా
రీ(వ)రుం డనవరతంబును
నీవుతం గాటయకు దయ నభీష్టఫలంబుల్. ౪

29. సర్వకరపరిహారము. అని చదువవలయును.

క. హరిదశ్వుం డజాచ్యుతశం
కరమూర్తిఁ ద్రయీమయుండు కమలాప్తుండు భా
స్కరుండు ద(యం గాచుచుండెడుం)
గరుణారసపూర్ణహృదయుఁ గాటయుం బ్రీతిని. ౫

స్వస్తి శ్రీమదపారపారావారపరివృతమహీతలంబున సకలజన వినుతం బగునంధ్రదేశంబునకు (వి)భూషణం బైన యనుమకొండ యనుపురవరంబు నిజరాజధానిగా నొప్పుచున్న కాకతే భూపాలక్రమంబున జనవినుతయశోవిలాసుండును జయలక్ష్మీనివాసుండును నైనరుద్రనరేంద్రసుపుత్రుండును[1]సదారాధితత్రినేత్రుండును విబుధజనవనవసంతుండును రమణియ్య[2]సీమంతినీజయంతుండును సకలజనమనోరంజనుండును నరాతిరాజమదభంజనుండును శరణాగతరాజశరణ్యుండును వినతాఖిలరాజవరేణ్యుండును ధైర్యామరసానుమంతుండును దు(రం)గమరేవంతుండును సత్యహరిశ్చంద్రుండును విభవామరేంద్రుండును నైన గణపతిదేవమహీనాథునకుం బ్రధానియై-

క. కనకాచలధీరుండు జన
వినుతచరిత్రుండు గార్యవిదుం డినతేజుం
డనఘుండు గుణనిధి బెజ్జమ
తనయుండు బుధదీనభానుతనయుం డనగాన్. ౬

మ. ప్రతిపక్షక్షితిపాలకుంజరమదప్రారంభసంరంభ ము
ద్ధతబాహానిహితప్రచండనిశితోద్యత్ఖడ్గధారానఖా

1. గణపతిదేవుఁడు రుద్రనరేంద్రునితమ్ముఁ డైనమహాదేవునికొడు కైనట్లు పెక్కుశాసనములం దున్నది.

2. రమణీయ- అని యుండవలయును.

హాతి భేదించి యఖర్వగర్వబలశౌర్యస్ఫూర్తిం గంఠీరవా
కృతియై (సన్నుత) వృత్తి దాల్చి వెలసెను రే(చెర్ల)రుద్రుండిలన్.

సకలజనవినుతయశుండును గుణగణాలంకారుండును నైన కా ద్రెడ్డికి(ం) సౌభాగ్యసౌందర్యచాతుర్యంబులు గలిగి[3] పరగిన పరమపతివ్రత యైన బెజ్జమాంబకుం బ్రియనందనుండును ననవరత ధర్మసమేతుండును పతిహితాచరణుండును గాకతెరాజ్యభార ధౌరేయుండును సద్గుణప్రఖ్యాతుండును నతులబలపరాక్రమసమన్వితుండును నైన రేచెర్లరుద్రసకుం బ్రధాని.

క. కులతిలకుండు వసుధామర
జలధిసుధాకరుం డశేషజననుతచరితుం
డలఘుండు రిపుతరుదావా
నలుం డనంగాం బరగె రాజెనాయకుం డుర్విన్. ౧

బొక్కైరలోని వీరభటావలి వధించి గోధుమటితి తలదెంచి ఉదగిరి[4] సాధించి పడిరాయనిం దోలి దాక్షారామభీమేశ్వరదేవర కక్షయదీపంబు లునిపి ధర్మసమేతుం డైనరాజెనాయకునికి ధర్మ(పత్నియు)సుచారిత్రయు వనితాలలామయు నైన రవ్వ(మాంబకు) సుపుత్రుండు.

క. సరనిధి[5]గంభీరుండు సు
స్థిరతేజుండు వంశశేఖరుండు దయా
కరుండు బుధాంబుజదశశత
కరుం డని వర్ణింప[6]నొప్పుం గాటయధాత్రిని.

---

3. చాతుర్యంబులుం గలిగి- అని చదువునది.
4. ఉద్దగిరి- అని యుండనోపు.
5. శరనిధి- అని చదువునది.
6. వర్ణింప- ,,

(దీనిపిదప నొకపెద్దవచనము గలదు. అందు కాటయ ౧౧౫౭వ శకసంవత్సరమునకు సరియైన "మన్మథసంవత్సరమాఘశుద్ధ ౧౫ గురువారమునాండు పంచలింగాలకును పెంచరపల్లిని" దానము చేసినట్లున్నది.)

60.

శ. స. ౧౧౫౯.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలమునందు కాజగ్రామములో అగస్త్యేశ్వరస్వామియాలయము తూర్పుగోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది.)

స్వస్తి సమధిగతపంచమహాశబ్ద మహాసామంత మహాసామంతాధిపతి మహాప్రచండదండనాయక పదవిరాజమానులైన శ్రీమహా(దం)డనాయక మల్లినాయకుండు తమతల్లి కొమరమదేవులకు ధర్మ్మవుంగాం గ్రాంజ ఐతీశ్వరమహాదేవరకు అఖండదీపానకుం బెట్టిన మేంకలు ౩౫।

(దీని తరువాతఁ గొన్నియక్షరములు భూమిలోఁ గప్పఁబడిపోయినవి.)

సీ. నుతనిధిశరరుద్రమితశకసమపుష్య
సితవసుతిథి సూర్య్యసుతదినమున
మకరసంక్రమవేల సకలధరాధినా
థుండగుచోడని దండనాథుం
డనఘుండు మల్లన దనమాతగొమరమాం
బికకు ధర్మ్మవుగాంగం బ్రీతితోడ
కనకాద్రిధైర్య్యుం (డ)ఖండవర్త్తికి సప్త[1]
వింశతిగొరుల[2] వెలయనిచ్చి

1, పంచ- అని యుండనోపు, 2, గొఱ్ఱెల- అని యుండనోపు.

అచల(పుత్రి)పతికి నైతీశ్వరాంకున
కమరగణనమద్వదాంబు(జు)నకు
వరదునకుం ద్రిలోకవంద్యున కెత్తించె
దీప మఖిలలోక దీపకముగ. ౧

61.

శ. స. ౧౧౭౩.

(ఇది కృష్ణామండలములో వేదాద్రిగ్రామమందు లక్ష్మీనరసింహస్వామిగుడిలో నొకజాతిమీఁది శాసనము. Government Epigraphist's Collection No. 307 of 1924.)

సీ. శ్రీశక(భూపా)భిషేకవత్సరములు
గుణముని(భూ)చంద్రగణన మాఘ
విశదపక్షంబున దశమియు సోమవా
సరమున గణపతిక్ష్మాతలే(ంద్ర)
(ర)మనియ్య[1]కార్యభారకుండు (వాయ...ం) కంటి
కాక.........నుత్పలదళాక్షి
సూరమాంబకుం గీర్తిసారోదయుం డన్న
యకుం బుణ్యముగ జగత్ప్రకటితముగ
శ్రీవిభాతి సూరేశ్వరదేవదేవు
శివు భవానీశు సుప్రతిష్ఠితునిం జేసె
దేవతులితుండు ధారుణీదేవకులుండు
దామనామాత్యుం డాచంద్రతారకముగ. ౧

క. శ్రీరమణామంత్రి దామయ
కోరిక దగ లెంకవంటి కోభిమతవి[2]

---

1. రమణీయ- అని యుండవలయును.

2. కోకవినుతవి- అని యుండవలయు నేమో.

స్తారప...దయుండై శ్రీ
సూరేశ్వరదేవు పేర శోభితుండయ్యెన్. ౨

చ. వెలయ నుమేశ్వరాయతనవిస్తర మొప్పంగం జేసి యందు నం
దులం దనరించి చిత్రవితతులు ప్రతిభ న్రచియింపంబంచి పే
శలముగ మంటపంబు విలసన్నతి[8] ప్రిత్తముగా నొనచ్చెనటం
బొలుపుగం బ్రస్తుతింపం దగుం బోచయదామనిం గీర్తిధామునిన్.

సీ. ఈహితసిద్ధిగా నేగె సూరేశ్వర
దేవ(దే)వుని సుప్రతిష్ఠ సేసె
ఆదేవునకు భోగ మచ్చోట నిరువృత్తీ
యుత్తమక్షేత్రంబుం గ్రొత్తచెఱువు
వెనుకదక్షిణభాగమున రెండు మఱుతులుం
దగువృత్తి యాచంద్రతారకముగం
గొమరైన లోహితగోత్రుండు దామనా
ర్యాత్మజుం డగుపోచనార్యుం బ్రతుం
డంచితముగ దామనామాత్యుం డిచ్చె శ్రీ
గణపతిక్షితీశకార్యభరణ
భవ్యమూర్తి లెంకవంటి కోకునకు న
న్నార్యుకుం బుణ్యముగ జనస్తుతముగ. ౪

62.

శ. స. ౧౧౭౫.

(ఈశాసనము నెల్లూరుమండలములో నొంగోలుతాలూకాలోని చండలూరుగ్రామమందు రామలింగేశ్వరస్వామి యాలయమునెదుటనున్న ఱాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. Nellore Inscriptions Vol. 2. No. 238.)

---

8. విలసన్నతి- అని యుండవలయును.

శా. శ్రీశాఖాబ్దము[1] లింద్రియాద్రిశశిధాత్రీసంఖ్యగా విస్ఫుర
ద్వైశాఖంబున సప్తమిని దివసక్రీడ్వారంబునన్[2] షడ్విజి[3]
గీశుం బ్రీతిం బ్రతిష్టసేసె వరభోగేంద్రుండు సేవైకవి
ద్యావరుఁడు[4] చతుర్త్త[5]వంశుండు బుధాధారుండు మారుండిల్లన్.

స్వస్తి సమస్తప్రశస్తిసహితరి శ్రీమన్మహాప్రధాని సర్వాధికారి మాయిదేవపెగ్గడ తంనేలిన అద్దంకి సింగ్గళదేవనికి తనకూ అభివిద్ధిగా చెందలూరి చెంనామల్లినాథదేవర (అసంపూర్తి.)

63.

శ. స. ౧౧౭౭.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో బెజవాడలో ఇంద్రకీలపర్వతము నడుగున ఖిలమయిన మంటపములో నొకఱాతిస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 716. ఆఱాతిమీఁదనే యీశాసనముపైని శ. స. ౧౧౭౭ లో గొంటూరినారాయణదేవరాజుల ప్రధాని కూచెనపెగ్గడ అఖండదీపము పెట్టించిన ట్లున్నది. ఈశాసనము కూడ నాకాలమునందే పుట్టిన ట్లూహింపవచ్చును.)

ఉ. (పాత్రు)ల స్తక్షసీంద్రుల విపశ్చిదనీకముం బ్రోచి నీ(తిచే)
ధాత్రికి నెంత్తయేనియు ముదం బొనరించిన యీపరాంగనా
పుత్త్రుండు దమ్మునారి బలింబోలి మహీతల మేలుం గావుతను
ధాత్రియు నబ్జమిత్రుండు సుధాకరుండుం గ్గలయంన్తకాలమును.

---

1. శాకాబ్దము- అని యుండవలయును.
2. దివసరాడ్వారంబునన్- అని యుండనోపు.
3. ఇచ్చట గణము తప్పినది- సరియైనపాఠము చింత్యము.
4. విద్యాశూరుండు- అని యుండనోపు.
5. చతుర్థ- అని యుండవలయును.

64.

శ. స. ౧౧౮౪.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములోని పెద్దకాకాని గ్రామములో వేణుగోపాలస్వామియాలయము నెదుట నున్న యొకశిలాస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 700.)

శ్రీశకరాజాభిషేకసంవత్సరంబులు ౧౧౮౪ దుందుభిసంవత్సర మాఘశుద్ధదశమియు గురువారమునాండు కోటకాకాంటిని కీర్త్తి శ్రీగోపినాధనిని మాణికము ప్రతిష్ఠసేసి తిరుముట్ట మెత్తించి అంగరంగభోగములు దేవునికి సమర్ప్పించె.

క. కందం। శ్రీకీర్త్తి గోపినాధునిం
గాకాంటిపురేశుం గొలిచి కౌస్తుభరత్న
శ్రీ కనురూపము నాంగ
లోకములో మాణికము వెలుంగ్గుచు నొప్పెను. ౧

క. వినుతింప మానికమునకుం
దనయుండు గీర్త్తియన బుట్టి ధర్మ్మపరుండై
వనజోదరు శ్రీకార్య్యము
నొనరంగం జేయించుచుండ్డె నుత్తమచరితను. ౨

(దీనితరువాతిభాగము చాల ఖిలమైనది.)

65.

శ. స. ౧౧౯౭.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో నంబూరుగ్రామమందు మల్లేశ్వరాలయములో నొకఱాతి స్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 703.)

క. (ధర)రిసి(ని)ధిరుద్రసమితిం
(బర)గంగ భాద్రపదక్రిష్ణపంచమి గు(రువా)

సరము(న)సంగయకాముండు
చిరతరముగ మండపంబు (స్రే)యించె ధరణి. ౧

66.

శ. స.౧౨౩౫.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో గణపేశ్వరగ్రామమందు దుర్గాంబగుడిలో నొకజాతిస్తంభము మీఁద చెక్కఁబడి యున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 952.)

సీ. స్వస్తి సమస్తరాజన్యచూడామణి
కిరణరంజితపాదసరసిజా(తుం)
డగుకాకతియ్యధరాధీశు(శ్రీ)వాకి
లికి నంగరక్షుడై ప్రకటశౌర్య్య
ధనుం డనం బరగి యమ్మనుజేంద్రుం డొసగిన
వెలనాంటినాయకస్థలము వ్రిత్తిం
బెనుపొందం బడసిన పెదనీలినాయని
యగ్రనందనులు భయార్తిహారులు
పురుహూతనిభుం డగు బోలైయ[1]నాయుండు
నాయకాగ్రణి గాళినాయకుండు
ననంగం (బ)రగి రవని నతులప్రతాపసం
పన్ను లధికబాహుబలులు ఘనులు[2]. ౧

ఉ. వారియనుంగ్గుండమ్ముండు సువన్నణ[3]గిరింద్రసమానధైర్య్యుండం
భోరుహమిత్రతేజుండు ప్రభుత్వసమగ్రుండు వల్లినాయకుం

---

1. బోల్లెయ- అని చదువవలయును.
2. ఈపద్యములో సీసపాదము లైదును గీతపాదములు రెండును గలవు.
3. సువణ్ణ- అని చదువవలయును.

డారంగ నగ్రజాన్మతి[4] ననంతసమంచితధర్మకార్యములు
ధీరుండు సేయుచుండ్డుం దగ దేవగురుద్విజపూజ లొప్పంగాను. ౨

చ. వరగుణరత్నరాసి యగువల్లెయ[5]కును శివపాదపద్మష
ట్చరణపతివ్రతాగుణవిశాలయశోనిధి యన్నమాంబకును
వరసుతుండైనపోచయ యవార్యభుజాబలశౌర్యశాలి సుం
దరజితమన్మథుండ్డు రుచిధాముసుతేజుం డుదారమూర్తియై. 3

సీ. తమతల్లిదండ్రులకు[6] ధర్మువు రాజ్యాభి
వృద్ధియుంగాం దనబుద్ధిం గోరి
శరగుణరవిమిత శకసమాసితపుష్య
సురపతితిథియును గురుదినమును
వెలనాంటిలోపల వినుతింపంగాం బేరు
గలిగి కృష్ణాబ్ధిసంగమమునందు
పొలుపైన పెదదీవిపురమున గణపతీ
శ్వరదేవునకు గోని కరము నేథ
యింటి[7]నొసగి పెయ్య లేంభది[8] వెరసినూ
రును నఖండదీపమునకు భక్తి
దనరంగా రవీందుతారకముగ నిచ్చి
పుల్లరియును విడిచె భూనుతుండు. ౪

కామరాజుగడ్డను సుక్షేత్రము యేందును॥ శ్రీ॥

---

4. అగ్రజానుమతి- అనునది సాధురూపము కాని యట్లు దిద్దిన ఛందోభంగ మగును.

5. రాశి యగువల్లెయ- అని చదువునది.

6. తల్లిదండ్రులకును ధర్మువు- అని చదువవలయును.

7. సేంబదింటి- ,,

8. లేంబది- ,,

67.

శ. స. ౧౨౪౪.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో నకరికల్లుగ్రామమునందు నరసింహస్వామియాలయములో నొకఱాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది.)

క. శ్రీనారీసహితుండై
శ్రీనరసింహుండు తనదు సేవాపరులను
శ్రీనగరకంటి నెప్పుడు
శ్రీనిలయులంజేసి కరుణం జేకొని కాచును. ౧

శ్లో. సదా నగరకంటీశో నృసింహో భక్తవత్సల[1]
తరంగితకృపాదృష్ట్యాః[2] పాయా ద్వో స్సార్వకాలికం[3]. ౨

క. స్వస్తి శ్రీశకవర్షాస
విస్తరణం బెట్టిదనినం వేయిటిమీఁద[4]
నిస్తారం మిన్నూఱును[5]
ప్రస్తుతి నేంబదియు నాల్గు వరలెడిచోటను. 3

సీ. శ్రీముఖనామ శాఖ శితపక్షపంచమి
నాదివారమున మధ్యాహ్నమందు
నగరకంటను శాంతనరసింహదేవర
సంనిదా ..మననంతిలమునను[6]

1. వత్సలః- అని చదువునది.
2. దృష్ట్యా- ,,
3. పాయాద్వస్సార్వకాలికమ్- అని చదువునది.
4. మీఁదన్- అని చదువవలయును.
5. నిస్తారమ్మిన్నూఱును- ,,
6. అక్షరములు కొన్ని లోపించుటచేత సరియైనపాఠము నిర్ణయించుట కష్టముగాకయున్నది.

జగములు వొగడంగ బాంచాళిపురంబు(శ్రీ)
గోపతియ్యమనను కోర్కెదీప్ప
అడుగ భూవరు ణిచ్చె[7]నని చెల్లనిచెను[8]
బుద్ధాంకుం దొంబది[9]పుట్లపొలము
అదియు నూరుగా సమర్పించె జెనుకాలి
సింగవిభుండు నారసింహ్వునకును
నారసింహ్వపురము నలినొప్పచు నన
వేమ మహీంద్ర[10]పుణ్యవిహార మయ్యె. ౪

68.

శ. స. ౧౨౯౮.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో అమీనబాదా(గ్రామమందు మూలంగూరమ్మగుడి యున్నకొండమీఁద చెక్కబడియున్నది.)

సీ. శాకాబ్దములు సహస్రమును నిన్నూంటతోం
బదియెనిమిది యగు భవ్యసంఖ్యం
గలిగి యొప్పారెడు నలవత్సరంబున
మాఘమాసము పూర్ణిమాదినమున
విశ్వోత్తరుం డన వేమభూపాలుండు
దమకులస్వామిని కమృతకిరణ
శేఖావతంసకు (శ్రీ)మూలంగూరస్య
కఖిలజగన్మాత కంగరంగ

---

7. భూవరుండిచ్చె-అని యుండనోపు.
8. నిచ్చెను- అని చదువవలయును.
9. డేంబది- ,,
10. నలినొప్పచును ననవేమ మహీపు- అని యుండనోపు.

కొలఁక పిశాచవధూటి దా నుత్సహించె
రాయజగతాపగంగభూరమణుం డాజి
నమరం బెండ్లికొడుకు మల్లావనీశుం
జెలంగి సురకాంతతోం బెండ్లిసేయునపుడు. 3

ఉ. పన్ని తురంగమంబునకుఁ బక్కెరవెట్టినవార్త (హే?) రిచే
విన్నభయంబునం గలంగె వీసరనాండునుం జక్రగో(ట్ట)మును
మన్నియ (వజ్జిక్లైలియ) మ(ల...ద్యన) వేంగి గళింగ లాదిగాం[6]
నిన్నియు నొక్కనాండ........(నే)లువ భీమనృపాలుధాడికిని.[7]

(ఈచివరపద్యమునకుఁ బైపద్యములతో సంబంధ మున్నట్లు తోఁపదు.)

70.

శ. స. ౧౩౦౩.

(ఈశాసనము గోదావరీమండలములో దాక్షారామమున భీమేశ్వరాలయములో నున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 1379.)

శకవరుషంబులు ౧౩౦౩ గు నేంటివైశాఖ శు ౧౦ గు।

సీ. నంద్దిదీపావలి నాట్యకల్యాణహా
    మశనివారగయాకణమంటపములు
దిరుచుట్టుమాలియ దివ్యలింగ్గంబుల
    గుళ్లు వజ్రంపురాకోట గోపు
రములు వాతాళిగేహములు సోపానభాం
    డాగారవివిధధాన్యాలయములు

---

5. బెండిలి- అని చదువవలయును.

6. ఈపాదమునకు సరియైనపాఠము నిర్ణయింపవీలులేకున్నది.

7. ధాటికిని- అని కాని, దాడికిని అని కాని యుండవలయును.

వంటయిండ్లు[1] సతుద్వారకవాటములు
ప్రేమ దాక్షారామభీమనాథు
నగర నాచంద్రతారకోంన్నతులు దిశల
వెలయుం జేయించ్చె నన వేమువేచురాను(?)
విజయ[2]చండ్డ ధాముని[3]జగనొబ్బిగండ్డం డహిత
ఖండనోద్దండ్డదోర్దండ్డమండ్డనుండు. ౧
ప్రకాశభారతీయోగికావ్యం। పెద్దనాచార్య్యలిఖితం శ్రీ।

71.

శ. స. ౧౩౦౩.

(ఈశాసనము దాక్షారామములో భీమేశ్వరాలయమున నున్నది. శాసనకాలము చెప్పఁబడలేదు, కాని, కావ్యకర్త యొక్కఁడే కావున ౭౦ వ శాసనము నిది యించేకకాలమునందే పుట్టియుండు నని యూహింపఁదగి యున్నది- South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 1380.)

సీ. అమరాద్రి భీమేశ్వరావాస మబ్ధిస
ప్తకము శ్రీసప్తగోదావరంబు
వలయాచలేంద్రంబు వజ్రపుత్రాకోట
గులపర్వతంబులు గోపురములు
దిరుచుట్టుమాలియ యరవిందజాండమ
మర్త్యలోకము నాట్యమంట్టపంబు
పరివారదేవతాభవనంబు లీచతు
ర్దశభువనంబులు (ద్వా)రకములు

---

1. యిండులు- అని చదువవలయును.
2. విజయ- అను పద మధికముగా నున్నది.
3. చండ్డధాముండ్డు- అని యుండనోపు.

గనకకుంభతతులు గాంగ దాక్షారామ
మన్నమో(ంతు)వేమనానుజుండు
గడు నపూర్వసృష్టి[1] గావించి వాసన
కెక్కె శ్రీవేమ సితయశుండు[2].
ప్రకాశభారతీయోగికావ్యం। పెద్దనాచార్యలిఖితం॥

---

72 ✓

శ. స. ౧౩౩౧.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో ఫిరంగిపురముగ్రామమందు వీరభద్రస్వామిగుడి యెదుట శిలాస్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. Epigraphia Indica Vol. XI.)

సీ. శాకాబ్దములు సహస్రమును మున్నూఁటము
    ప్పదియొక్కండును నైన భవ్యసంఖ్య
వఱలువిరోధిసంవత్సరంబున ఫాల్గు
    నంబున బహుళపక్షంబువిదియ
శుక్రవారంబున శుభముహూర్తంబున
    శ్రీధాన్యవాటిపురాధిపతియుం
గ్రిష్ణవేణ్ణాజలక్రీడావినోదుండు
    నగుగన్నభూపాలునునుంగుంబుత్రి
వీరనారాయణుండు వేమవిభునిదేవి
భూరిసద్గుణనికురుంబ సూరమాంబ
జగము వినుతింప సంతానసాగరాఖ్య
వరతటాకప్రతిష్ఠోత్సవం బొనర్చె. ౧

---

1. సృష్టి- అని చదువునది.
2. నాల్గవపాదము "శ్రీలక్కెక్కె వేమసితయశుండు" అని యుండనోపు.

ఫిరంగిపురము శాసనభాగము.

(౯౨ వ పుట కెదురుగా)

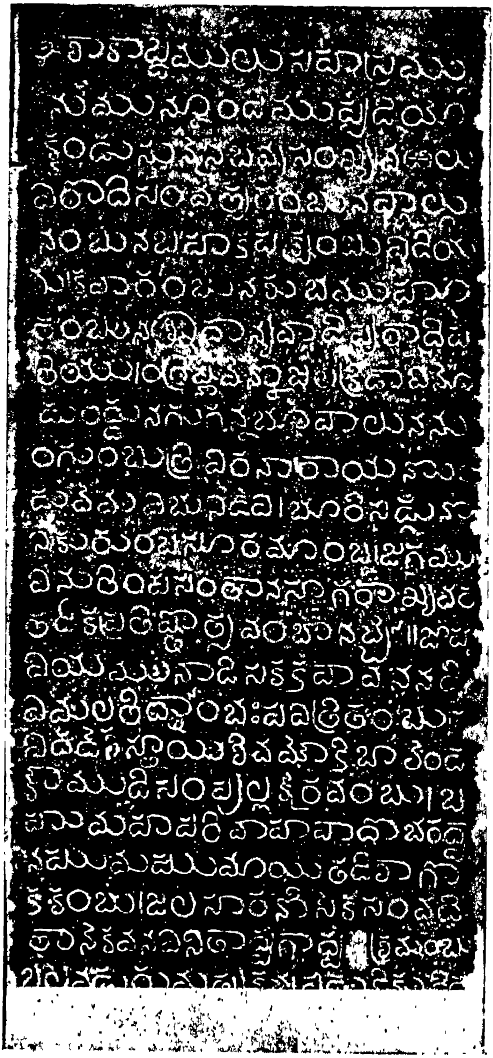

సీ. జాహ్నవీయమునాదిసకళపావననదీ
విమలతీర్థాంభఃపవిత్రితంబు
సవిధదేశస్త్రాయి[1] శివమౌళిబాలేందు
కౌముదీసంఫుల్లకైరవంబు
బహుమహోపరివాహపాథోభరధ్వాన
ఘుమఘుమాయితదిశాగోళకంబు
జలసారణీసేకసంవర్ధితానేక
వనవినీతాధ్వగాధ్వశ్రమంబు
బలవదురుమత్స్యకచ్ఛపఘుళికుళీర
తిమి తిమింగిళ విక్రమ క్రమవిహార
తరళతరతుంగభంగకదంబచుంబి
తాభ్రవీథి సంతానమహాపయోధి. ౨

సీ. కపటసూకర మైనకైటభాసురవైరి
ఖురపుటంబులం బరిక్షుణ్ణ మయ్యె
రఘుకులోద్వహాధనుర్యంత్రముక్తము లైన
చిచ్చుటమ్ముల వేండిం జేవదఱిగెం[2]
గుంభసంభవునిహస్తాంభోరుహంబున
సాపోసనం బయి[3] ప్రోస కొందెం
బాషాణముల నచ్ఛభల్లగోలాంగూల
కపియూథములచేతం గట్టువడియె
వనధి యేభంగి సరివచ్చు ననంగవచ్చు
నారసాతలగంభీరవారి యగుచు
నపగతాపాయ మగుచు శోభాఢ్య మగుచు
ననుపమం బైనసంతానవనధితోడ. ౩

1 స్థాయి- అని చదువునది.
2. దఱిఁగె- ,,
3. సాపోశనం బయి- అనిచదువునది.

(దీనితరువాత నీయర్థమునే తెలుపు సంస్కృతపద్యములుగలవు. ఆపద్యముల చివర-

విద్యాధికారీ శ్రీనాథో వీరశ్రీవేమభూపతేః
అకరో దాకరో వాచాం నిర్మలం ధర్మశాసనం.

అనియున్నది.

73.

శ. స. ౧౩౩౭.

(ఈశాసనము గుంటూరుమండలములో అమీనాబాదాగ్రామున కీశాన్యమూల నున్న పుల్లరిబోడుకొండ పసుమటిప్రక్కను వరాలగాది యను బండ కుత్తరముగా చెక్కఁబడియున్నది- Government Epigraphist's Collection No. 543 of 1909.)

సీ. శాకాబ్దములు సహస్రంబును మున్నూంట
　　　ముప్పదియేడును యొప్ప[1]మిగుల
మహనీయ మైనమన్మథవత్సరంబున
　　　మఖమాసమునం బూర్ణిమాదినమున
హేమాద్రిదానచింతామణి యరిరాయ
　　　బసువశంకరుం డాజిఫల్గునుండు
సమదారిరాయవేశ్యాభుజంగుండు వే
　　　మయ రాచవేమనక్ష్మావరుండు
దల్లిసూరాంబచే సముత్పన్ను మగుచుం
బరగు సంతానవార్ధికి వరుసగాంగ
నొలయు గిరివాహినుల జగనొబ్బగండ
కాలువ ఘటించె నాతారకంబుగాంగ. ౧

శ్రీనాథకృతి.

---

1. నొప్ప- అని చదువునది.

74.

శ. స. ౧౩౩౯.

(ఇది కృష్ణామండలము నందిగామ తాలూకాలోని వేదాద్రిగ్రామమందు లక్ష్మీ నరసింహస్వామి గుడిలో నొకఱాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది- Government Epigraphist's Collection No. 306 of 1924)

శుభమస్తు, స్వస్తిశ్రీశకవర్షంబులు ౧౩౩౯ అగు నేంటి హేమళంబ్బి సంవత్సర శ్రావణ శు ౫ గు స్వస్తి శ్రీమన్మహామండ్డలేశ్వర మహారాయ రాయపరమేశ్వర అవఘళిరాయమానమర్ద్దన శింగ్గిణీ ఠంకార రాయపక్షిసా(ళు)వా బిరుదప్రతాప పేరోజ(సు)లుతాను రాజ్య ప్రతిష్ఠాప(నా)చార్య్యుండైన మసదనయేలిఅబి( )బునిదాము లు మలక వొడయు(ల)ంగారి అనుజన్ముండైన శరఖుమలుక జైనదివొడయలు తూర్పుదేశము క్రిష్ణవేణ్యాతీరం వోడపల్లి వజీరుబాద యేలు చున్న తననిజహితుండైన యీజదిమలుకంగారిని శ్రీకృష్ణవేణ్యా తీరము శ్రీరంగ్గరాజుకొండ్డ యేలం బుత్తెంస్తేను సకళధంమ్మములలోనుంన్ను పరమధంమ్మ మని తమవొడయులైన జైనదిమలుక వొడయులకుంన్ను నిదామలుమలుక వొడయలకుంన్ను పేరోజుసులు తాని ఖొందాలమ్మంగారికింన్నిం బుణ్యముగాను జైనదిపురము చెఱువు గట్టించ్చి అంన్నదాన వుదకదానములు వెట్టి శ్రీరంగ్గరాజుకొండ్డ శ్రీకృష్ణవేణ్యా నీళ్లతేవ పృథ్వింన్ని అకాశముంన్నుం . గలకాలము ఆచంద్రార్క్కస్థాయిగాను సొపానములు గట్టించి పృథివి రాజ్యము చేయుచుండ్డెను.

శా. శ్రీరంగక్షితిపాలుశైలమునకుం జెంనొంద్దువాయవ్యమం
దారంగ్గాం దగు నీజదీమలుక దానాచంద[1] తార్కాక్క పై

1. చంద్ర - అని యుండవలయును,

భూరంగం బగుం గృష్ణవేణ్యాదరళీ*పూతోదకప్రాప్తిచే
(సా)రంగ్గాఖ్య వహింప్పంజేశె పౌరా†సోపానమార్గ్గాంబిలన్గూ.
ఘంగ్గళమహా (శ్రీ)(శ్రీ)ం జేయును.

75.

శ. స. ౧౩౩౯.

(ఇది 74 వ శాసనము క్రిందనే యున్నది. Government Epigraphist's Collection No. 307 of 1924.)

గీ. వొరుండు చేసిన ధర్మ్మంబు వుండ్డనీక[1]
చెఱిచి ధర్మ్మంబు దనదని చేశినట్టి[2]
నరుండు అఱవది[3] వేలేండ్లు నరకమంద్దుం
గూలి క్రిమికీటకాకృతిం గుంద్దుచుండ్డూ. ౧

[4]శ్లో. (శ్రీ)కృష్ణాతటినీతటోంన్నతరమా(శ్రీ)రంగ్గభూపాచల
ప్రాగల్భ్యాధిప యాజిదీమల్లు(జి)కృత్వాయశోధామకం
సోపానాంకితశాసన ప్రకటితం శాకాబ్దరుద్రోద్భవ
శోచిత్రేశశి హైమళంబిశరదాద్యావాసరే శ్రేయసే శ్రీ శ్రీ.

సీ. తగవును ధంమ్మాంబు దయయును నేప్రొద్దం
దనమునంబునం గలిగి[5]దనరు నితండు

*తటినీ- అని యుండనోపు. †నవురా- అని చదువవలయును.

1. ఒరుండుచేసినధర్మ్మాంబు నుండనీక- అని చదువునది.
2. చెఱచిధర్మ్మాంబు తనదని చేసినట్టి- ,,
3. అఱువది- ,,
4. సంస్కృతశ్లోకము రెండవపాదములో ఛందోభంగము కలిగినది. నాల్గవ పాద మనన్వయముగా నున్నది.
5. గల్గి- అని చదువునది.

సత్రంబుఁ జలివంద్రి సతతంబు వేడ్కతో
విలసిల్లంగం[6] బెట్టి వెలయు నితండు
ముదమంద వేమాద్రి[7]యుం ద్రెవ్వ క్రిష్ణకు
సోపానములు దీర్చెఁ జతురుం డితండు
చెఱువులుం బెండ్లిండ్లుం[8] జేయించెం బ్రేమతోం
గలిగిన సత్కీర్తిఁ ఘనుం డితండు
అనుచుం గొనియాడుదురు నిన్ను నఖిలసభల
మలుక మహాబూపు వరపుత్ర కలితఘాత్ర[9]
దానగుణశీల నిర్మ్మల[10]ధర్మ్మలోల
మహితగుణసాంద్ర యీాజెదీమలుకచంద్ర. 3

శుభమస్తు.

76.

శ. స. ౧౩౯౧.

(ఈశాసనము గోదావరీమండలములో పిఠాపురమునందు కోమటిపేటలో నున్న జాలిమసీదు వీథియరఁగుమీఁద నున్న దొుక స్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. ఈమసీదులోనే వేఱొకచోట నున్న యింకొక శాసనములో "స్వస్తి శ్రీశకవర్షంబులు ౧౩౯౧అగు నేంటి సాధారణసంవత్సర మాఘ శు ౭ శు గొంతిమాధవ పెరుమాళ్ళకును వాసిరెడ్డి పోతినేండు నగరిదక్షిణభాగాన లక్ష్మీదేవస్థ నగరు కట్టించి ప్రతిష్ఠ చేయించెను." అని యున్నది.)

---

6. విలసిల్లంగం- అని చదువునది.
7. వేదాద్రి- అని యుండనోపు.
8. బెండ్లిండ్లు- అని చదువునది.
9. గాత్ర- ,,
10. నిర్మల- ,,

సీ. నిండ్రౌ నెవ్వనికీర్తి నిఖిలలోకంబ్బుల
చంద్రికావిష్ఫార[1]సాంద్రగరిమ
వుండ్రౌ[2] నెవ్వనియింట్ట పుండ్డరీకాక్షుని
ప్రాణవల్లభయైన పద్మనయన
(పం)డ్డౌ నెవ్వనికృపాపాథోధి నిలయెల్ల
ధాన్యసంపూర్ణ[3]వదాన్య యగుచు
మండ్రౌ నెవ్వనికోపమహిమానలంబుచే
అరివీర[4]గేహంబు లక్షణంబ్బ
అనుచుం గొనియాడుదురు నిన్ను నఖిలసభల
వేమభూపాలకారుణ్యవిమలపాత్ర
ప్రబలకరతేజ వాసయప్రభుతనూజ
మనుజదేవేంద్ర పోతకుమారచంద్ర. ౧

77.

శ. స. ౧౩౫౪.

(ఈశాసనము విశాఖపట్టణమండలములో పంచధారలగ్రామమందు శ్రీధర్మలింగేశ్వరస్వామిగుడిలో ఆస్థానమండపము దొకటాతిమీఁద నున్నశాసనములోఁ జిట్టచివరభాగము. దీనికి ముందున్న గద్యములో "శ్రీశుభాభ్యుదయ శకవర్షంబులు ౧౩౫౪ అగు నేంటి పరిధావిసంవత్సర వైశాఖశు ౧౫ మొదలుగాను చంద్రవంశ్యుండైన నాగేంద్రదేవచక్రవర్తికిని భవానిదేవమగారికిని సుపుత్రుండైన కుమారయెఱ్ఱమయంగారు పరమేశ్వరప్రీతిగాను ఆయా దేవస్థానాలయందుల దేవళ్ళకు సమర్పించ్చిన ధర్మాల వివరం" అని యున్నది. South Indian Inscriptions Vol. VI. No. 663.)

---

1. విస్ఫార- అని చదువునది.
2. నుండ్రౌ- ,,
3. సంపూర్ణ- అని చదువునది.
4. నరివీర- ,,

ఉ. (శ్రీ) శ్రి(త)వ(త్సు)ం డింద్రుకులసింధుసుధాకరమూర్తి సంతతో
పాశ్రితబంధురక్షణకృపావశవర్తి చతుస్సముద్రస
మ్మిశ్రితకీర్తి లోభిన్నపమిండం... డికరి[1]సవ్వలో
కాశ్రయచక్రవర్తిమహిమాధుర్యంఘునాగయమెఱ్ఱందువ్విలోను.

78.

శ. స. ౧౨౧౩.

(ఇది గుంటూరుమండలములోని ఎనమదలగ్రామమందు వీరేశ్వరస్వామి గుడి ప్రాకారముమీఁద నున్న శాసనము.)

సీ. గుణబాణగతిచంద్ర గణనంబు శాలివా
హనశకవర్షంబు లవనియందుం
బరగు నందనభాద్రపదశుద్ధదశమిని
సోమవారమునాండు ప్రేమతోడ
నెనమదల* వీరన్న కిరువుగాం బ్రాకార
మును భోగరాగంబు లనువు పఱచె
తననాథుం డయ్యపదండ్డనాయకునకు
పుణ్యంబుగా నని బుధులుపొగడ
తారతారకమందారశారదాభ్ర
తుహినహిమకరవిఖ్యాతినహరహంబు
గెలుచుసత్కీర్తి ధనముగా మెలంగ నేర్చు
మల్లనరనాథుచినబొమ్మమనుజవిభుండు. ౧

స్వస్తి (శ్రీ)జయాభ్యుదయ శాలివాహనశకవరషంబులు ౧౨౧౩ అగు నేంటి నందనసంవత్సర భాద్రపదశుద్ధ ౧౦ సోమవారమునాండు

1. గణము తప్పినది.

* ఒకమాత్ర యధికముగా నున్నది. 'ఎనమదల' అని చదువవలయును.

రాయసం అయ్యపరుసయ్యవారు కొండవీటిసింహాసనము పాలించం గాను ఆయనసేనకుండు చినబొమ్మనాయండు వీరేశ్వరుని ప్రాకారము ఖమండపములు సమర్పించెను॥ ఆయన మఱది బాణాల వీరయ్య పడ కము సమర్పించెను॥

---

79. ✓

శ. స. ౧౪౬౦.

(ఈపద్యము గుంటూరుమండలములో కొండవీటికోట యుత్తరపు (కొండపల్లి) ద్వారము కుడివైపుగోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. అచ్యుతదేవరాయలు శ. స. ౧౪౫౨ ప్రాంతమున రాజయ్యెనుగావున నీశాసనము శ. స. ౧౪౬౦ ప్రాంతమునఁ బుట్టిన దనవచ్చును.)

సీ. నిర్మించె నేమంత్రి నిరుపమప్రాకార
    నవకంబుగా గోపినాథపురము
నిలిపినాం డేమంత్రి నియతవైభవముల
    గోపికావల్లభుం గూర్మి వెలయ[1]
పాలించె నేమంత్రి ప్రకటధర్మఖ్యాతి
    మహిమమీరంగ నంధ్రమండలంబు
గెలిచినాం డేమంత్రి లలితవిక్రమమునం
    బ్రబలుండై యవనులబలము నెల్ల
నతండు భూపాలమంత్రీంద్రసతతవినుత
ధీవిశారదుం డచ్యుతదేవరాయ
మాన్యహితవర్తనుండు శౌర్యమహితయశుండు
భానుతేజుండు రామయభాస్కరుండు. ౧

---

1. గూర్మి వెలయ. అని చదువఁదగును.

80.

శ. స. ౧౪౬౨.

(ఈపద్యములు గుంటూరుమండలమునందు వంకాయలపాడుగ్రామములో గోపి సముద్ర మను పెద్దచెఱువు గట్టుక్రింద నున్నశిలాస్తంభముమీఁది పెద్దసంస్కృతశా ము చివర నున్నవి. ఈశాసనములో కర్ణాటరాజగు అచ్యుతదేవరాయలమంత్రి రామ ౕస్వరునిసోదరియు "ప్రతాపయల్లప్రభు" ధర్మపత్నియు నగుచిన్నాంబ గోపీనాథ ద్ర మనుపేర నొకతటాకమును ౧౪౬౨ వ శకసంవత్సరమందుఁ ద్రవ్వించె నని బడినది.)

చతురజనానీతనస్తపావననదీ
తీర్థపవిత్రితాధికజలంబు
సవిధదేశవిశాలసరసరసాలాది
ఫలరసజంబాలభాసురంబు
కలకంఠచంచ్చరీకశుకకలాలాప
కలితమందమనోజకౌతుకంబు
ఘటితకుల్యాగతఘనసీరసంచ్చార
సంవర్ధితానేకసస్యచయము
చక్రవాళాచలోపమచారుసేతు
బంధబంధురనీరంధ్ర(భా)సురోర్మి
చుంబితా(౦బ)ర మత్యంత్తసుకృ( )ణీస
నాథశుభనిధి శ్రీగోపీనాథజలధి. ౧
జనతృష్ణమాన్పని జలముం బూనకయున్న
పవనజుచే దాఁటంబడకయున్న
మంథానభూధరమథితంబుగాకున్న
మూఁటిమూఁటికి నుబ్బి మరలకున్న
గరళంబు దనలోనం గలిగి లంగకయున్న[1]
నొకవే(ల)లోఁబడి యుండకున్న

1. లోఁగకయున్న - అని యుండవలయునా ?

(బ)డబాగ్నికీలలం బరిత(పిం)ప్పకయున్న
నోడంగూడి( )నవారి నోరయకున్న
జలధి సరివచ్చు మాధుర్యచారుజలము
నపగతా(ఖి)లదోషంబు నగుచు ధరణిం
దననదీనత్వమహిమచే ననుదినంబు
వెలయు శ్రీగోపికానాథజలధిత్రోడ. ౨

సీ. శ్రీమించు గన్నడక్షితివరాచ్యుతరాయ
సన్మంత్రిరత్నంబు జలజనాభు
పాదాబ్జసేవాతిభాసురహృదయుండు
కొండవీటిధరామండలేంద్రుం
డైనరామయభాస్కరామాత్యసోదరి
యనఘ ప్రతాపయల్లార్యపత్ని
పర్వతేశ్వరదేవు భక్తిం బ్రతిష్ఠించి
గ్రామా(ది)భోగము ల్గలుగంజేసి
చిన్నమాంబిక నిజ(కృ)తస్థిరతరాగ్ర
హారవంశాలపాటిను(భా)షరాఖ్య
రామచంద్రపు(రా)భ్యర్ణసీమయందు
విప్ర(స)త్ఫలసంధానవిమలమతిని. 3

సీ. కర్ణాటభూపాలఘనకృపాక(లి)తవి
స్తీర్ణగజా... ... ... ండు
చండప్రతాపభాస్కరుండు భాస్కరదండ
నాథుసోదరి మహోన్నతగుణాఢ్య
పూని షోడశమహాదానవిద్యాప్రౌఢిం
జిరకీర్తి గనిమన్న చిన్నమాంబ
దుగ్ధాంబునిధిత్రోడం దులదూంగు గోపికా

నాథసముద్రంబు వలువమీఱ
ధరణిం గట్టించ్చె నాచంద్రతారకముగ- ౪
(అసంపూర్ణము.)

(ఈపద్యములలో మొదటిపద్యము మాత్రమే మాతృకనుబట్టి నేను వ్రాసినది. తక్కినవి వంకాయలపాటి సత్యనారాయణ యనునాయన వ్రాసి పంపినవి. వీనిలోని వర్ణక్రమ మెల్లెడల యథామాతృక మని చెప్ప ననువుపడదు. శ్రీనాథుని ఫిరంగిపురశాసనపద్యముల ఛాయ యీపద్యములందు స్పష్టముగాఁ గానవచ్చుచున్నది.)

81.

శ. స. ౧౪౭౫.

(ఇది గుంటూరుమండలములో దుగ్గిగ్రామమందు వంకేశ్వరస్వామి గుడి ముఖమండపములో నొకఱాతిస్తంభముమీఁద నున్నశాసనము శ. స. ౧౧౭3 ప్రాంతమందు సాముదేవపండితులు తమతండ్రి వాయిపండితులపేర వంకేశ్వరదేవుని బ్రతిష్ఠచేసినట్లు మఱియొకశాసనమునం దున్నది.)

సీ. కాకితాంన్వయు డైన[1] గణపతిదేవని
పండితుం డ్డగువాయిపండ్డితుండు
యేపార[2] దుగ్గవంకేశ్వరదేవుని
ప్రతి[3] నూత్ననగరప్రతిష్ఠ శేశె[4]
క్రితము మున్నూరేండ్లకిందట ఇప్పుడా[5]
నగరికంభము[6] ఱాలు పగిలియున్న

---

1. యుఁడైన- అని చదువునది.
2. ఏపార- ,,
3. ధృతి- అని యుండనోపు.
4. సేసె- అని చదువునది.
5. క్రిందట నిప్పుడా- ,,
6. కంబము- ,,

మలిపించ్చి తెప్పించి నిలిపించె కంభముల్[6]
తలంపు[7]గోచరమైన తరము లెత్తి
జగతి ఆచంద్ర[8]తారార్క-మగుచు నెరయ
నికిలజను లలర ప్రఖ్యాతిని వహించె[9]
(భాగ్యసవ్రుభాగ్యనిధి)[10] పరమవైష్ణవసజ్జనపారిజాత
కోరి సద్గుణమణి పెదకూరపాటి(వంశాబ్ధిచంద్ర)
దీపితోదారి మాదయగోపళవురి.[11] ౧

ప్రమాదీచసంవత్సర పుష్యశు ౧౦ సో॥ కూరపాటి గోపినేండు దుగ్గవంకేశ్వరదేవుని కంభంప్రతిష్ట సేశను.

82.

శ. స. ౧౧౦౦ ప్రాంతము.

(ఇది కర్నూలుమండలములోని ఎగువ అహోబలమందు అహోబలస్వామి యాలయముగోడమీఁద నున్నపద్యము. వ్రాఁతతప్పులు పెక్కులు గలవు. లిపినిబట్టి శాసనము ౧౧౦౦ ప్రాంతము దనవచ్చును.)

సీ. తిరిగెం గవ్వంబై శరధిలో నొకకొండ
వ్రుగ్వనివిల్లయ్యె నొకకొండ
అలంగా(చు)టకై హరియెత్తె నొకకొండ
వుదధిలోపల దాంగె నొకకొండ

---

6. కంబము- అని చదువునది.
7. తలంపం గోచరమై,,
8. నాచంద్ర- ,,
9. నిఖిలజగములం బ్రఖ్యాతిని వహియించె- అని యుండనోపు.
10. కుండలీకరణములు చేసినభాగములు విడిచినచో నైదు గీతపాదము లగును, పెక్కుచోటుల విసంధు లున్నవి.
11. కారి- అని చదువునది.

రయమునం బెకలించె రావణుం డొకకొండ
స్ఫ్రుక్కెం గుమారుచే నొకకొండ
వరముని ఆజ్ఞ గర్వ్వ మణంగె నొకకొండ
వుర్విం జుట్లు వెట్టె నొకకొండ
వున్నకొండలుం గవులెత్తి రుదవిడిని
చారుధీరత సీతోడ సవతుశాయ
తెన్నివిధములం దలంచిన యింకం గలరె
అలఘుదోర్దండ పీణౌతిమయకొ(ండ). ౧

ప్రాఁతతప్పులు మెండుగా నుండుటచే వానిని సవరించి యిప్పటి వర్ణక్రమానుసారముగాఁ బైపద్యము క్రిందఁ జూపఁబడినది.

సీ. తిరిగెఁ గవ్వంబయి శరధిలో నొకకొండ
యుగ్రునివి ల్లయ్యె నొక్కకొండ
యాలఁ గాచుటకునై హరియెత్తె నొకకొండ
యుదధిలోపల దాఁగె నొక్కకొండ
రయమునఁ బెకలించె రావణుం డొకకొండ
స్రుక్కెఁ గుమారుచే నొక్కకొండ
వరమునియాజ్ఞ గర్వ మణంగె నొకకొండ
యుర్విఁ జుట్టులు వెట్టె నొక్కకొండ
యున్నకొండలఁ గవులెత్తి రుద్దవిడిని
జారుధీరత సీతోడ సవతుసేయ
నెన్నివిధములఁ దలఁచిన నింకఁగలవె
యలఘుదోర్దండ పీణౌ తిమ్మయ్యకొండ,

83.

శ. స. ౧౫౧౪.

(ఈపద్యము గుంటూరుమండలములోని అమీనుబాదా గ్రామమందు మూలాంకు రమ్మగుడి తూర్పుద్వారము కుడిప్రక్కను చెక్కఁబడి యున్నశాసనములో నిమిడియున్నది. ఇది గోలకొండరాజయిన ఇభరాం (Ibrahim) పాదుషాగారి సేనానాయకుఁడైన అమీౝమలక (Amin-ul-mulk) గారు శ. స. ౧౫౧౪ కు సరియైన నందనసంవత్సర వైశాఖ శు 3 గురువారమునాఁడు చెక్కించిన ప్రతాపధర్మశాసన మని యున్నది. ఇభరాంగారు కొండవీడురాజ్యమును సంపాదించిన విషయమును జెప్పనవసరమున నీపద్యము చెప్పఁబడినది.)

"మొదలను శాలివాహనశకవర్షంబు లగు ౧౫౦౨ అగు నేండు విక్రమసంవ్వత్సర చైత్ర బ ౧౪ భవుమవారంనాండు హాజరత్ యిభ రాహీం పాదశహావోడయలుంగారు తమనామజాదు అంపి తేను-

దాటగ[1] నేంగి వృద్ధగిరి[2] దాకొఁని వెంకటరాజుం ద్రోలి ముం
గోటలు లగ్గవట్టి వినికొండ్డయు బెల్లముకొండ్డ తంగ్గెడల్
పాటపరిౘ హరించ్చి మరి బల్మిని గైకొనె కొండ్డవీడు క
ర్ణాటకరాజధాని యిభరాముండు బాహుబలంబు మీరుచునూ.

యీలాగు ప్రతాపాన కొండవీంటి రాజ్యం పుచ్చుకొని రాజ్యం పరిపాలిస్తున్న వుండ్డను.

84.

శ. స. ౧౫౨౭.

(ఈశాసనము కడపమండలము సిద్ధవటము ప్రాంతకోటయొక్క తూరుపుద్వారము గోడమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. Government Epigraphist's Collection No. 564 of 1915.)

---

1. ధాటిగ- అని చదువవలయును.
2. యుద్ధగిరి- ,,

స్వస్తి.

శాకే శాంబ్బక[1]బాణభూపరిమితే వ[ర్షేఽచ వి]శ్వావసా
వౌన్నత్యేన చిరాయుషాచ గుణభాజా చంద్రతారం భువి॥
యస్యా నంత్తనృపేణ తేన జనకే నైవోటుకూరీగణే
ప్రాప్త స్నిగ్ధవటో యముజ్వలశిలాసాలో విశాలః కృతః॥

సీ. [శాలి]వాహననామశకవర్షములు వేయు
నేనూంటయిరువదియేడు చనిన
విశ్వావసు వసంగ్గ వెలయు వత్సరమున
సకలహిందూరాజ్యసార్వభౌమ
వీరవేంకటరాయవిభుండు చంద్ర[గిరీంద్ర]
సీమసామ్రాజ్యంబ్బు సేయుచుండ
జంబ్బులమడకభూసంగ్రామజయశాలి
కటకపురీచూరకారహారి ౨
నందేలక్రిష్ణమనరనాథభయదాన
దక్షదోర్దండ విచక్షణుండు
అఖిలకర్నాటసింహాసనాధీశ్వర
దక్షిణబాహాభిధానధారి
విదళితకొండ్రాజువెంకటాద్రివిభుండు
చెంన్నూరిహారణసంపన్నగృహుండు
విబుధస్తుతకకుస్థవిజయప్రబంధాది
కావ్యనిబంధనగ్రంథకర్త 3
శ్రీమదెల్లమరాజు చెరువు[పే]ర తటాక
ఘటనానుభావసంఘటితయశుండు

1. శాకేఽద్ర్యంబక- అని యుండనోపు.

ద్రవిడభూమధురాదిధాటీచలద్రయ
బలరక్షణాక్షీణబాహుబలుండు
పెనుగొండ్డసమరయావనపాదుపాగర్వ
ఖర్వీకరణచణాఖర్వభుజుండు.
ర[ం]గమాంబ్బాకుమారవతంసరత్నంబ్బు
పరభీమబిరుదులభాణుబండ్డి ౪
విమతావనీశ్వరవేశ్యాభుజంగ్గుండు
బల్లరగండాంకభాసురుండు
మన్నెహంవ్వీరుండు మగలరాయండు[రా]చ
బెబ్బులి పరరాజభీకరుండు
మల్లి తివేర్ంగ్గళమానవాధిపరత్న
రత్నాకరుం డనంత్తరాజశౌరి
తమతండ్రి యల్లభూరమణుండు ...
తిరుపతి రాజుపైం బెరిగికొట్టి ౫
తనకత్త్రిమొనం దెచ్చుకొనిన[సి]ద్ధవటంబు
చెల[ంగత][౭]నపేర చెరువుసేసె
హృదయ ముప్పొంగ సిద్ధవటేశ్వరునకు
ఔపచారికమైన సాలాంత్తరముగ
పురముచుట్టును వరణమై పరిణమింప్ప
ధాత్రిం గట్టించ్చె నాచంద్రతారకముగ. ౬

---

౭. చెలంగంగం దనపేర-అని చదువునది.

85.

శ. స. ౧౪౩౮.

(ఈపద్యము నెల్లూరుమండలములో ఆత్మకూరుతాలూకా కుల్లూరుగ్రామమందు శివాలయముదగ్గఱ నున్న యొకఱాతిమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. పద్యమునకుఁ బూర్వ భాగమునం దున్నవచనములో "శాలివాహనశకవర్షంబులు ౧౪౩౮ అగు నేంటి పరిధావిసంవత్సర కార్తిక బ ౧౨ సో॥ నాఁడు చింతపట్ల రుద్రప్పనాయఁడు అనంత సాగర మను చెఱువు తూర్పుకటలుఁగునకు "ముప్పదిమూడుశిలాస్తంభాలు నిలిపి యిరుగడల సంతనిసారువులు సోపానాలు కలుగు" కట్టించినట్లున్నది—నెల్లూరి శాసనములు-౧-౨౮౪)

సీ. అవగాహనేహాసమాయాతవిబుధరా
  త్రమనీయ్యా[1] మణిశిలాంగము లనంగ
తాటాకసేతుసందర్శనేచ్ఛాగత
  స్థితసమున్నతమహాశిఖరు లనగ[2]
నీతి నుజ్జ్వలధరానేత్రసంపాదిత
  మూర్తిభస్త్రీకిమూతుక లనగ[2]
ముక్తామణీయుక్త మోహనాంబరచుంబి
  వరుణరాజన్యగోపురము లనగ[2]
నిలిపెం గుల్లూరి నల్లచెర్వులుగునందు
ముప్పదియుమూడు[3] రాకంబములుం జెలంగ
చింతపట్లపురస్థాయి శ్రీనిధాయి
రుచిరగుణహారి చెంచయరుద్రశౌరి. ౧

---

1. కమనీయ- అని చదువవలయును.
2. లనంగ- ,,
3. మూండు- ,,

86.

శ. స. ౧౫౪౮.

(ఈపద్యములు గుంటూరుమండలములో అమరావతిగ్రామమందు అమరేశ్వరని యాలయము మండపములో నొకఱాతిపలకమీఁద చెక్కఁబడియున్న శాసనములో నున్నవి. Government Epigraphist's Collection No. 260 of 1897)

ఉ. యింద్రుండు ధాన్యవాటి నమ్రుతేశు ప్రతిష్ట యొనర్చెఁ పంటరె
డ్డీంద్రుండు అన్న వేమధరణీశ్వరుచేశె పునఃప్రతిష్ట ఆ
చంద్రదినేంద్రతారకము శాశ్వత మవునని యీశ్వరాజ్ఞచే
హంద్రికె పెద్దమంత్రి సుగుణాంబుధి నిల్పెను సుప్రతిష్ఠయును. ౧

చ. వరవసువేదబాణశశివన్నిఁతమౌ శకవత్సరంబులను
అరయంగ అక్షయాబ్దమున హంద్రికె కోనయపెద్దమంత్రి యి
ద్ధరవిచంద్రతారకము దన్నలకోట అమరేశలింగమును
స్తిరతరభక్తితోడ ప్రతిష్ట యొనర్చెఁ పుణ్యశాలియై. ౨

ఈపద్యములందు దోషములు మెండుగా నుండుటచే వానిని సవరించి యిప్పటివర్ణక్రమమును బట్టి యీక్రిందఁ జూపుటయైనది.

ఉ. ఇంద్రుఁడు ధాన్యవాటి నమ్రుతేశుఁ బ్రతిష్ఠయొనర్చెఁ బంటరె
డ్డీంద్రుఁడు అన్నవేమధరణీశుఁడు చేసెఁ బునఃప్రతిష్ఠ యా
చంద్రదినేంద్రతారకము శాశ్వతమౌ నని యీశ్వరాజ్ఞచే
హంద్రిక పెద్దమంత్రి సుగుణాంబుధి నిల్పెను సుప్రతిష్ఠయున్. ౧

చ. వరవసువేదబాణశశివర్ణితమౌ శకవత్సరంబుల
న్నరయఁగ నక్షయాబ్దమున హంద్రికె కోనయపెద్దమంత్రి యి
ద్ధర రవిచంద్రతారకము దన్నలకోటమరేశలింగమున్
స్థిరతరభక్తితోడను బ్రతిష్ఠ యొనర్చెను బుణ్యశాలియై. ౨

87.

శ. స. ౧౬౦౦.

(ఇది కృష్ణామండలములో నందిగామగ్రామమందు రామలింగేశ్వరస్వామి గుడి మండపములో నొకరాతిస్తంభముమీఁది శాసనము. Government Epigraphist's Collection No. 252 of 1924.)

చ. అరయంగ శాలివాహనశక*హాయనముల్ వెయినారునూరుపో
మరిదగు పింగళాబ్దమున మాఘమునందలి శుద్ధపంచ్చమిన్
విరివిగ వాశిరెడ్డి ఘనవీరయరామన నంద్దిగామలో
స్మరహరుకై యొనర్చ్చెఁ ముఖమంటపమా శశి†భాస్కరంబ్బుగనూ.

88.

శ్రీముఖ.

(ఈశాసనము కృష్ణామండలములో బెజవాడగ్రామమందు మల్లేశ్వరాలయములో విఘ్నేశ్వరునిమందిరమునెదుట నొకరాతి స్తంభముమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. శక సంవత్సరము లేదు. South Indian Inscriptions Vol. IV. No. 775.)

శ్రీముఖసంవత్సర మాఘశు ౫ ఆ దాసమహాంతి కుమారుడు శివమహాపాత్రుని-అంన చోకాఇపాత్రుడు మల్లేశ్వరుని గుళ్లోని కేశవనాధని గుడి సుంనం శేయించెను॥

శా. ఔరా దాసయచోక్కపాత్ర(ం)డుసమోాన్నత్యదానవారాశి(వై[1]
శ్రీ) రంజిల్లై (డి)మోటుకీపురి(ం) బ్రతిష్ఠించెఁ ముదంబొప్ప(ం)గాం

*శాలివాహశక- అని చదువవలయును. †శశి- అని చదువవలయును.

1 పాత్రుం డసమానౌన్నత్యవారాశి వై- అని యుండనోపు.

దా రేందుగ్రహసూర్య(మై) వెంచి[2] దక్షాధ్వరధ్వంసునిన్
కారుణ్యాకర[3]మానసాంబురుహిణీకళ్యాణ[4]వీరేశ్వరున్. ౧.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ జేయునున్.

---

2 వెలయంగా- అని యుండనోపు.

3 గారుణ్యాకర- అని చదువనది.

4 మానసాంబురుహుని౦ గల్యాణ- అని యుండనోపు.

[illegible] శాసనములు

సంపూర్ణము.